

Čitateljski interesi i navike mladih u digitalnom dobu kao polazište za usluge narodnih knjižnica

Peroš, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:722176>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-21**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Diplomski sveučilišni studij informacijske znanosti – knjižničarstvo
(jednopedmetni – izvanredni)

Ivan Peroš

**Čitateljski interesi i navike mladih u digitalnom
dodu kao polazište za usluge narodnih knjižnica**

Diplomski rad

Zadar, 2016.

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Diplomski sveučilišni studij informacijske znanosti – knjižničarstvo (jednopedmetni –
izvanredni)

Čitateljski interesi i navike mladih u digitalnom dobu kao
polazište za usluge narodnih knjižnica

Diplomski rad

Student/ica:

Ivan Peroš

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Ivanka Stričević

Zadar, 2016.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivan Peroš**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Čitateljski interesi i navike mladih u digitalnom dobu kao polazište za usluge narodnih knjižnica** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 26. veljače 2016.

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	4
2. Mladi u digitalnom dobu.....	6
2.1. Razvojna obilježja i dobna određenja mladih.....	6
2.2. <i>Digitalni urođenici</i> : odrastanje uz nove tehnologije.....	9
2.3. Informacijska pismenost mladih.....	12
3. Mladi i čitanje.....	18
3.1. Vrste čitanja i tipovi čitatelja.....	18
3.2. Karakteristike čitanja u mladenačkoj dobi.....	21
3.3. Izazovi e-čitanja i e-književnosti.....	26
4. Mladi kao korisnici narodne knjižnice.....	30
4.1. Mladi kao zasebna korisnička skupina u knjižnicama.....	30
4.2. Knjižnična građa i usluge za mlade.....	32
4.3. Promicanje pismenosti i čitanja u knjižnicama.....	36
5. Istraživanje čitateljskih interesa i navika mladih korisnika knjižnice i knjižničnih usluga usmjerenih na poticanje čitanja među mladima: studija slučaja Gradske knjižnice Solin.....	40
5.1. Uvod u istraživanje.....	40
5.1.1. Osvrt na prethodna istraživanja.....	40
5.1.2. Osnovni podaci o Gradskoj knjižnici Solin.....	44
5.2. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja.....	49
5.3. Metodologija istraživanja.....	49
5.3.1. Metode istraživanja.....	50
5.3.2. Instrumenti istraživanja.....	51
5.3.3. Uzorak ispitanika.....	52
5.3.4. Tijek istraživanja.....	52
5.4. Rezultati provedenog istraživanja.....	53
5.4.1. Prikaz rezultata istraživanja mišljenja mladih korisnika Gradske knjižnice Solin.....	53
5.4.2. Prikaz rezultata istraživanja mišljenja knjižničara Gradske knjižnice Solin.....	59
5.5. Rasprava.....	62
5.6. Zaključak istraživanja.....	67

6. Zaključak.....	69
7. Literatura.....	71
8. Abstract.....	75
9. Prilozi.....	76
Prilog 1. Protokol za intervju s mladim korisnicima Gradske knjižnice Solin.....	76
Prilog 2. Protokol za intervju s knjižničarima Gradske knjižnice Solin.....	77
Prilog 3. Transkripti intervju s mladim korisnicima Gradske knjižnice Solin.....	78
Prilog 4. Transkripti intervju s knjižničarima Gradske knjižnice Solin.....	92

Sažetak

Suvremeno društvo je društvo digitalnih tehnologija koje oblikuju i značajno određuju život žitelja digitalnog doba, čak i onih koji se njima ne služe izravno i aktivno. Utjecaj digitalnih tehnologija najjači je na one koji su s njima u svakodnevnom kontaktu, a to su mladi koji ih u pravilu prvi prihvaćaju i njima se najviše i najradije služe. Utjecaj digitalnih tehnologija toliko je jak da mijenja paradigmu bitno ljudskih aktivnosti poput čitanja. Pod tim ne mislimo samo na prelazak s papirnatom na elektronički tekst, nego i na posljedice koje ta promjena ima na čitanje kao aktivnost te percepciju čitanja među mladima, njihove čitateljske interese i navike koji također doživljavaju preobrazbu. Istraživanjem provedenim u ovom radu pokušalo se utvrditi čitateljske interese i navike mladih korisnika Gradske knjižnice Solin u svrhu unaprjeđenja knjižničnih usluga za mlade te postizanja njihovog većeg obuhvata. Doprinos istraživanja je višestruk: osim što donosi stavove mladih prema čitanju u digitalnom dobu, pruža i smjernice u kojem bi se smjeru knjižnične usluge i programi za mlade trebali razvijati po mišljenju mladih kao korisnika, ali i po mišljenju knjižničara kao zaposlenika.

Ključne riječi: mladi digitalnog doba, digitalni urođenici, mladi i čitanje, e-čitanje, mladi i narodne knjižnice, narodne knjižnice digitalnog doba

1. Uvod

Razvoj digitalnih medija i sve veća količina digitalnih tekstova dostupna zahvaljujući njima utječu na navike i interese čitatelja digitalnog doba, posebno mladih koji u pravilu prvi prihvaćaju nove tehnologije i njima se najviše služe. Iako svaki novi medij nastaje na temeljima medija koji su mu prethodili i u sebi ih sadrži, njihovi korisnici toga često nisu svjesni. Tako i sam internet, za koji možemo reći da objedinjuje sve digitalne medije, u svojoj biti počiva na tekstu, premda podignutom na jednu novu razinu, nepoznatu preddigitalnom dobu. Promjenom naravi teksta, internet mijenja i narav čitanja, što uzrokuje promjene čitateljskih navika i interesa svih onih koji se njime služe, pogotovo mladih. Imajući na umu da knjižnice, pogotovo narodne, postoje upravo zbog svojih korisnika čija ih percepcija određuje, jasno nam je zašto je toliko važno pratiti promjene čitateljskih navika i interesa korisnika: jer svaka promjena u percepciji čitanja nužno uzrokuje i promjenu u percepciji knjižnice.

Prema istraživanjima narodnih knjižnica u svijetu mladi korisnici sačinjavaju oko četvrtinu ukupnog članstva¹, što čini značajan dio korisničke populacije čije je čitateljske navike i interese te moguće promjene u njima potrebno neprestano istraživati kako bi narodne knjižnice u skladu s njima mogle formirati nove i revidirati već postojeće usluge.

Podaci iz godišnjih izvješća o radu Gradske knjižnice Solin za protekle četiri godine pokazuju da je broj mladih korisnika niži od spomenutog svjetskog prosjeka kao i od prosjeka hrvatskih narodnih knjižnica^{2,3,4}. Dok je u hrvatskim narodnim knjižnicama 2012. godine dobna skupina korisnika od 15 do 21 godine činila 23,39% ukupnog članstva, u Gradskoj knjižnici Solin činila je 19,62%.⁵ Štoviše, taj se postotak u iduće dvije godine nastavio smanjivati te je na koncu 2014. iznosio 17,33%.^{6,7} Budući da je Solin grad u kojem je, prema

¹ Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 1-34.

² Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2012. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvjesce2012web.pdf> (2015-10-1)

³ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2013. URL: http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/godisnje_izvjesce_2013.pdf (2015-10-1)

⁴ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2014. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvje%C5%A1%C4%87e2014mail2.pdf> (2015-10-1)

⁵ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2012. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvjesce2012web.pdf> (2015-10-1)

⁶ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2013. URL: http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/godisnje_izvjesce_2013.pdf (2015-10-1)

⁷ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2014. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvje%C5%A1%C4%87e2014mail2.pdf> (2015-10-1)

popisu stanovništva iz 2011. godine, mladog stanovništva bilo više od državnog prosjeka⁸, vrijedno je istražiti razloge zbog kojih je udio mladih korisnika u ukupnom članstvu Knjižnice tako nizak.

Cilj istraživanja, provedenog u ovom radu, je utvrditi čitateljske interese i navike mladih korisnika Gradske knjižnice Solin u svrhu unaprjeđenja knjižničnih usluga namijenjenih mladima te postizanja većeg obuhvata mladih. Istraživanje polazi od pretpostavke da digitalni mediji uz koje mladi danas odrastaju mijenjaju njihove čitateljske interese i navike, dok Knjižnica svoje usluge ne ažurira dovoljno brzo, zbog čega jedan dio mlade korisničke populacije gubi interes za nju.

U istraživanju se koriste dvije metode: metoda polustrukturiranog intervjua s mladim korisnicima i knjižničarima Gradske knjižnice Solin te metoda analize dokumentacije Knjižnice.

Rad se sastoji od dva dijela: teorijskog i istraživačkog. U teorijskom dijelu rada govori se o mladima iz triju perspektiva: kao žiteljima digitalnog doba, kao čitateljima i kao korisnicima narodnih knjižnica.

Istraživački dio rada donosi pregled već provedenih istraživanja na ovu temu, opisuje rad Gradske knjižnice Solin, službe i usluge knjižnice te njezine korisnike. Središnji dio istraživačkog dijela prikazuje istraživanje provedeno u Gradskoj knjižnici Solin s razrađenom metodologijom i rezultatima istraživanja.

Zaključni dio rada sagledava korisnost provedenog istraživanja i primjenu dobivenih rezultata u unaprjeđenju knjižničnih usluga namijenjenih mladima.

⁸ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. URL: http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/H01_01_01.html (2016-1-31)

2. Mladi u digitalnom dobu

2.1. Razvojna obilježja i dobna određenja mladih

Pojmom "mladi" označavaju se osobe koje se nalaze u razdoblju mladalaštva, životnog razdoblja između djetinjstva i odrasle dobi. Mladalaštvo je razdoblje odrastanja i sazrijevanja tijekom kojeg mladi doživljavaju niz promjena biološke i društvene naravi. Od bioloških promjena svakako je najvažnije tjelesno (spolno) i psihičko (intelektualno) sazrijevanje, a od društvenih razvoj osobnosti i identiteta te traženje svog mjesta u društvu, što se ostvaruje kroz odnose s roditeljima i vršnjacima istoga i suprotnoga spola. Mladalaštvo je, dakle, kako biološka, tako i društvena kategorija.

Kad se mladalaštvo promatra kao biološka kategorija, za njega se koristi i naziv adolescencija. Pod adolescencijom se podrazumijeva razdoblje u kojem se mladi suočavaju s nizom poteškoća čije je svladavanje preduvjet njihova ostvarivanja kao osobâ. Iako dobne granice adolescencije nisu čvrsto definirane, uglavnom obuhvaćaju drugo i početak trećeg desetljeća života. Pernar tako razlikuje period predadolescencije (od 10. ili 11. do 12. ili 13. godine), period rane adolescencije (od 13. do 16. godine) i period kasne adolescencije (od 17. do 21. ili 22. godine).⁹

Graovac smatra da se razdoblje adolescencije proteže od otprilike 9. ili 10. godine pa do 22. ili 24. godine, ali ističe kako se čini da se dobne granice adolescencije šire te da ona iz godine u godinu sve ranije počinje i kasnije završava.¹⁰ To posebno vrijedi za visokorazvijena društva. Preuranjenu adolescenciju uzrokuju "»bombardiranja« seksualnim i erotskim stimulativnim sredstvima koja reklamiraju masovni mediji [što] utječe tako da pubertet započinje puno ranije (od 10. do 11./12.) u djevojčica, u odnosu na normalni pubertet između 13. i 14. godine. To jednako vrijedi i za dječake koji u pubertet ulaze oko 9. godine života. Preuranjeni pubertet stimuliran je erotskim porukama reklamnih programa, internetom, spotovima, televizijom, novinama i filmovima."¹¹ S druge pak strane, pomicanju gornje

⁹ Buretić Tomljanović, Alena; Frančišković, Tanja; Krajina, Robert; Pernar, Mirjana; Prpić, Igor. Psihološki razvoj čovjeka, 2008. URL:

https://portal.uniri.hr/system/publications/attachments/000/033/827/original/Psiholoski_razvoj_covjeka.pdf?1385986249 (2016-2-1)

¹⁰ Graovac, Mirjana. Adolescent u obitelji. // Medicina fluminensis 46, 3(2010), str. 261-266.

¹¹ Ninčević, Marjan. Izgradnja adolescentskog identiteta u današnje vrijeme. // Odgojne znanosti 11, 1(2009), str. 121.

granice adolescencije uzrok je produljenje školovanja koje rijetko kad završava prije 24. godine a preduvjet je samostalnog života.¹²

Ninčević¹³ ističe kako se pojam adolescencije uglavnom koristi kao naziv za razdoblje tijekom kojeg mladi prelaze iz djetinjstva u odraslu dob, ali upozorava da njezine dobne granice nisu čvrste već variraju ovisno o povijesnom i kulturološkom kontekstu. "Jedni ga vide kao fazu mladenačkog razvoja od 11. do 20. godine. U pravilu je u adolescenata riječ o životnoj dobi od 14. do 20. godine, a u adolescentica od 12. do 18. godine."¹⁴ Na adolescenciju također utječe i zemljopisni položaj odnosno klima pa tako mladi koji žive u toplijim klimama ulaze u adolescenciju prije mladih koji žive u hladnijim klimama.

Rudan¹⁵ adolescenciju dijeli na tri faze: ranu, srednju i kasnu adolescenciju. "Rana adolescencija počinje pubertetom i obuhvaća dob između 10 i 14 godina. Srednja adolescencija obuhvaća dob između 15 do 18 godina. Kasna adolescencija je podfaza, čiji je kraj osobito teško procijeniti, a smješta se u razdoblje između 19. i 22. godine (prema nekim autorima i do 25. godine)."¹⁶

Ako znanstvenici nisu usuglašeni po pitanju dobnih granica adolescencije, usuglašeni su po pitanju njezinih glavnih obilježja. Razdoblje je to obilježeno promjenama koje bismo mogli podijeliti na one fizičke, motoričke, kognitivne, psihičke i društvene naravi.

Fizičke promjene do kojih dolazi u adolescenciji mogu se svesti pod zajednički nazivnik tjelesnog sazrijevanja. Maleš¹⁷ kaže da se pod tim prvenstveno misli na rast u visinu, izduženje kostiju i povećanje mišićne mase adolescenata, ali i na razvoj unutarnjih organa koji često zaostaje za vanjskim rastom što uzrokuje glavobolje, vrtoglavice i nesvjesticе. Najvažnija fizička promjena koja prati adolescenciju jest pojačan rad žlijezda i lučenje spolnih hormona što dovodi do spolnog sazrijevanja mladih i razvoja sekundarnih spolnih karakteristika, što se kod dječaka očituje rastom pubične i pazušne dlakavosti, produblivanjem glasa, rastom dlaka na licu, prsima, nogama i podlakticama, a kod djevojaka povećanjem grudi i širenjem bokova.¹⁸

U motoričkom smislu, adolescencija je vrijeme naglog i neravnomjernog rasta zbog čega su adolescenti često nespretni. Potrebno im je vrijeme da se prilagode novom tijelu koje isprva percipiraju kao tuđe. Razvoj motoričkih sposobnosti mladima je bitan ne samo zbog

¹² Graovac, Mirjana. Nav. dj.

¹³ Ninčević, Marjan. Nav. dj.

¹⁴ Isto, str. 120.

¹⁵ Rudan, Vlasta. Normalni adolescentni razvoj. // Medix 10, 52(2004), str. 36-39.

¹⁶ Isto, str. 37.

¹⁷ Maleš, Dubravka. Između djetinjstva i zrelosti. Đakovo: Temposhop, 1995.

¹⁸ Isto.

prilagođavanja okolini, nego i zato što im motorička spretnost donosi priznanje od vršnjaka. "Mladići s velikim uspjehom u fizičkim sposobnostima često su vrlo popularni, emocionalno stabilniji i prilagođeniji u obitelji."¹⁹ Adolescenti s godinama postaju sve spretniji pa se može reći da se motoričke sposobnosti uglavnom razvijaju do kraja adolescencije.

Kognitivni razvoj adolescenata karakterizira prelazak s konkretnog na formalni oblik mišljenja. "U adolescenciji ideje i koncepti, svijet apstraktnog mišljenja, postaju razumljive na nov način. Oni omogućuju adolescentima da mogu misliti o procesu mišljenja, da mogu razvijati pretpostavke i razmišljati o budućnosti."²⁰ Adolescencija je doba razvoja pamćenja koje postaje sve bolje, trajnije i obimnije te inteligencije koja utječe na formiranje ličnosti i određuje lakoću odnosno težinu kojom će se adolescenti uklopiti u društvu. Osobe niske inteligencije, isto kao i fizički neprivlačne osobe, teže će se prilagoditi društvu od prosječno inteligentnih osoba. Isto će se tako i osobe visoke inteligencije teže prilagoditi društvu od prosječno inteligentnih, jer će teže pronalaziti zajednički jezik i interese sa svojim vršnjacima.

Psihičke promjene kod adolescenata obilježavaju emocionalna nestabilnost, privremena stanja nemira i uzbuđenosti koji su naizgled ničim izazvani, promjenama u ponašanju koje se očituju u buntu protiv roditeljskoga autoriteta i zauzimanju neprijateljskog stava prema odraslima općenito te formiranje cjelokupne ličnosti čija se paradigma stubokom mijenja činjenicom da se mlada osoba od djeteta pretvara u potencijalnog roditelja.

Razdoblje je to u kojem se mladi, na društvenom polju, osamostaljuju od roditeljskog autoriteta i okreću od roditelja prema vršnjacima. Dobar dio mladih u adolescenciji odabire buduća zanimanja te tako utire put ekonomskoj neovisnosti koja je važan preduvjet osamostaljivanja od roditelja. Osim što mladima u tom razdoblju postaju važni odnosi s vršnjacima istoga spola te pripadnost njima i ostvarivanje što boljeg statusa među njima, adolescencija je vrijeme u kojem se razvija i interes za osobe suprotnog spola.

U adolescenciji se mladi suočavaju s brojnim problemima poput zategnutih odnosa s roditeljima, poteškoća u učenju, krizâ identiteta, neuzvraćenih ljubavi pa čak i neželjenih trudnoća. Vrijeme je to traženja odgovora na životna pitanja koja se mladi ustručavaju postaviti roditeljima a koja im njihovi vršnjaci ne znaju odgovoriti. Zbog toga se teže prilagođavaju društvu i okreću se autodestruktivnom ponašanju, a problemi se često gomilaju iz neznanja, što je posebno vrijedilo za mlade preddigitalnog doba. Za razliku od njih suvremenim adolescentima digitalni mediji, posebice internet, pružaju znanje odraslih i

¹⁹ Buretić Tomljanović, Alena; Frančišković, Tanja; Krajina, Robert; Pernar, Mirjana; Prpić, Igor. Nav. dj., str. 83.

²⁰ Rudan, Vlasta. Nav. dj., str. 37.

diskreciju vršnjaka te tako lakše mogu doći do odgovora na životna pitanja i suočiti se sa složenim i zbunjujućim razdobljem adolescencije.

2.2. Digitalni urođenici: odrastanje uz nove tehnologije

Pojam digitalnih urođenika skovao je i popularizirao obrazovni konzultant Marc Prensky u nizu članaka koje je počeo izdavati 2001. godine pod naslovom *Digitalni urođenici, digitalni pridošlice* a u kojima raspravlja o opadanju kvalitete suvremenog američkog obrazovanja, povezujući to s nesposobnošću učitelja da shvate potrebe modernih učenika. Prensky²¹ smatra da su pojava i brzo širenje digitalne tehnologije u posljednjim desetljećima 20. stoljeća promijenili način na koji učenici razmišljaju i obrađuju informacije te učinili dosadašnje obrazovne metode zastarjelima. Djecu rođenu i odgojenu u digitalnom dobu zasićenu medijima u učenju treba motivirati okruženjem bogatim medijima, inače neće moći zadržati pažnju na gradivu. "Kako da nazovemo te nove studente današnjice? Neki ih nazivaju N-[za Net]-gen ili D-[za digitalna]-generacija. Najkorisniji naziv koji sam našao bio je **Digitalni urođenici**. Današnji su studenti izvorni govornici digitalnog jezika računala, videoigrice i Interneta."²²

Prensky u svom radu, koji nije bio znanstvene naravi, nije odredio početnu ni završnu godinu pojavljivanja digitalnih urođenika. Tek kasnije se taj naziv počeo pridavati djeci rođenoj iza 1980. godine, budući da su elektroničke oglasne ploče i Usenet postojali već tada. Po Tapscottovu²³ mišljenju Net generacija (*Millennials* ili Y generacija), kako on naziva digitalne urođenike, pojavila se na američkoj i svjetskoj sceni u siječnju 1977. i na njoj se zadržala 21 godinu, do prosinca 1997. Net generacija sačinjena je od potomaka poslijeratne *baby boom* generacije, prethodila joj je generacija X, a naslijedila ju je generacija koju Tapscott naziva Next, i najveća je generacija od 2. svjetskog rata do danas.

Za razliku od prijašnjih generacija, digitalni urođenici ne mogu zamisliti život bez tehnologije. Oni žive kako u stvarnosti, tako i na mreži i to dvoje ne razlikuju. Palfrey i

²¹ Prensky, Marc. Digitalni urođenici, digitalni pridošlice. Edupoint, 12. 2005. URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/40/clanci/3.html> (2015-7-10)

²² Isto, str. 1.

²³ Tapscott, Don. Grown up digital: How the net generation is changing your world, 2009. URL: [http://socium.ge/downloads/komunikaciisteoria/eng/Grown_Up_Digital_-_How_the_Net_Generation_Is_Changing_Your_World_\(Don_Tapscott\).pdf](http://socium.ge/downloads/komunikaciisteoria/eng/Grown_Up_Digital_-_How_the_Net_Generation_Is_Changing_Your_World_(Don_Tapscott).pdf) (2015-7-11)

Gasser²⁴ smatraju da digitalne urođenike ujedinjuje zbir zajedničkih praksi poput količine vremena koje provode koristeći digitalne tehnologije, njihove sklonosti da obavljaju više zadataka istovremeno te da se izražavaju i uspostavljaju međusobne odnose posredstvom digitalnih tehnologija koje su za njih prvenstveno posrednici međuljudskih odnosa.²⁵

Toliki upliv tehnologije u ljudske živote korjenito mijenja i međuljudske odnose i poimanja bitnih životnih stvarnosti poput npr. prijateljstva. Zahvaljujući tehnologiji digitalni urođenici imaju daleko više prijatelja od *baby boom* generacije svojih roditelja. Štoviše, oni uspostavljaju veze s ljudima koje, da nije tehnologije, ne bi nikad imali prilike upoznati. Međutim, narav digitalnog prijateljstva znatno je drugačija od tradicionalnog. Iako se i digitalno prijateljstvo zasniva na zajedničkim interesima i učestaloj interakciji, mnogo je prolaznije i privremenije naravi od tradicionalnog te se može reći da u život digitalnog urođenika novi ljudi mnogo lakše ulaze ali i jednakom lakoćom izlaze iz njega.

Poput prijateljstva, digitalni domoroci i samu informaciju poimaju drukčije od svojih roditelja. Informacija za njih nije nešto fiksno i nepromjenjivo, kažu Palfrey i Gasser²⁶, nego nešto savitljivo, nešto čime se može upravljati i što se da preoblikovati na nove i zanimljive načine. Oni po informaciju više ne odlaze u knjižnicu, nego je "guglaju" na internetu. Prije nego što dublje zarone u bilo koju temu konzultiraju Wikipediju. Iako čitaju vijesti oni ne kupuju novine.

Budući da svijet percipiraju drugačije od prijašnjih generacija, stavovi Net generacije često su žrtve bilo zaslužnih, bilo nezaslužnih kritika od strane njihovih prethodnika. Među najčešće upućivane kritike, po Tapscottovu mišljenju²⁷, svakako treba ubrojiti deset sljedećih:

- 1) Net generacija je gluplja nego što su bile prijašnje generacije u njihovim godinama, što se po mišljenju znanstvenika koje Tapscott spominje očituje u tome da ne čitaju, da loše komuniciraju, da imaju poremećaje u pažnji te da loše prolaze na školskim i fakultetskim ispitima.
- 2) Ovisni su o računalima i internetu, slabi su u socijalnim vještinama i ne bave se sportom i zdravim aktivnostima, što za posljedicu ima razvoj problema motorike i debljine pa čak i ovisnosti (npr. o računalnim igricama) koje se može usporediti s onima o drogi i alkoholu.
- 3) Besramni su, što se očituje u naravi sadržaja koje postavljaju na mrežu.

²⁴ Palfrey, John; Gasser, Urs. Born digital: Understanding the first generation of digital natives, 2008. URL: http://pages.uoregon.edu/koopman/courses_readings/phil123-net/identity/palfrey-gasser_born-digital.pdf (2015-7-11)

²⁵ Isto.

²⁶ Isto.

²⁷ Tapscott, Don. Nav. dj.

- 4) Zato što su ih roditelji razmazili, bauljaju kroz život i plaše se odabrati svoj put, što se očituje u tome da se dobar dio njih nakon završetka studija ne osamostali, nego vraća u roditeljski dom, a zbog straha od odgovornosti, izbjegavaju karijeru, brak i obitelj.
- 5) Oni krađu i plagiraju, pri čemu se prvenstveno misli na digitalne sadržaje čijim se nezakonitim skidanjem i korištenjem krše autorska prava.
- 6) Oni zlostavljaju prijatelje na mreži, što potvrđuju snimke zlostavljanja koje podižu na YouTube.
- 7) Nasilni su, što potvrđuju masovna ubojstva poput onog u školi Columbine iz 1999. godine, čemu su uzrok, po mišljenju znanstvenika koje Tapscott citira, nasilne računalne igrice koje promoviraju mržnju, rasizam i seksizam te potiču mlade na dijeljenje u zaraćene klanove.
- 8) Nemaju radne etike i bit će loši zaposlenici, što se očituje u tome da današnji studenti ne znaju što žele raditi i biti u budućnosti. Osim toga, od poslodavca često traže nerealne ustupke, bilo da je riječ o sofisticiranoj tehnologiji ili novom pristupu prema poslu, i općenito ostavljaju dojam, dobrim dijelom zbog neprestane aktivnosti na društvenim mrežama, da vole dangubiti.
- 9) Narcisoidni su, čemu se krivnju također traži u društvenim mrežama koje mnogima služe za privlačenje pozornosti.
- 10) Nije im stalo, što se očituje u pomanjkanju pravih vrijednosti i brige za druge. Zanima ih samo popularna kultura, ne čitaju novine, ne prate televizijske vijesti, ne glasuju i ne sudjeluju u građanskome društvu, zbog čega je za očekivati da će biti loši građani kad odrastu.

Iz radova spomenutih autora, Prenskog, Palfreya i Gassera, očito je njihovo mišljenje da ove kritike nisu utemeljene u stvarnosti, odnosno da su plod korjenito različitog pogleda koji Net generacija ima na bitne životne stvarnosti, poput npr. međuljudskih odnosa i informiranja, zbog čega se našla na meti kritike prijašnjih naraštaja. Tapscott²⁸ je još izričitiji u obrani Net generacije kad ističe da imamo čvrste dokaze da smo suočeni s najpametnijim naraštajem ikad. "Sve više studenata prihvaća izazove: broj studenata koji su pristupili AP testovima više se nego udvostručio između 1997. i 2005. godine. Rezultati testova inteligencije također rastu, tri boda svakih deset godina, sve od 2. svjetskog rata i to bez

²⁸ Tapscott, Don. Nav. dj.

obzira na rasne, prihodne i regionalne granice."²⁹ Ono što je kod digitalnih urođenika izuzetno zanimljivo jest činjenica da je riječ o naraštaju koji smatra da je poželjno biti pametan, čak poželjnije nego biti lijep. Uzevši u obzir samo taj stav, teško da gore navedene kritike možemo prihvatiti bez imalo sumnje. Ako tome pak pridodamo dokaze koje navodi Tapscott³⁰ a koji Net generaciju prikazuju kao pozitivan naraštaj čvrstih vrijednosti, otvoren, tolerantan i daleko manje sklon predrasudama od ijedne generacije prije, složiti ćemo se s mišljenjem koje dijele dvije trećine mladih u SAD-u a koje kaže da se mlade ljude odviše negativno prikazuje u medijima.

Jaz između digitalnih urođenika i digitalnih pridošlica očito proizlazi iz činjenice da Net generacija, kao i svaka nova generacija, život općenito poima drugačije od prijašnjih naraštaja. Digitalni se urođenici, po Tapscottovu³¹ mišljenju, od generacije svojih roditelja razlikuju u osam bitnih obilježja:

- 1) više cijene slobodu izbora i slobodu općenito;
- 2) sve stvari teže prilagoditi svojem ukusu;
- 3) po naravi su okrenuti suradnji, uživaju u razgovoru, ali ne vole da im se drže predavanja;
- 4) kritički promatraju postojeće organizacije i institucije;
- 5) zahtijevaju poštenje;
- 6) žele se zabavljati i na poslu i u školi;
- 7) brzina im je nešto što se podrazumijeva;
- 8) inovativnost im je dio svakodnevnog života.

Stavovi digitalnih urođenika digitalnim pridošlicama su strani te ih oni automatski smatraju pogrešnima, što nužno ne znači da neki od njih to doista i nisu. Mnogi od pojmova Net generacije, poput npr. privatnosti i prijateljstva, možda će se pokazati i pogrešnima, no u to se tek trebamo uvjeriti u godinama koje slijede.

2.3. Informacijska pismenost mladih

Teško da bi danas itko bez računala mogao zamisliti život, kako poslovni tako i privatni. Računala su postala svakodnevica ljudi svih dobi, osobito mladih. U životima mladih

²⁹ Tapscott, Don. Nav. dj., str. 30.

³⁰ Tapscott, Don. Nav. dj.

³¹ Isto.

uloga računala toliko je dominantna da oni sve što čine – uče, rade, zabavljaju se, upoznaju se i druže – čine pomoću njega. Zbog toga Vrkić Dimić³² smatra da danas više nije dovoljno govoriti samo o tradicionalnoj pismenosti koja uz čitanje i pisanje obuhvaća numeričku/matematičku i računalnu/informatičku pismenost, nego o novom skupu znanja i vještina potrebnih za kvalitetan život u suvremenom društvu, a koje nazivamo informacijskom pismošću.

Pojam informacijske pismenosti skovao je Paul G. Zurkowski 1974. godine. Po njegovu mišljenju, "informacijski pismenima mogu se nazvati oni ljudi koji informacijske izvore znaju primijeniti u svojem poslu. Oni su ovladali tehnikama i vještinama korištenja široke palete informacijskih alata kao i primarnih izvora u oblikovanju informacijskih rješenja svojih problema."³³ Zurkowskijev termin pojavio se u SAD-u i najbrže se proširio u društvima u kojima je informacijska revolucija bila najvidljivija.

Od Zurkowskog do danas brojni su definirali informacijsku pismenost, osvjetljavajući fenomen s raznih stajališta, od naglašavanja vještina do isticanja posebnosti konteksta u kojem se pristupa i postupa s informacijama. Jedna od najpoznatijih definicija jest ona Američkog knjižničarskog društva koja ističe blisku povezanost između informacijske pismenosti i obrazovanja. ALA u toj definiciji informacijski pismenim osobama naziva "one koji su naučili kako učiti. Oni znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako ih koristiti na način da i drugi mogu učiti od njih. To su osobe pripravne za cjeloživotno obrazovanje, zato što mogu uvijek pronaći informaciju koja im je potrebna za bilo koju zadaću ili odluku s kojom su suočeni."³⁴ ALA-ina definicija informacijsku pismenost povezuje s cjeloživotnim učenjem i usmjerena je na vještine koje su za to potrebne.

Informacijsku se pismenost često izjednačava s informatičkom pismošću, iako je riječ o različitim pojmovima. Mogli bismo reći da je informatička pismenost preduvjet informacijske pismenosti, odnosno da osoba, da bi bila informacijski pismena, nužno mora biti informatički pismena, dok informacijska pismenost nije nužan preduvjet informatičke. Biti informatički pismen podrazumijeva poznavati računalni hardver i softver, odnosno znati služiti se računalom i računalnim programima, dok biti informacijski pismen, po mišljenju Američkog knjižničarskog društva³⁵, prije svega znači znati:

- 1) prepoznati kad nam je potrebna informacija;

³² Vrkić Dimić, Jasmina. Suvremeni oblici pismenosti. // Školski vjesnik 63, 3(2014), str. 381-394.

³³ Zurkowski, Paul G. The Information Service Environment Relationships and Priorities. Related Paper No. 5, 11. 1974. URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf> (2015-7-17)

³⁴ ALA. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report, 1989. URL: <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/publications/whitepapers/presidential> (2015-7-17)

³⁵ Isto.

- 2) prepoznati koja nam je informacija potrebna da bismo riješili određeni problem;
- 3) pronaći potrebnu informaciju i vrednovati je;
- 4) organizirati potrebnu informaciju;
- 5) iskoristiti potrebnu informaciju za rješavanje određenog problema.

Na tragu ALA-ine definicije, Horton³⁶ razlikuje jedanaest zasebnih faza u životnom ciklusu informacijske pismenosti:

- 1) spoznati da postoji problem za čije je rješenje potrebna informacija;
- 2) znati kako precizno prepoznati i odrediti informaciju potrebnu za rješavanje dotičnog problema;
- 3) znati kako ustanoviti postoji li potrebna informacija te, ako ne postoji, kako je stvoriti;
- 4) znati kako pronaći potrebnu informaciju, ako je ustanovljeno da ona postoji;
- 5) znati kako stvoriti nedostupnu informaciju koja je potrebna (stvaranje novoga znanja);
- 6) znati kako u potpunosti razumjeti pronađenu informaciju, ili gdje potražiti pomoć za njezino razumijevanje;
- 7) znati kako organizirati, analizirati, interpretirati i vrednovati informaciju i pouzdanost njezina izvora;
- 8) znati kako prenijeti i predstaviti informaciju drugima u prikladnim formatima i medijima;
- 9) znati kako iskoristiti informaciju u rješavanju problema;
- 10) znati kako pohraniti informaciju za buduće korištenje;
- 11) znati kako se riješiti informacije koja više nije potrebna te kako štititi informaciju koju treba zaštititi.

Što se tiče informacijske pismenosti mladih, moglo bi se reći da je riječ o temi koju prati predrasuda da se osobe odrasle u okruženju zasićenu digitalnim medijima i tehnologijama sigurno njima vrlo vješto služe. Uzrok tome je odveć samopouzdan stav digitalnih urođenika prema svojem poznavanju digitalnih tehnologija, ali i stav starijih naraštaja koji su, zbog vlastitog slabijeg snalaženja ili nesnalaženja u digitalnom svijetu, skloni precijeniti informatičko i informacijsko znanje svoje djece i unuka.

³⁶ Horton, Forest Woody. Understanding Information Literacy: A Primer, 2007. URL: <http://www.uis.unesco.org/Communication/Documents/157020E.pdf> (2016-1-4)

Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica³⁷ navode niz istraživanja provedenih 2000-tih godina s ciljem utvrđivanja razine informacijske pismenosti među mladima. Rezultati tih istraživanja općenito su ukazali da su mladi s jedne strane izuzetno samopouzdana u korištenju tehnologija, dok su s druge strane uspješniji u pronalaženju informacija za osobne nego za obrazovne potrebe, da često precjenjuju svoje sposobnosti pronalaženja informacija na internetu, koji je u pravilu prvi izvor koji pretražuju, te da nisu toliko vješti u izražavanju složenijih informacijskih potreba, zbog čega često odabiru najlakši i najkraći put do informacija, koji nije uvijek i najprimjereniji. Ista su istraživanja pokazala i da su studenti digitalnog doba usredotočeni na prikupljanje činjenica, odnosno sabiranje već postojećeg znanja, a ne stvaranje novog. Istraživanje web pismenosti studenata, pod čime se misli na vještinu pronalaženja i vrednovanja informacija pronađenih na internetu, pokazalo je da su adolescenti prilikom pretraživanja skloni žurbi i nestrpljenju, da imaju dobre strategije pretraživanja, ali da se njih rijetko pridržavaju i često ubrzo odustaju.

2010. godine, u sklopu američkog projekta PIL³⁸ (Project Information Literacy), provedena je nacionalna studija istraživačkih obrazaca mlađe populacije u digitalnom dobu. Istraživanje provedeno na više od 8000 studenata na 25 visokoškolskih ustanova u SAD-u pokazalo je da su studenti svjesni potrebe za vrednovanjem informacija, ali da se pri vrednovanju najviše vode nadnevkom objave informacije (npr. datum publikacije); da se dvije trećine studenata pri vrednovanju izvora vode prvenstveno dizajnom sučelja, što dokazuje da su današnji studenti sve više vizualno orijentirani. Istraživanje je također pokazalo da studenti imaju problema sa započinjanjem istraživanja, utvrđivanjem opsega i naravi istraživanja, definiranjem i sužavanjem teme te razlikovanjem nerelevantnog od relevantnog. Također, i ovo je istraživanje potvrdilo da studenti prvo pretražuju internet, točnije Wikipediju.

Istraživačka skupina CIBER (engl. Centre for Information Behaviour and the Evaluation of Research) s University College London u okviru programa *The researcher of the future* provela je 2008. godine studiju o informacijskom ponašanju *Google generacije*. Cilj studije bio je utvrditi kako mladi digitalnog doba istražuju i uče te koliko su informacijski pismeni. Rezultati studije³⁹ pokazali su sljedeće:

- 1) informacijske vještine mladih ne unaprjeđuju se sve širom dostupnošću tehnologije;

³⁷ Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. // Medijska istraživanja 18, 1(2012), str. 125-142.

³⁸ Isto.

³⁹ Rowlands, Ian. Information behaviour of the researcher of the future, 2009. URL: https://www.researchgate.net/publication/200760622_Information_behaviour_of_the_researcher_of_the_future (2016-1-4)

- 2) mladi malo vremena posvećuju vrednovanju relevantnosti, preciznosti i stručnosti sadržaja koji pronalaze na internetu;
- 3) internet pretražuju jednostavno, unošenjem u tražilicu pojmova od jedne riječi ili upisivanjem čitavih rečeničnih konstrukcija;
- 4) mladima nedostaju mentalne mape knjižnica, izvori i informacijske strukture predmetnih disciplina.

Po uzoru na CIBER-ovu studiju, BBC je proveo eksperiment⁴⁰ kojemu je cilj bio utvrditi način na koji ispitanici različite dobi pretražuju informacije na internetu. Ispitanici su bili podvrgnuti testovima koji su imali utvrditi: 1) zašto koriste internet, 2) koliko su spretni u multitaskingu, 3) kako pretražuju informacije i 4) kakva im je radna memorija. Rezultati su pokazali da su mlađi ispitanici, koje bi se po dobi moglo svrstati u Google generaciju, najbrži u pretraživanju i obavljanju zadataka, ali i da imaju najmanje samopouzdanja u odnosu na dobivene rezultate. Eksperiment je također pokazao da Google generacija:

- 1) pokazuje sklonost k žurbi u obavljanju zadataka;
- 2) informacije uglavnom traži na mreži i pritom koristi prvih nekoliko izvora ponuđenih od Googlea;
- 3) nije sklona dubljem istraživanju, ponavljanju istraživanja te provjeravanju i ispravljanju sumnjivih rezultata;
- 4) ne vrednuje informacije.

Promotrimo li rezultate do kojih su došla sva gore navedena istraživanja, vidjet ćemo da se oni ponavljaju. Digitalni urođenici prilikom pretraživanja i korištenja informacija u pravilu pretražuju samo internet, dok se knjižnici i knjižničnim izvorima utječu rijetko; istraživanja provode brzo, ne ulazeći dublje u temu; prikupljene informacije ne vrednuju, ili barem ne dovoljno. Mogli bismo reći da Net generacija, premda nesumnjivo informatički pismena, nije ujedno i informacijski opismenjena. Možda su baš zbog toga nesrazmjera između dviju različitih pismenosti mladi internet prestali promatrati kao sredstvo i poistovjetili ga s ciljem. Takvo poimanje interneta vodi do toga da se arhiviranje apsolviranog znanja poistovjeti sa stvaranjem novoga što jest konačni cilj obrazovanja u čijem bi ostvarenju internet samo trebao pripomoći kao alat. No, da bi Net generacija mogla pojmiti pravu narav interneta i zauzeti ispravan stav prema njemu, mora razumjeti da se u njegovoj srži krije tekst

⁴⁰ Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Nav. dj.

i da za njegovo pravo razumijevanje i korištenje njime nije toliko potrebno biti vješt informatičar koliko vješt čitatelj.

3. Mladi i čitanje

3.1. Vrste čitanja i tipovi čitatelja

Čitanje se može definirati kao višeslojan i složen proces koji se razvija od početnoga prepoznavanja slova abecede preko razabiranja riječi i iskaza do njihova povezivanja koje proizvodi ili oblikuje razumljivo značenje.⁴¹ Sažetije rečeno, čitanje je čovjekova sposobnost da dešifrira dogovoreni sustav znakova i shvati poruku koju oni nose. Ta vještina ovisi o kognitivnim, socijalnim i emocionalnim vještinama pojedinca, što znači da svatko ima različite predispozicije za čitanje ali i da je čitanje moguće usavršavati, čineći ga sve tečnijim. Tečno čitanje izuzetno je važno kao preduvjet stjecanja svih ostalih znanja.

Čitatelja na čitanje motiviraju komunikacijske potrebe koje teži zadovoljiti a koje se razlikuju od situacije do situacije. Fulgosi⁴² spominje tri glavna motiva iz kojih čitamo:

- 1) zbog uživanja i razonode (kad težimo intelektualnom i emocionalnom obogaćivanju);
- 2) da bismo shvatili opću ideju ili smisao nekog teksta, ili da bismo pronašli izdvojene pojedinosti (kad želimo letimičnim čitanjem shvatiti bit nekoga teksta);
- 3) da bismo usvojili nova znanja i spoznaje (kad usredotočeno, disciplinirano i dubinski iščitavamo značenja nekog teksta, što autorica naziva i usmjerenim čitanjem).

Najjednostavnija podjela čitanja, smatra Kuvač-Levačić⁴³, bila bi na čitanje radi zabave i čitanje radi učenja, odnosno pragmatično i literarno-estetsko čitanje. Čitanje kao vještinu moguće je svladati u većoj ili manjoj mjeri zbog čega se obje vrste čitanja mogu podijeliti na nekoliko stupnjeva. Gledajući od najniže do najviše razine, pragmatično se čitanje može podijeliti na informacijsko, popularno-znanstveno, stručno i znanstveno, dok se literarno-estetsko čitanje može podijeliti na evazivno i literarno. Odrasli čitatelji uglavnom koriste oba tipa, iako njima rijetko kad ovladaju u jednakoj mjeri i do najvišega stupnja.

⁴¹ Grosman, Meta. U obranu čitanja: Čitatelj i književnost u 21. stoljeću. Zagreb: Algoritam, 2010.

⁴² Fulgosi, Sanja. Usmjereni čitanje. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 116-125.

⁴³ Kuvač-Levačić, Kornelija. Razvoj i vrste čitanja, tipologija čitatelja s obzirom na čitanje »neknjiževnih« tekstova. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 13-22.

Imajući na umu ovo dvojstvo čitanja, Pšihistal⁴⁴ smatra da su učenje i zabava dva glavna motiva čitanja. Što se pak njegovih funkcija tiče razlikuje čitanje zbog individualnog razvoja, obrazovne koristi, užitka i bijega o svakodnevnih briga.

Njemački pedagog Hans E. Giehl⁴⁵ razlikuje četiri vrste čitanja:

- 1) informacijsko čitanje – omogućava razabrati bit odnosno glavnu informaciju teksta;
- 2) evazivno čitanje – omogućava bijeg iz stvarnog svijeta u svijet mašte;
- 3) kognitivno čitanje – omogućava spoznaju svijeta i njegovih zakonitosti;
- 4) literarno čitanje – omogućava prelazak granica naše realne egzistencije i traganje za odgovorima na životna pitanja.

Iz navedenih vrsta čitanja proizlazi i Giehrlova⁴⁶ tipologija čitatelja:

- 1) funkcionalno-pragmatični čitatelj – od teksta ne očekuje nikakvu posebnu vrijednost pa tako ni estetsku, niti odgovore na životna pitanja. On ne čita da bi doživio ili spoznao nešto novo, nego da bi došao do potrebnih informacija i korisnih savjeta za svakodnevni život i napredovanje u struci. Ovaj tip je poznat po tome što zna čitati, usredotočen je na tisak i literaturu svoje struke a uglavnom se služi informacijskim čitanjem.
- 2) emocionalno-fantastički čitatelj – u tekstu traga za čuvstvenim doživljajima. Čita na evazivan način tj. čitanjem bježi u svijet mašte skrojen po njegovoj mjeri. Uglavnom čita fantastičnu literaturu, zabavnu i trivijalnu, a u poeziji traži emocije. Književno djelo ne promatra kao jezičnu umjetninu, nego više kao izlaz iz svakodnevne rutine.
- 3) racionalno-intelektualni čitatelj – rjeđi je od prva dva tipa. U tekstu traži egzaktnu spoznaju, intenzivno razmišlja o pročitanome, teško se oduševljava i skeptičan je. Fantastična književnost ga ne zanima, a od svake književne vrste, čak i poezije, prvenstveno traži poruku. Ovaj tip čitatelja skloniji je diskurzivnim vrstama i neknjiževnim tekstovima poput filozofskih i znanstvenih knjiga.

⁴⁴ Pšihistal, Ružica. O književnosti kroz dimenziju čitanja/hranjenja. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 42-55.

⁴⁵ Kuvač-Levačić, Kornelija. Nav. dj.

⁴⁶ Isto.

- 4) literarni čitatelj – književnost promatra kao doživljaj. Ne čita ni zbog mode, ni zbog napredovanja na društvenom ili poslovnom planu. Književni tekst doživljava kao cjelinu i jednako su mu važni i sadržaj i stil. Mogli bismo reći da je ovo najviši stupanj čitanja koji dosegne mali broj čitatelja pa je ovaj tip čitatelja najrjeđi.

Međutim, Kuvač-Levačić⁴⁷ napominje kako je sam Giehrl upozorio da se njegova tipologija čitatelja ne smije shvatiti kao sustav ladica u kojemu svaki čitatelj pripada točno određenome tipu. Možda bi najtočnije bilo reći da svaki čitatelj gravitira k određenome tipu, ali da tijekom svoje čitateljske karijere po potrebi preuzima i osobine drugih tipova koje nisu svojstvene njegovoj čitateljskoj naravi, ali koje mu više odgovaraju u situaciji kad se nađe suočen s nesvakidašnjom informacijskom potrebom koju treba zadovoljiti.

Razmišljajući o navedenim podjelama vrsta čitanja, kod svih možemo uočiti slaganje oko osnovnih motiva koji potiču na čitanje a koje autori redom svode na učenje i zabavu. Sve podvrste čitanja i sve tipove čitatelja oni izvode iz ovih dvaju motiva. Budući da su znatiželja i želja za zabavom bitno ljudske odlike, mogli bismo zaključiti da čovjek nikada neće prestati čitati. Mediji će se sigurno mijenjati, jer su se mijenjali i do sada, ali njihova srž ostat će ista.

Stavljajući čitanje u kontekst adolescencije, Kuvač-Levačić⁴⁸ ističe da adolescencija nije samo razdoblje u kojem mlada osoba tjelesno i duševno sazrijeva, nego također i vrijeme u kojem sazrijeva kao čitatelj. Čitateljski tipovi oblikuju se upravo u vrijeme adolescencije, otprilike od 13. do 17. godine, što samo potvrđuje njezin značaj u oblikovanju buduće odrasle osobe. U adolescenciji mladi traže štiva koja odgovaraju njihovim emocionalnim stanjima. Čitanjem političkih, gospodarskih, kulturnih i drugih časopisa kao izvorâ informacija o životu odraslih, mladi dovode informativni oblik čitanja do njegova konačnog oblika koji će se zadržati u njihovoj odrasloj dobi. "Potreba za informacijama u toj je dobi još uvijek emotivno obojena što pokazuje interes za popularno-znanstvenu literaturu, dok se kasnije sve više traži neutralna, stručna i opća informacija. Sposobnost za najzahtjevnije vrste čitanja razvija se jako sporo, ali konstantno te sa 17 ili 18 godina dostiže onaj stupanj koji je predispozicija za početak zrele, formirane sposobnosti čitanja."⁴⁹

⁴⁷ Kuvač-Levačić, Kornelija. Nav. dj.

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Isto, str. 19.

Govoreći o čitateljskom sazrijevanju tijekom adolescencije, Rončević Zubković⁵⁰ ističe da se djevojčice, isto kao što ulaze u pubertet i psihofizički sazrijevaju prije dječaka, ranije formiraju i kao čitateljice, dijelom upravo zbog ranije započetog kognitivnog razvoja, a dijelom i zato što u adolescentskim godinama pridaju veću vrijednost čitanju i imaju veći interes za čitanje od dječaka. Dječacima je, naime, za dobro razumijevanje teksta bitna zanimljiva tema, dok djevojčice lakše razumiju i one tekstove koji im nisu zanimljivi.

Zbog svega navedenoga je jasno da je mladima, dok ne formiraju svoj čitateljski tip, potrebno vodstvo od strane iskusnog odraslog čitatelja koji će prepoznati u kojem smjeru ide njihov čitateljski razvoj i moći im preporučiti tekstove koji će im pomoći formirati ukus i približiti ih čitanju. Ne smije se, naime, dopustiti da mladi zbog nedostatka stručnoga vodstva odaberu neadekvatna štiva koja ne samo da im neće koristiti nego bi im mogla i naštetiti tako što će ih dovesti do mišljenja da im knjige i čitanje nemaju ništa zabavno i korisno za ponuditi te tako od njih napraviti nečitače. Upravo bi to trebao biti zadatak knjižničara: da kao stručni, iskusni i već formirani čitatelji budu mladima vodiči kroz svijet pisane riječi.

3.2. Karakteristike čitanja u mladenačkoj dobi

Kad govorimo o karakteristikama čitanja adolescenata prvenstveno mislimo na to što adolescente motivira na čitanje, kakvi su im čitateljski interesi i što postižu čitanjem.

Kako bismo definirali glavne motive koji mlade potiču na čitanje prisjetit ćemo se najjednostavnije podjele čitanja, koju smo naveli u prethodnom poglavlju i po kojoj razlikujemo čitanje radi zabave i čitanje radi učenja, odnosno pragmatično i literarno-estetsko čitanje. Iz te su nam podjele razvidna dva glavna motiva čitanja mladih: čitanje radi zabave i čitanje kao školska dužnost. U prvom slučaju mladi čitaju zato što ih zanima sadržaj teksta, zato što žele naučiti nešto novo ili se pak žele zabaviti i opustiti. U drugom slučaju čitaju da udovolje nastavniku, da dobiju izvrsnu ocjenu ili da izbjegnu negativnu. Rončević Zubković⁵¹ smatra da u slučaju čitanja kao školske dužnosti mladi čitaju također i zbog socijalne podrške, odnosno odobravanja od strane svojih nastavnika i kolega pa tako njihovo čitanje i razumijevanje pročitane ovisi i o tome što je važno njihovoj okolini.

⁵⁰ Rončević Zubković, Barbara. Samoregulacija čitanja. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 33-41.

⁵¹ Isto.

U istraživanju čitateljskih navika među poljskim adolescentima, provedenom na uzorku od 1396 petnaestogodišnjaka i šesnaestogodišnjaka u 70 škola u Poljskoj, Zasacka⁵² je došla do rezultata koji govore da je 72% anketiranih tinejdžera u posljednjih šest mjeseci posegnulo za knjigom izvan onih koje su dio školske lektire i bez da su im ih preporučili nastavnici. To znači da svaki četvrti tinejdžer uopće ne čita knjige izvan škole. Uzmemo li k tome u obzir i da od 72% koji čitaju za zabavu samo petinu možemo nazvati aktivnim čitateljima (u šest mjeseci su pročitali devet ili više knjiga) možemo reći da rezultati nisu odveć pozitivni. Zasacka je svojom anketom također dokazala da u adolescentskoj dobi djevojke čitaju više od mladića, budući da je 82% djevojaka posegnulo za knjigom po vlastitom izboru, dok je to isto napravilo samo 62% mladića. Osim što je čitanje radi zabave povezano sa spolom čitatelja, istraživanje je dokazalo i da je proporcionalno i s obrazovanjem i prihodima roditelja, dok se mjesto prebivališta pokazalo manje važnim faktorom. Što se pak tiče čitanja kao školske dužnosti, Zasacka ističe da jedna četvrtina učenika izbjegava lektiru te da praktički dolaze do mature bez ijedne pročitane knjige. Problem je mnogo složeniji od puke činjenice da takvi učenici neće pročitati naslove propisane školskim programom. Oni će, smatra Zasacka, izbjegavanjem čitanja propustiti priliku da nauče kôd visoke kulture, ovladaju razumijevanjem složenijih tekstova i razviju kritičko mišljenje, a sve to će ih onemogućiti da ispravno i u potpunosti sudjeluju u društvenom životu, budući da će im društvene skupine koje komuniciraju kodom visoke kulture biti strane te će se uvijek osjećati isključenima iz takvog društva. Uzmemo li u obzir da se samo 7% od onih koji čitaju lektiru može nazvati motiviranim čitateljima (pročitaju više od pet naslova), jasno će nam biti da su rezultati poražavajući. Što se tiče odnosa među spolovima i ovdje su se djevojke pokazale aktivnijim čitateljima od mladića, budući da lektiru čita njih 87% naspram 67% mladića.

Iz prikupljenih rezultata Zasacka zaključuje da među adolescentima postoje tri tipa čitatelja: spontani, školski i aktivni čitatelji. Spontani čitatelji su oni koji radi zabave čitaju knjige po svojem vlastitom izboru i u pravilu izbjegavaju lektirne naslove. Rezultati pokazuju da spontanih čitatelja ima dvostruko više među mladićima iz čega možemo zaključiti da se mladići mnogo više opiru obavljanju školskih dužnosti i zadaća od djevojaka. U školske čitatelje ubraja one adolescente koji nemaju svojih vlastitih čitateljskih interesa i koji čitaju samo ono što im nalažu školske dužnosti. Školski čitatelji čitaju samo kad moraju, što znači da škola, usprkos tome što ih je uspjela nagnati na čitanje lektire, nije postigla svoj pravi cilj

⁵² Zasacka, Zofia. *The Image of the Adolescent Reader. // Literacy without Boundaries: Proceedings of the 14th European Conference on Reading – Zagreb, Croatia 2005 / uredili Gerry Shiel, Ivanka Stričević i Dijana Sabolović-Krajina. Osijek: Croatian Reading Association, 2007. Str. 138-143.*

da od njih stvori aktivne čitatelje koji će razvijati svoje vlastite čitateljske interese i radi zadovoljstva čitati i izvan škole. Aktivni čitatelji su oni adolescenti koji čitaju u objema situacijama, i u školi i u slobodno vrijeme. Rezultati ankete pokazuju da 58% ispitanih učenika pripada ovoj skupini i da među njima primat imaju djevojke. Riječ je uglavnom o učenicima iz urbanih sredina i od školovanih roditelja.

Rezultati do kojih je došla Zasacka imaju i svoju pozitivnu i negativnu stranu. Kao pozitivno možemo istaknuti činjenicu da otprilike tri četvrtine anketiranih adolescenata čita lekturu i uz to posegne i za knjigom van lektirnih naslova. Iako nije kod svih jednako razvijena, kod toga dijela ispitanika navika čitanja je prisutna pa je za očekivati da će se u nadolazećim godinama profilirati i postajati sve jačom. To što ne čitaju više naslova ne treba toliko pripisati njihovoj nevoljkosti koliko mnoštvu drugih školskih obaveza zbog kojih ne stignu čitati više. Negativna strana rezultata do kojih je došla Zasacka jest to da jedna četvrtina učenika uopće ne čita izvan škole iz čega se da zaključiti da čitanje više percipiraju kao obavezu, nego kao način da nauče nešto novo i pritom se zabave. To pod upitnik stavlja i njihovo čitanje lektire, budući da se možemo zapisati koliko kvalitetno netko tko ne osjeća potrebu za samostalnim čitanjem može čitati od školskog sustava propisane naslove. Za tu četvrtinu učenika mogli bismo reći da, premda čitaju lektire, nemaju razvijene čitateljske navike i da najvjerojatnije neće nastaviti s čitanjem jednom kad više ne budu obavezni.

Istraživanje čitateljskih interesa mladih od 14 do 28 godina, koje su Plavšić i Ljubešić⁵³ proveli na području Istarske i Primorsko-goranske županije na uzorku od 219 ispitanika, pokazalo je da najveći broj ispitanika čita popularnu književnost (34,2%) i književnost za djecu i mladež (31,3%), dok visoku književnost čita tek jedna četvrtina ispitanika (25,8%), a stručnu literaturu još manje njih (8,7%). Autori upozoravaju da bi rezultati čitanja visoke književnosti i stručne literature bili viši da istraživanje nije provedeno tijekom ljetnih praznika, tako da možemo pretpostaviti da bi se visoka književnost po čitanju izjednačila s popularnom i književnošću za djecu i mladež, dok bi stručna literatura ostala uvjerljivo na začelju po čitanosti.

Prilikom istraživanja najomiljenijih autora i djela, Plavšić i Ljubešić⁵⁴ svoje su ispitanike podijelili u tri dobne skupine kako bi utvrdili do kojih promjena po tom pitanju dolazi sazrijevanjem. Prvoj grupi (osnovnoškolci i srednjoškolci od 14 do 18 godina) najomiljeniji su autori fantastike poput Rowlingove i Meyerove te Stinea i Tolkiena iz čega je

⁵³ Plavšić, Marlena; Ljubešić, Marko. Književni interesi mladeži (na području Istarske i Primorsko-goranske županije). // Metodčki obzori 4, 1-2(2009), str. 125-142.

⁵⁴ Isto.

očit i njihov najomiljeniji žanr. Ne može se ne uočiti da su navedeni autori i njihova djela izuzetno medijski eksponirani iz čega možemo zaključiti da na tu dobnu skupinu jak utjecaj vrši medijski marketing, odnosno da čitaju one knjige po kojima su snimljeni svjetski popularni filmovi. U ovoj je skupini također uočljiv gotovo zanemariv broj omiljenih domaćih autora što potvrđuje već rečeno, da mladi čitaju one knjige koje Hollywood promovira svojim filmovima a među kojima nema domaćih autora. Druga skupina (mladi studenti i mladi zaposleni od 19 do 23 godine) među svoje omiljene autore uz popularnu Rowlingovu ubraja i svjetske klasike poput Kafke, Dostojevskoga, Poa i dr. Kod ove je skupine uočeno i to da pod stranim autorima ne podrazumijeva prvenstveno angloameričke autore pa se na njihovu popisu omiljenih autora mogu naći i Murakami i Kundera kao i veći broj domaćih autora. Iste preferencije zamjećuju se i kod treće skupine (studenti pri kraju obrazovanja ili već zaposleni mladi od 24 do 28 godina) iz čega autori istraživanja zaključuju da se razina književnog profiliranja mijenja od 14. do 28. godine na način da se globalistička i populistička percepcija književnosti tinejdžerske dobi kasnije usmjerava prema domaćim autorima i djelima. Pa ipak, činjenicu da strani autori ostaju popularniji od domaćih i u godinama nakon 28. potvrđuje anketa Irene Bekić⁵⁵ koja se bavila čitateljskim navikama knjižničnih korisnika svih dobi. Rezultati do kojih je ona došla kažu da strane autore preferira čak 86% ispitanika. Plavšić i Ljubešić⁵⁶ kao najčešći razlog zbog kojeg se mladi odlučuju na čitanje pojedine knjige navode preporuku neke osobe (55%) dok 24,5% njih čitaju djela onih autora koje redovito čitaju.

Dakle, što se tiče čitanja među mladima općenito, iz svih gore navedenih istraživanja možemo zaključiti da mladi u pravilu čitaju, premda navika čitanja nije kod svih jednako razvijena. Za otprilike tri četvrtine mladih možemo reći da imaju razvijene čitateljske navike i da će vjerojatno nastaviti čitati i kad završe sa školovanjem, dok će ostali vjerojatno prestati izlaskom iz škola. Što se tiče književnih interesa navedena istraživanja pokazuju da su mlađi adolescenti skloni fantastici i angloameričkim autorima, dok stariji adolescenti uz to čitaju i svjetske klasike. I među mlađim i starijim adolescentima uočljiva je njihova nesklonost domaćim autorima, iz čega možemo zaključiti da prate svjetske trendove, odnosno da čitaju svjetski popularne naslove koje često reklamira filmska industrija. Pa ipak, u ovoj dobi ne treba toliko inzistirati na čitanju književno vrijedne literature koliko na razvijanju navike čitanja, budući da se zahvaljujući njoj mladi otvaraju brojnim pozitivnim učincima čitanja, dok će do književno vrijednih dijela doći kasnije kad im se formira čitateljski ukus.

⁵⁵ Bekić, Irena. Projekt "Čitanja". // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 138-148.

⁵⁶ Plavšić, Marlena; Ljubešić, Marko. Nav. dj.

Pozitivni utjecaji čitanja na obrazovni i osobni razvoj pojedinca razvidni su iz brojnih istraživanja. Clark i Rumbold⁵⁷ ističu da čitanje (radi zabave) djeci i mladima pomaže:

- 1) razviti vještinu čitanja i pisanja;
- 2) razviti razumijevanje teksta i gramatike;
- 3) proširiti rječnik;
- 4) steći pozitivan stav prema čitanju;
- 5) povećati čitateljsko samopouzdanje;
- 6) pronalaziti zadovoljstvo u čitanju i u zrelim godinama.

Iste autorice⁵⁸ ističu da čitanje (radi zabave) ne utječe samo na čitateljska postignuća nego da također:

- 1) povećava opće znanje i kulturu;
- 2) pruža bolje razumijevanje drugih kultura;
- 3) omogućava aktivnije sudjelovanje u zajednici;
- 4) pruža bolji uvid u ljudsku narav i donošenje odluka;
- 5) unaprjeđuje socijalne vještine kod djece;
- 6) suzbija osjećaje usamljenosti kod odraslih.

Istraživanja koja u svom radu navode Delač Horvatinčić i Kozarić Ciković⁵⁹ pokazala su da je čitanje povezano i s učenikovim uspjehom na kraju školske godine te s njegovim pojedinačnim ocjenama, prvenstveno iz hrvatskog jezika, ali u većoj ili manjoj mjeri i s drugim ocjenama, npr. iz matematike ili tehničke kulture. Dakle, što učenik više čita, ima bolji školski uspjeh i bolje ocjene pojedinačno. Međutim, pozitivni učinci čitanja zahvaćaju mnogo dublje od školskih ocjena. Naime, isto je istraživanje pokazalo da su učenici koji više čitaju zadovoljniji svojim ponašanjem i sobom kao osobom te da su općenito zadovoljniji svojim životom, iz čega možemo zaključiti da navika čitanja utječe na čitateljevu percepciju samoga sebe, odnosno da čitanje podiže kvalitetu života općenito, a ne samo njegov intelektualni i obrazovni vid. "Ovo se može objasniti učenjem razlikovanja ispravnog i neispravnog, dobrog i lošeg, iz knjiga i druge literature – u romanima i pričama likovi predstavljaju točku za usporedbu (čitatelj se poistovjećuje s likom i kad lik, kroz radnju, uči,

⁵⁷ Clark, Christina; Rumbold, Kate. Reading for pleasure: A research overview, 11. 2006. URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED496343.pdf> (2015-8-12)

⁵⁸ Isto.

⁵⁹ Delač Horvatinčić, Ivana; Kozarić Ciković, Marijana. Povezanost samopoimanja, navika čitanja i školskog uspjeha učenika sedmog i osmog razreda osnovne škole. // Napredak 151, 3-4(2010), str. 445-465.

čitatelj uči iz njegovog iskustva), časopisi za mlade su ispunjeni savjetima o tome što jest ispravno, a što nije... Dakle, više čitanja učeniku donosi više raznovrsnih informacija na temelju kojih može graditi svoju sliku o svijetu i procjenjivati je li njegovo ponašanje u skladu s tom slikom.⁶⁰

Ono što je također karakteristično za čitanje u adolescentskoj dobi i do čega su Plavšić i Ljubešić⁶¹ došli svojim istraživanjem jest to da više od 80% ispitanika knjige posuđuje u knjižnici, što pred knjižnice postavlja veliku odgovornost da idu u korak s vremenom i prate potrebe mladih čitatelja. Njihovo je istraživanje također pokazalo da o pročitanim knjigama s prijateljima razgovara 66% ispitanika a s članovima obitelji njih 58,5% dok čak 90% mladih preporučuju pročitane knjige, što samo potvrđuje koliki se potencijal krije u čitateljskim klubovima za mlade u organizaciji knjižnice. Očito je da mladi imaju potrebu razgovarati o iskustvima prikupljenima čitanjem i da su im za to potrebni samo prostor i vrijeme te stručan moderator (knjižničar) koji bi im pomogao iskomunicirati pročitano. Ovi podaci samo su potvrda koliko je važno da mladi u knjižnici imaju osoblje koje će ih znati uvesti u složeni svijet čitanja i književnosti koji se stalno mijenja i poprima nove oblike zahvaljujući digitalnim tehnologijama.

3.3. Izazovi e-čitanja i e-književnosti

Razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija u 80-im i 90-im godinama 20. stoljeća prouzročio je nastanak novih oblika tekstova koji od čitatelja traže promjene u načinu čitanja, odnosno njihove obrade. Da bismo razumjeli o kakvim je promjenama riječ, potrebno je shvatiti do kakvih je promjena u naravi samih tekstova došlo njihovim prijelazom iz papirnatoga u elektronički oblik. To je najočitiije na primjeru osnovnog oblika elektroničkog teksta, tzv. hiperteksta.

Hipertekst je elektronički tekst kakav vidimo na zaslonu računala. Jedno od glavnih obilježja hiperteksta jesu tzv. veze (eng. *links*) koje čitatelju omogućavaju da se kroz hipertekst kreće svojim putem, vodeći se svojim preferencijama i interesima, a ne unaprijed zadanim linearnim redoslijedom koji je utvrdio autor i koji odlikuje klasične tekstove. Klasične tekstove svi čitatelji čitaju na isti linearan način, krećući se od prve prema

⁶⁰ Delač Horvatinčić, Ivana; Kozarić Ciković, Marijana. Nav. dj.

⁶¹ Plavšić, Marlena; Ljubešić, Marko. Nav. dj.

posljednjoj stranici, dok hipertekstove svaki čitatelj čita na sebi svojstven način, odnosno pomoću veza se kreće kroz hipertekst svojim vlastitim putem.

Jednako kao što je hipertekst korjenito promijenio dosadašnje razumijevanje teksta kao niza tekstualnih podataka čiji redoslijed određuje autor i koji se ne daju čitati drugačije nego linearno, tako je promijenio i narav čitanja. "Čitanje kao aktivnost tako postaje aktivnost odabira, odlučivanje između različitih tekstualnih podataka i pozornosti koju čitatelj posvećuje tekstualnim elementima, pri čemu se neki elementi zanemaruju, to jest ispuštaju, dok se na drugima dulje zadržava. Čitanje tako dovodi do osobne konfiguracije čitateljeva teksta s vlastitim sažetkom. Upravo to se često naziva čitateljev put kroz tekst."⁶² Prilikom čitanja hiperteksta čitatelj ima ulogu koautora, jer svojim kretanjem kroz tekst pridonosi njegovu konačnom razumijevanju te na koncu preuzima i dio odgovornosti u slučaju da pročitano u potpunosti ne shvati ili shvati pogriješno. Elektronički tekstovi, dakle, nisu samo promijenili tradicionalno razumijevanje teksta i mogućnosti čitateljeve interakcije s njim, nego su i pomaknuli granice između autora i čitatelja te preobrazili književnost iz papirne u elektroničku.

Grosman⁶³ smatra da pod e-književnosti podrazumijevamo sve one tekstove koji se pojavljuju na digitalnim medijima, koji su nastali na računalu pomoću različitih računalnih programa te koji su namijenjeni čitanju s monitora a kojima je zajednički nazivnik nestabilnost, visoka fleksibilnost i temeljni poziv na interaktivno sudjelovanje pomoću izbora. E-književnost tako postaje sličnija računalnoj igrici nego klasičnoj književnosti i upravo se u tome krije njezina privlačnost. Klasični tekst poznaje samo jedno čitanje, od prve do posljednje stranice, dok se značenje e-teksta ne iscrpljuje iščitavanjem svih epizoda, budući da čitatelj i mijenjanjem samog redoslijeda epizoda neprestano stvara nova značenja.

Upravo ta nelinearnost u kombinaciji s interaktivnošću kao jednom od glavnih odlika računalnih igrica e-književnost čini privlačnom, po mišljenju tradicionalista toliko privlačnom da predstavlja prijetnju dosadašnjem obliku književnosti. Naime, računala u životu digitalnih žitelja, pogotovo mladih, imaju izuzetno važnu ulogu koja će se u budućnosti samo povećavati. Suvremeni čovjek sve većem broju životnih vidova, od kojih je jedan i književnost, pristupa posredstvom računala. Za očekivati je, dakle, da će čovjek budućnosti biti prisniji s elektroničkom književnošću. Upravo se u tome krije bojazan tradicionalista, da će digitalne tehnologije mlade, kojima je već danas teško čitati klasična djela, u budućnosti

⁶² Grosman, Meta. Čitatelji i književnost u 21. stoljeću. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 84.

⁶³ Isto.

potpuno onesposobiti za čitanje tiskanih knjiga. Digitalno doba sa svojim tehnologijama sigurno će zadati smrt književnosti u obliku u kakvom je danas poznajemo a možda će je i potpuno dokinuti, smatra Pavičić⁶⁴. Suočena s televizijskim serijama i računalnim igricama takva književnost gubi dominaciju glavnog medija pričanja priča. Upravo se "suočavamo s prvom pravom postčitateljskom generacijom, generacijom kojoj čitanje, a pogotovo čitanje na hrvatskomu jeziku, uopće nije dio intelektualnog obzora, koja čita samo na engleskom i gotovo samo s ekrana. [...] Unutar idućih deset godina nestat će i papirna knjiga. U takvim okolnostima zašto bi bilo posve nezamislivo i, možda važnije, zašto bi bilo po sebi skandalozno da umre i književnost?"⁶⁵

Pa ipak, Pavičićev pesimizam obeskrepljuju podaci do kojih je došla Tadić⁶⁶ pomoću ankete provedene među učenicima koprivničke Gimnazije "Fran Galović" (488 učenika) a koji kažu da 86% učenika radije čita lektiru u tiskanom obliku. Među razloge zbog kojih to čine naveli su da im otisnuti tekst manje umara oči, da ga brže čitaju i lakše razumiju nego tekst sa zaslona računala te da im se lakše udubiti u njega. Iz navedenih podataka i učeničkih odgovora Tadić zaključuje da učenici odvajaju tehnologiju od sadržaja te da čitanje književnog teksta još uvijek smatraju usamljениčkim, osobnim činom koji prisutnost računala i interneta ugrožava. Ovo svakako možemo protumačiti kao indikaciju na temelju koje se da pretpostaviti da tiskanu knjigu ne ugrožava e-knjiga nego zabavni, trivijalni sadržaji, odnosno da knjizi opasnost ne prijete od medija nego od sadržaja.

Promjene koje bi u budućnosti mogla doživjeti tiskana književnost sigurno će se odraziti i na čovjeka kao čitatelja, na osobnoj, prije svega kognitivnoj razini. Prelaskom s papirnih tekstova i linearnog čitanja na Internet, hipertekstove i višelinearno čitanje mijenja se naš mozak. Miličić⁶⁷ upozorava da Internet uzrokuje trajnu mentalnu rastresenost, da nas čini nesposobnima osjetiti mentalnu blagodat tišine, da zbog njega sve teže možemo smiriti i upozoriti misli, sve lošije pamtimo i sve se teže koncentriramo. Internet kao okolina kojom se kreće naš um prezasićen je podacima od kojih je samo jedan dio objektivno relevantan dok je još manji dio relevantan za nas osobno. Bez obzira što smo toga svjesni, zbog nepostojanja

⁶⁴ Pavičić, Jurica. *Suvremeni prozaik pred izazovom "smrti čitanja"*. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 6-12.

⁶⁵ Isto, str. 8.

⁶⁶ Tadić, Nina. *Književnost na novim medijima*. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 126-137.

⁶⁷ Miličić, Irena. *U potrazi za linearnim umom*. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 70-75.

filtra nismo u stanju obraniti se od šuma podataka pa, u želji da ih obuhvatimo što više, počinjemo površno čitati, rastreseno razmišljati, ishitreno zaključivati i krivo učiti. Da je internet za mlade isključivo prostor zabave potvrdilo je i već spomenuto istraživanje koje je provela Tadić⁶⁸ na učenicima koprivničke Gimnazije "Fran Galović". Podaci do kojih je došla govore da većina učenika najveći dio vremena provedenog na internetu posvećuju društvenim mrežama (31%), dok književne e-tekstove čita manje od 4% njih.

Jasno je dakle da e-književnost kakvu nam nudi trenutačni internet neće moći zamijeniti tradicionalnu, osim ako mi kao čitatelji ne pristanemo na degradaciju. No, da bismo mogli uvidjeti opasnost i na to ne pristati, moramo biti sposobni prepoznati je. Da bismo je pak prepoznali moramo imati bogato iskustvo obiju oblika književnosti, papirne i elektroničke, iz kojeg će proizići svijest da je književno djelo, baš kao i mi koji ga stvaramo, podložno evoluciji, ali da je njegova bit i svrha u svakome vremenu ista.

⁶⁸ Tadić, Nina. Nav. dj.

4. Mladi kao korisnici narodne knjižnice

4.1. Mladi kao zasebna korisnička skupina u knjižnicama

Mladi korisnici narodnih knjižnica čine posebnu skupinu čije su informacijske potrebe i čitateljski interesi drugačiji od onih odraslih i djece s kojom ih se često pogrešno poistovjećuje. Stričević i Jelušić⁶⁹ smatraju da narodne knjižnice takoreći zanemaruju mlade kao korisničku skupinu iz dvaju razloga: prvi je dugogodišnja tradicionalna podijeljenost narodnih knjižnica na odjele za djecu i odjele za odrasle, a drugi praksa da se usluge namijenjene mladima naprosto vezuju uz odjele za odrasle, ili odjele za djecu, ili pak za oba odjela, ovisno o dobi mladih korisnika. Zbog toga se događa da se adolescentima, premda čine četvrtinu korisnika narodnih knjižnica, namjenjuje manje prostora, osoblja i financijskih sredstava nego drugim korisničkim skupinama.

U poglavlju 2.1., u kojem smo se bavili dobnim granicama mladih, bile su navedene poteškoće na koje nailazimo pri pokušaju njihova određivanja. One nisu jasne ni hrvatskim knjižničarima zbog čega se često događa da mlade u idejnom smislu obuhvaćaju "odjelima za djecu i mlade" koji u praksi i dalje ostaju "odjeli za djecu", što je vidljivo iz njihovih usluga i programa. Schmitt upozorava da ovakva rješenja ne samo da nisu korisna, nego su i štetna, budući da takvi odjeli mladima osiguravaju literaturu potrebnu za školovanje, ali im ne pružaju građu za čitanje radi zabave, što za posljedicu ima stvaranje percepcije među adolescentima da knjižnica ima samo logističku ulogu u njihovu obrazovanju, ali ne i mjesto u njihovu slobodnom vremenu.⁷⁰

Doba adolescencije vrijeme je odrastanja, period u kojem osoba prestaje biti dijete i ulazi u svijet odraslih. Jedno od glavnih obilježja adolescenata njihova je želja da ih se počne tretirati kao odrasle osobe pa pokušaji narodnih knjižnica da ih obuhvate istim odjelom kojim obuhvaćaju djecu ne samo da onemogućavaju ulazak knjižnice u slobodno vrijeme mladih, nego u njihovim očima djeluju ponižavajuće. Budući da se tijekom adolescencije mladi osamostaljuju od roditelja i okreću prema skupini vršnjaka s kojima dijele iste interese, knjižničari bi trebali usmjeriti pozornost na te interese i potruditi se da se mladima pruži prostor za druženje te građu i usluge koje će odgovarati njihovim interesima koji su bitno drugačiji od onih djece i odraslih.

⁶⁹ Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav. dj.

⁷⁰ Schmitt, Rita. Novi koncepti za knjižnice za mladež, 29. 10. 2001. URL: <http://www.goethe.de/mmo/priv/568480-STANDARD.pdf> (2015-8-17)

Stričević i Jelušić⁷¹ ističu da se prostor i usluge za mlade te prikladan pristup mladima u narodnim knjižnicama ostvaruju na tri osnovna načina: knjižnicom za mlade, odjelom za mlade i programom za mlade. Svaki od triju modela ima svojih prednosti i nedostataka i trebalo bi ga prosuđivati u kontekstu pojedine knjižnice. Naime, ono što je za jednu knjižnicu idealno rješenje u drugoj bi se moglo pokazati neprovedivim.

Knjižnica za mlade podrazumijeva knjižnicu koja je prostorom i uslugama potpuno namijenjena mladima i koja funkcionira kao ogranak narodne knjižnice, tj. prostorno čini potpuno zasebnu cjelinu. Prednosti ovog modela su veličina prostora koji samo mladima stoji na raspolaganju te knjižnično osoblje koje je posebno osposobljeno za rad s njima. Nedostatak ovog modela upravo je ta izdvojenost od matične knjižnice zbog čega su mladi uskraćeni za ostalu ponudu knjižnice i ne sagledavaju knjižnicu kao ustanovu koja im stoji na raspolaganju kroz čitav život, od najranijih do zrelih godina, nego je više poimaju kao partnera u trenutnom životnom stadiju. Zbog ograničene ponude građe i usluga te naviknutosti na zaseban prostor postoji opasnost da se mladi, jednom kad prijeđu iz adolescencije u zrelo doba, prestanu služiti knjižnicom, budući da se nisu upoznali s knjižnicom za odrasle dok su onu za mlade prerasli.

Program za mlade najmanje je zahtjevan model pa je stoga i najčešći. Riječ je o posebnim programima za mlade koji se provode unutar postojećih odjela narodne knjižnice: odjela za djecu i odjela za odrasle ili unutar obaju. Prednosti ovog modela su njegova laka izvodljivost i nezahtjevnost u smislu potrebnih resursa. Nedostatak modela je što mladima ne pruža njihov prostor kao preduvjet njihova druženja u knjižnici i stvaranja osjećaja pripadnosti ustanovi. Također, budući da usluge namijenjene mladima nisu vezane uz definiran prostor, mladi ih često previđaju, zbog čega knjižnicu počinju percipirati kao ustanovu koja korisnicima njihove dobi nema što ponuditi pa zbog toga i otpadaju od nje.

Odjel za mlade podrazumijeva prostor unutar matične knjižnice namijenjen samo mladima. Riječ je o srednjem rješenju koje po mišljenju Stričević i Jelušića ima najviše prednosti i najmanje nedostataka od triju navedenih modela, jer "izdvojen prostor pomaže mladima u identifikaciji pripadnosti korisničkoj skupini, osoblje se bavi samo njima, postojanje odjela unutar knjižnice pridonosi javnoj vidljivosti i prepoznatljivosti djelatnosti same knjižnice, a postoji horizontalna i vertikalna prohodnost unutar knjižnice"⁷². Horizontalna prohodnost podrazumijeva da se mladi istodobno mogu služiti svim odjelima knjižnice, od odjela za djecu do odjela za odrasle, dok vertikalna prohodnost podrazumijeva da knjižnica svojim uslugama prati odrastanje korisnika na jednom mjestu, prvo na dječjem

⁷¹ Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav. dj.

⁷² Isto, str. 19.

odjelu, zatim odjelu za mlade te na koncu odjelu za odrasle, što je važno zato što korisnik tako stječe naviku da se stalno služi knjižnicom.

Dakle, mlade korisnike ne treba ograničiti samo na prostor za mladež, nego im omogućiti pristup i u sva ostala područja knjižnice. Na taj način iskusniji korisnik postaje svojevrsan mentor manje iskusnome, čime se usluge knjižnice znatno obogaćuju, jer ih više ne pružaju samo knjižničari korisnicima nego i korisnici jedni drugima. Osim što se tako uvećava znanje i onih koji ga prenose i onih koji ga primaju, stvara se i osjećaj pripadnosti knjižnici kao skupini pojedinaca sličnih interesa a to je upravo ono što je mladima važno. Knjižnica tako prestaje biti mjesto na koje se odlazi po knjigu i postaje mjesto druženja, dnevni boravak mladih.

4.2. Knjižnična građa i usluge za mlade

Kad razmišljamo kako privući mlade u narodnu knjižnicu i zadržati ih u njoj, nameću nam se tri osnovna pitanja:

- 1) Kakvo će nam osoblje raditi u kakvoj organizacijskoj strukturi?
- 2) Kakve ćemo usluge ponuditi mladima?
- 3) Kakvu ćemo građu nabavljati, gdje ćemo je smjestiti i kako ćemo je organizirati te kako će joj mladi pristupati?

Zamjetan izostanak mladih iz narodnih knjižnica, o kojemu govori Rita Schmitt⁷³ i koji je zamjetan već od 1980-ih, uzrokovan je time što postavljena pitanja nisu u cijelosti odgovorena. Naime, ponude narodnih knjižnica nisu bile jednako privlačne svim mladima. Građa za mlade orijentirala se na probleme mladih osoba, poput droge, AIDS-a i neželjenih trudnoća, što je predmet zanimanja samo jednog dijela adolescenata, ali je tematski preusko područje da bi zadržalo mlade kao korisničku skupinu.

Do necjelovitosti ponude došlo je možda i zbog toga što su knjižničari građom za mlade nastojali obuhvatiti teme koje su se njima činile bitnima, dok su ustvari bile bitne samo za jedan dio mladih. Upravo taj generacijski jaz između odraslih knjižničara koji sastavljaju ponudu i mladih korisnika za koje je sastavljaju čest je uzrok nerazumijevanja i neadekvatne

⁷³ Schmitt, Rita. Nav. dj.

ponude. Ako narodna knjižnica želi zauzeti mjesto u slobodnom vremenu mladih, mora im pristupiti putem digitalnih medija, jer slobodno vrijeme mladih vrijeme je medija.

Govoreći o mladima kao posebnoj korisničkoj skupini, zaključili smo kako je zaseban prostor preduvjet njihova dolaska i ostanka u knjižnici. Međutim, zaseban prostor namijenjen zasebnoj korisničkoj skupini s njoj karakterističnim potrebama i interesima zahtijeva i posebno osoblje, odnosno knjižničare osposobljene za rad s mladima. Upravo je nedostatak takvih knjižničara, uz nedostatak prostora za mlade, jedan od glavnih uzroka neadekvatne ponude za mlade i njihova izostanka iz knjižnica.

Digitalno društvo današnjice društvo je mladih koje od narodnih knjižnica traži da idu ukorak s društvenim i tehnološkim promjenama. Pa ipak, knjižnica koja ulaže u digitalnu opremu, ali ne osposobljava osoblje da tu opremu približi mladim korisnicima ispunila je samo dio potrebnih preduvjeta. Knjižničari obrazovani za rad s mladima nužni su jer su veza kako između tehnologije i mladih tako i između čitanja i mladih. Bez njih će mladi teško razviti naviku provođenja slobodnog vremena u knjižnici i čitanja zbog zadovoljstva.

Već smo upozorili da digitalni urođenici, premda vrlo spretni s tehnologijom, nisu jednako vješti u prepoznavanju informacijske potrebe, pronalaženju i vrednovanju informacija. Upravo iz toga vidimo koja je uloga knjižničara za mlade i kakve bi odlike trebao imati. Trebao bi dakle znati doći do informacije na bilo kojem mediju i pomoći mladima da razluče bitne od nebitnih informacija, odnosno uz tradicionalnu pismenost posjedovati i računalnu i informacijsku. Uz to bi trebao biti spreman stalno usvajati nova znanja i pratiti trendove na svim područjima koja zanimaju mlade, od knjiga do glazbe, filma i televizijskih serija.

U IFLA-inim Smjernicama za knjižnične usluge za mlade⁷⁴ stoji da osoblje koje radi s mladima treba:

- 1) razumjeti jedinstvene razvojne potrebe mladih;
- 2) poštivati mlade kao individualne osobe;
- 3) poznavati kulturu i interese mladih;
- 4) biti sposobno ostvariti suradnju s drugim skupinama u zajednici koje se bave potrebama mladih;
- 5) biti prilagodljivo kako bi išlo u korak s promjenjivim potrebama i interesima mladih;
- 6) biti sposobno zagovarati mlade unutar knjižnice i šire zajednice;

⁷⁴ Guidelines for Library Services For Young Adults. URL: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-en.pdf> (2015-08-25)

- 7) biti sposobno na suradnju s mladima;
- 8) poznavati sve medije, uključujući knjige i izvore svih formata;
- 9) razmišljati kreativno.

Osim poznavanja struke knjižničar za mlade mora poznavati i područja pedagogije i psihologije, biti spreman na suradnju i s pojedincima i s grupom, znati prepoznati i predvidjeti korisničke potrebe mladih te osmisliti usluge kojima će odgovoriti na njih. Razvijene komunikacijske vještine, entuzijazam i spremnost da mladima pomogne bez predrasuda preduvjet su suradnje knjižničara s mladima i međusobnog povjerenja o čemu na koncu ovisi kako mladi doživljavaju knjižnicu i jesu li otvoreni njezinim poticajima, prije svega poticajima na čitanje.

Po mišljenju njemačke knjižničarke Rite Schmitt⁷⁵ jedan od uzroka izostanka mladih iz knjižnica je neadekvatna ponuda do koje dolazi zbog toga što knjižnice više pozornosti pridaju svojim pedagoškim ambicijama umjesto da se usredotoče na interese mladih. Knjižnicama je potreban novi imidž u pristupu mladima kao ciljnoj skupini. Umjesto da mladi knjižnicu povezuju sa školom i školskim obvezama poput lektire, trebali bi je povezivati sa slobodnim vremenom koje posvećuju svojim interesima. Kad knjižnice u tome uspiju, uspjeh će ostvariti i svoje pedagoške ambicije, tako što će ih povezati s interesima mladih.

Knjižnice za mlade ne bi smjele prvenstveno asociirati na knjigu i čitanje, jer mlade osim toga zanimaju filmovi, serije i glazba, koje danas uglavnom prati opsežna popratna literatura. Mladi, djevojke isto koliko i mladići, velik dio svog slobodnog vremena provode na mreži, bilo da igraju računalne igre, pretražuju internet, šalju e-mailove, čavrljaju, slušaju glazbu ili gledaju popularne filmove i serije. Oni, ističe Schmitt⁷⁶, suprotno uvriježenom mišljenju čitaju više od odraslih, samo što čitaju građu koju im knjižnice rijetko nude, poput časopisa o računalima, glazbi i sportu kao i knjiga koje prate određene filmove i serije. Knjižnice takvu građu nerijetko smatraju manje kvalitetnom od knjižne zbog čega je i nemaju onoliko koliko bi mladi htjeli. Takav stav je pogrešan. Svi su mediji u načelu jednako vrijedni pa se pri sastavljanju ponude za mlade valja voditi prvenstveno njihovim korisničkim navikama i omiljenim temama. Korisnicima nije toliko bitna količina naslova koliko njihova aktualnost i izbor koji mora pratiti njihove preferencije. To znači da se knjižnice prilikom organiziranja usluga i pribavljanja građe više trebaju usmjeriti na slobodno vrijeme i zabavu mladih, nego težiti za tim da nude literarnu kvalitetu koja je u ovom slučaju sporedna.

⁷⁵ Schmitt, Rita. Nav. dj.

⁷⁶ Isto.

Mladi su karakteristična korisnička skupina i u toliko što su spremniji na suradnju od djece i odraslih. Posljedica je to životnog doba u kojem se nalaze, želje za afirmacijom među vršnjacima i odraslima, potrebe da budu dio skupine povezane zajedničkim interesima i ciljevima. Mladi digitalnog doba ne boje se odgovornosti, ali traže ravnopravnost, žele pravo glasa, pogotovo u stvarima koje ih se izravno tiču, i kao pojedince i kao dio zajednice. Sve više knjižnica prepoznaje tu potrebu mladih te ih uključuje u odlučivanje, planiranje i provedbu programa i usluga za mlade, potičući među njima interes za takve programe i usluge te njihovo sudjelovanje u njima.⁷⁷ Korist od toga je obostrana. Mladi od knjižnice dobivaju priznanje i povjerenje, a knjižnica od njih unaprjeđenje usluga za mlade, budući da su upravo mladi stručnjaci za svoju kulturu kojoj se u knjižnici želi dati prostora kako bi se oko nje okupilo ostatak mladih.

Asis⁷⁸ ističe da se sudjelovanje mladih u životu knjižnice najčešće ostvaruje putem:

- 1) savjetodavnih skupina mladih;
- 2) volonterskih programa za mlade;
- 3) skupina mladih prijatelja knjižnice.

Svrha savjetodavnih skupina mladih je uključivanje mladih u procese odlučivanja kako treba izgledati knjižnica za mlade. To se najčešće postiže na način da se građa i usluge za mlade razvijaju u suradnji s mladima, imajući na umu ono što oni drže bitnim.

Volonterski programi za mlade uključuju mlade u život i rad knjižnica sa svrhom unaprjeđenja usluga za sve korisnike, a ne samo mlade. Mladi volonteri pomažu knjižnici obavljanjem brojnih poslova, od jednostavnijih poput slaganja knjiga na policama i ukrašavanja knjižnice za blagdane i posebne prigode, do složenih poput pisanja recenzija pročitanih knjiga, sastavljanja bibliografija za mlade, rada s djecom i mladima, promoviranja knjižnice među poslovnom zajednicom itd. Riječ je o poslovima koje knjižničari, premda ih obavljaju kao dio svojih zaduženja, ne mogu napraviti onako kako mogu mladi naprosto zato što nisu dio te populacije. Volontiranje u knjižnici korisno je i za mlade, budući da njime stječu radno iskustvo i preporuke prilikom traženja drugih poslova ili upisa na fakultet.

Skupine mladih prijatelja knjižnice slične su i savjetodavnim skupinama mladih i mladim volonterima u knjižnici, samo što je njihova posebnost u tome što se baziraju na

⁷⁷ Asis, Susan. Types of Youth Participation Programs in Libraries: An Annotated Webliography. // Young Adult Library Services 4, 4(2006), str. 26-30.

⁷⁸ Isto.

kampanjama prikupljanja donacija za posebne potrebe knjižnice poput kupnje nove opreme ili građe za mlade.

4.3. Promicanje pismenosti i čitanja u knjižnicama

Narodne knjižnice pružaju svojim korisnicima različite usluge i programe. Percipirati knjižnicu kao mjesto akumuliranog znanja ili izvor informacija znači obuhvatiti samo jednu od njezinih uloga. Knjižnica je osim toga i mjesto javnog okupljanja kojemu svi imaju jednak i slobodan pristup, ustanova koja građanima pruža pristup znanju i informacijama, pomaže u kulturnom razvoju, pruža pomoć u istraživanjima svih vrsta, ustanova koja se bavi zahtjevima i interesima korisnika, koja je neutralna i ne slijedi svoje vlastite interese, nego ispunjava svoju društvenu obavezu. Međutim, knjižnica je prije svega ustanova koja promiče pismenost i čitanje kao preduvjet korištenja svih navedenih usluga.

Još davne 1919. godine Amerikanka Mabel Williams, koju se smatra prvom knjižničarkom za mlade, glavni zadatak knjižničara vidjela je u promicanju vrijednosti knjiga i važnosti čitanja.⁷⁹ Od 1933. godine Amerikanka Margaret A. Edwards, koja je u Okružnoj narodnoj knjižnici Baltimore radila na promicanju knjiga i čitanja među mladima, traži od knjižničara da izrađuju biltene knjiga s anotacijama kako bi se među mladima ukorijenile i razvile čitateljske navike te ističe važnost razvijanja prijateljskog odnosa s korisnicima.⁸⁰

U drugoj polovici 20. st. u knjižničarstvu dolazi do općenitog prepoznavanja mladih kao posebne korisničke skupine i intenzivnijeg razvoja knjižničnih usluga za njih. 1950. godine Amelia Munson napisala je prvi priručnik za knjižničare koji rade s mladima i u njemu stavila naglasak na važnost poticanja čitanja među njima.⁸¹

1970-ih godina dolazi do svojevrsnoga zaokreta u percipiranju mladih od strane knjižničarske struke. Knjižnične usluge svoju pozornost preusmjeravaju s knjiga i čitanja na same korisnike. Manje se naglašava važnost čitanja, a više važnost provođenja kvalitetnog vremena u knjižnici i druženja sa svojim vršnjacima. Čitanje dakako nije zanemareno, ali se do razvijanja čitateljskih navika pokušava doći okolnim putem. Charles Robinson, ravnatelj Okružne narodne knjižnice Baltimore, govoreći o korisnicima kaže: "Dajte im što žele!"⁸²

⁷⁹ Walter, Virginia A., 2003. Prema: Stropnik, Alka. Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013.

⁸⁰ Isto.

⁸¹ Isto.

⁸² Isto.

Prioritet je dakle privući mlade u knjižnicu njihovim interesima, koji ne moraju nužno uključivati čitanje, i zadržati ih u njoj cijeli život, razvijajući ljubav prema knjizi i čitanju.

Pojavom novih tehnologija krajem prošloga stoljeća dolazi i do mijene u interesima mladih. Pa ipak, usprkos stalnim promjenama, uočljiva je pravilnost: mlade zanimaju nove stvari, novi mediji i nove tehnologije, dok zanimanje za knjigu i čitanje varira, ali je stalno prisutno. Knjižnice stoga mlade privlače novotarijama da bi ih dugoročno odvele ka knjizi i čitanju i zadržali time.

Vidljivo je to i iz projekta Europske Unije nazvanog PULMAN (Public Libraries Mobilising Advanced Networks)⁸³ koji ističe da upravo podrška čitanju i održavanje svijesti o važnosti tiskane literature ostaje ključni cilj narodnih knjižnica bez obzira na silovit razvoj informacijskih tehnologija i interneta. Tom cilju posebno je važno težiti u zemljama koje se informacijski sporije razvijaju. Vođeni tom mišlju, među usluge koje bi narodne knjižnice mogle i trebale pružati u budućnosti sudionici projekta između ostalih navode sljedeće:

- 1) umreženu okolinu za učenje koja stimulira razvoj i u kojoj se stječu vještine cjeloživotnog čitanja, učenja i korištenja tehnologija informacijskog društva;
- 2) zajedničku zabavu odraslih i djece koja uključuje knjige, čitanje priča, korištenje računala i drugih tehnologija informacijskog društva, glazbe, kazališta, kina i drugih kulturnih aktivnosti, čime se povećava potencijal za konstruktivnije korištenje slobodnog vremena;
- 3) važan doprinos razvoju svim vrstama pismenosti, uključujući funkcionalnu (knjige i e-formati), digitalnu (usluge temeljene na tehnologijama informacijskog društva), vizualnu (plakati, oglasi i računalne slike) te medijsku (tisak, TV, radio, internet) pismenost.

Kad je riječ o knjižničnim uslugama i programima koji promiču čitanje među mladima digitalnoga doba Dijana Sabolović Krajina⁸⁴ razlikuje one koji se odvijaju: unutar prostora knjižnice, izvan prostora knjižnice te one koje se odvijaju u virtualnom prostoru knjižnice.

U usluge i programe koji su odvijaju unutar prostora knjižnice ubrajamo: književne susrete, predavanja i tribine na kojima predavači, stručnjaci za rad s mladima, obrađuju njima zanimljive teme; zatim programe proizašle iz suradnje s raznim udrugama koje se u svojemu

⁸³ The PULMAN Guidelines: Second edition, 02. 2003. URL: <http://digit.nkp.cz/CDMK/PulmanGuidelines.pdf> (2015-10-21)

⁸⁴ Sabolović-Krajina, Dijana. Uloga knjižnice u životnom ciklusu: promicanje čitanja i pismenosti u lokalnoj zajednici – praksa knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica. // Međunarodni interdisciplinarni stručni skup Knjiga i slobodno vrijeme: Zbornik radova / uredile Elli Pecotić, Snježana Buczkowska i Katarina Krolo Žužul. Split: Gradska knjižnica Marka Marulića, 2010. Str. 58-65.

djelovanju dotiču mladih ili se njima isključivo bave; programe za poticanje informacijske i informatičke pismenosti mladih korisnika; obilježavanje obljetnica vezanih uz knjigu, čitanje i pismenost; upoznavanje mladih korisnika, postojećih i budućih, s njihovom knjižnicom i knjižničarima u vidu dana otvorenih vrata; nagrađivanje mladih najčitatelja itd.

U usluge i programe kojima knjižnica izlazi iz svojih fizičkih okvira mogu se ubrojiti razne tržnice knjiga na kojima knjižnica po simboličnim cijenama prodaje otpisanu građu u svrhu nabavke novčanih sredstava za kupnju nove, koristeći ujedno priliku da bude prisutnija u svojoj lokalnoj zajednici i privuče veći broj korisnika. Kad bi knjižnica takvim programom ciljala isključivo na mlade korisnike, trebala bi se pobrinuti da građa koju stavlja na prodaju bude namijenjena toj korisničkoj skupini. Izlazak iz fizičkih okvira za knjižnicu ne mora podrazumijevati samo vanredne programe ograničena trajanja, nego i prenošenje postojećih usluga u novi prostor. Tako je npr. postavljanjem stolova i stolica ispred knjižnice moguće dobar dio standardnih usluga knjižnice vidljivije podastrijeti lokalnoj zajednici i to na jedan manje formalan način posebno privlačan mladima.

Budući da se ovaj rad bavi mladima digitalnoga doba, važnost prisutnosti knjižnice i u virtualnome prostoru više je nego očita. Među knjižnične virtualne usluge ubrajamo npr. online katalog, informacijsku uslugu "Pitajte knjižničare", programe digitalizacije građe (posebno zavičajne) kako bi se korisnicima omogućilo da rijetkoj i staroj građi mogu pristupiti putem interneta, zatim programe omogućavanja besplatnog interneta te, kao najvažnije, prisutnost knjižnice na društvenim mrežama poput Facebooka i Twittera te posjedovanje mrežnih stranica i blogova u čijem će osmišljavanju i održavanju sudjelovati i mladi korisnici, budući da oni, isto kao što žele imati utjecaja na svoj fizički prostor unutar knjižnice, žele to isto i s virtualnim.

Knjižnične virtualne usluge i programi za poticanje čitanja među mladima imaju i svojih prednosti i nedostataka u usporedbi s onima koji se odvijaju unutar odnosno izvan fizičkog prostora knjižnice. Među prednosti svakako treba navesti činjenicu da mladi dobar dio svojeg vremena provode u virtualnome svijetu te da knjižnica prenošenjem svojih usluga i programa u svijet digitalnih medija dopire do puno većeg broja mladih nego što to može u fizičkom svijetu. Štoviše, u tome uspijeva uz puno manje troškove i financijskih i ljudskih resursa. Internet knjižnicama omogućava ne samo da dopru do mladih, nego da putem računala uđu u njihove domove, a putem mobitela i tableta da budu uz njih cijeli dan. Kao nedostatak takvih usluga i programa navodimo nedostatak fizičkog kontakta između korisnika i knjižničara što je knjižnici uvijek krajnji cilj. Baš zato virtualne programe i usluge ne treba

smatrati samodostatnima, nego više načinom da se mlade posredstvom virtualnog prostora privuče i ka fizičkom prostoru knjižnice.

5. Istraživanje čitateljskih interesa i navika mladih korisnika knjižnice i knjižničnih usluga usmjerenih na poticanje čitanja među mladima: studija slučaja Gradske knjižnice Solin

5.1. Uvod u istraživanje

Provedenim istraživanjem, potaknutim padom mladoga članstva u Gradskoj knjižnici Solin u posljednje dvije godine^{85,86,87}, željelo se utvrditi čitateljske interese i navike mladih korisnika Knjižnice u svrhu unaprjeđenja njezinih usluga namijenjenih mladima te postizanja većeg obuhvata mladih.

Polazeći od pretpostavke da digitalni mediji uz koje mladi danas odrastaju mijenjaju njihove čitateljske interese i navike, dok Knjižnica svoje usluge ne ažurira dovoljno brzo, cilj je istraživanja bio i utvrditi uzroke opadanja broja mladih članova Knjižnice.

5.1.1. Osvrt na prethodna istraživanja

Premda na hrvatskim sveučilištima još uvijek ne postoji znanstvena disciplina koja bi se bavila isključivo istraživanjem čitanja, Sabolović-Krajina⁸⁸ ističe da se zanimanje za tu temu javilo već 1860-ih godina u kontekstu potrebe za narodnim prosvjećivanjem. Točno stoljeće kasnije, zbog sve jačeg utjecaja televizije, kroz koju su dotadašnji čitatelji postali izloženi neknjiškoj kulturi, počela su se intenzivnije provoditi istraživanja o čitateljskim interesima i navikama mladih, jer je uočeno da čitanje gubi svoj dotadašnji prioritet među slobodnim aktivnostima.

Istraživanja koja navodi Sabolović-Krajina⁸⁹ a koja su provedena kao odgovor na ovu promjenu pokušala su čitateljske interese i navike mladih staviti u društveno-kulturni kontekst, ističući škole i knjižnice kao najvažnije faktore u njihovu formiranju i očitovanju. Provedena istraživanja tražila su uzroke čitateljskih interesa i navika hrvatskih tinejdžera u njihovim društveno-demografskim obilježjima poput spola, dobi, obrazovanja i obitelji i

⁸⁵ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2012. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvjesce2012web.pdf> (2015-10-1)

⁸⁶ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2013. URL: http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/godisnje_izvjesce_2013.pdf (2015-10-1)

⁸⁷ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2014. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvje%C5%A1%C4%87e2014mail2.pdf> (2015-10-1)

⁸⁸ Sabolović-Krajina, Dijana. Čitateljske navike tinejdžera u Hrvatskoj. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/sabolovic-krajina_1993.htm (2015-10-1)

⁸⁹ Isto.

pokušala su odgovoriti kolika je važnost čitanja u slobodnom vremenu tinejdžera, kakvi su im interesi i ukusi, kako dolaze do knjiga i koliko su školske i narodne knjižnice važne za promicanje čitanja među mladima.

Rezultati do kojih su došli Baršić-Schneider, Ivanović, Zanze, Vaupotić-Murati i Jagačić-Borić, čija istraživanja spominje Sabolović-Krajina⁹⁰, potvrdili su da mladi čitaju u slobodno vrijeme, samo što dio njih radije čita časopise nego knjige, dok drugi čitaju ali im čitanje nije najomiljenija aktivnost u slobodno vrijeme. Istraživanje provedeno 2004. godine u karlovačkoj Knjižnici za mlade "Ivan Goran Kovačić" pokazalo je da 41,7% mladih često čita knjige i časopise a 47,2% njih ponekad čita u slobodno vrijeme.⁹¹

Govoreći o razlikama među spolovima, Mirna Vaupotić-Murati utvrdila je da 53,1% djevojčica čita redovito u slobodno vrijeme, 46,9% čita povremeno, a nikada ne čita 0% njih, dok nasuprot tome 28% dječaka nikada ne čita knjige, 60% njih ponekad čita, a redovito ih čita samo 10%.⁹² Čunović i Vuković⁹³ došli su do sličnih rezultata, odnosno utvrdili su da često čita 30,6% djevojaka nasuprot 11,1% mladića. Ono što zabrinjava kod rezultata do kojih su došli jest činjenica da 11,1% mladih nikad ne čita knjige u slobodno vrijeme. Među tim brojem gotovo polovica ispitanika pohađa obrtničke škole (47%), dok od gimnazijalaca, studenata i starijih osnovnoškolaca nitko nije rekao da nikad ne čita. Do sličnih su rezultata došli i Sabolović-Krajina i Vaupotić-Murati svojim ranije provedenim istraživanjima, odnosno utvrdile su da su interesi gimnazijalaca širi i raznolikiji od učenika obrtničkih škola, kao i da mladi tinejdžeri čitaju više nego stariji, dok zaposlena mladež čita manje od tinejdžera općenito.⁹⁴

Što se tiče čitateljskih interesa mladih te pitanja u kakvoj su povezanosti sa spolom i obrazovanjem roditelja te koliko su uzrok školskog uspjeha, Vaupotić-Murati je utvrdila da 73% djevojčica radije čita knjige, a 76% dječaka stripove; da 73% odličnih učenika preferira knjige, dok 75% lošijih učenika prednost daje stripovima; da prosječni učenici čitaju jednako i knjige i stripove; da djeca visokoobrazovanih roditelja radije čitaju knjige, dok djeca roditelja nižeg obrazovanja preferiraju stripove.⁹⁵ U istraživanju na istu temu, samo s nešto širim uzorkom ispitanika, Sabolović-Krajina je došla do sličnih rezultata: stariji osnovnoškolci i srednjoškolci obrtničkih usmjerenja radije čitaju popularnu literaturu i stripove, dok

⁹⁰ Sabolović-Krajina, Dijana. Nav. dj.

⁹¹ Čunović, Kristina; Vuković, Zdravko. Slobodno vrijeme mladih, 11. 2005. URL: <http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/pdf/november2005-priloga5.pdf> (2016-2-1)

⁹² Sabolović-Krajina, Dijana. Nav. dj.

⁹³ Čunović, Kristina; Vuković, Zdravko. Nav. dj.

⁹⁴ Sabolović-Krajina, Dijana. Nav. dj.

⁹⁵ Isto.

gimnazijalci i zaposlena mladež prednost daju lijepoj književnosti, iz čega se može zaključiti da kritičnost prema popularnoj književnosti raste s godinama i obrazovanjem.⁹⁶

Kad je riječ o čitateljskim ukusima, Sabolović-Krajina⁹⁷ i Vaupotić-Murati⁹⁸ dokazale su da se mladi pri odabiru štiva vode neformalnim mišljenjima, u prvom redu prijatelja do čije preporuke drže više nego do one svojih učitelja i knjižničara. Prijatelji su ujedno i oni s kojima najčešće diskutiraju o knjigama, dok s roditeljima to čine rijetko. Navedeni podaci samo dokazuju koliko je mladima mišljenje vršnjaka bitno i koliko utječe na njih, kako u izgradnji osobnosti, tako i u izgradnji čitateljskog ukusa.

Važnost koju knjižnice, kako školske tako i narodne, imaju u životu mladih potvrđuju i podatci do kojih su došli Baršić-Schneider, Ivanović, Zanze, Vaupotić-Murati i Jagačić-Borić, čija istraživanja navodi Sabolović-Krajina⁹⁹, a koji kažu da mladi rijetko kupuju knjige i da do njih najčešće dolaze posuđivanjem iz knjižnica ili od prijatelja. Uzme li se u obzir da se 91,7% mladih u slobodno vrijeme druži s prijateljima, da 76,9% njih sluša glazbu a televiziju (filmove, serije itd.) gleda 70,4% njih¹⁰⁰, jasno je što mladi žele od knjižnice – da bude mjesto na kojemu neće samo posuđivati knjige, nego sa svojim vršnjacima provoditi slobodno vrijeme u spomenutim sadržajima. Iako provedena istraživanja ukazuju na to da su mladi zadovoljni knjižničnim uslugama, Sabolović-Krajina ističe da su njihove primjedbe još važnije. Mladi traže više literature za čitanje u slobodno vrijeme, više časopisa i sekundarne literature (znanstvenih knjiga i priručnika), knjige na stranim jezicima, nove tehnologije, ali i nove sadržaje, obavijesti o zbivanjima iz lokalne zajednice te više prostora za vlastito izražavanje i sudjelovanje u životu knjižnice.

U istraživanju koje je Corradini¹⁰¹ provela od studenog 2003. do travnja 2004. godine u talijanskome gradu Ali, na uzorku od 192 ispitanika, mlade se pitalo što očekuju od idealne knjižnice. Mladi su odgovorili da od takve knjižnice očekuju da ih pouči postupcima traženja informacija, traženju informacija na internetu, istraživanju (kako bi uštedeli vrijeme uloženo u izradu domaćih zadaća), klasificiranju i slaganju knjiga na policama te da ih uputi u povijest knjižnice i njezinih zbirki. I ovo je istraživanje potvrdilo percepciju knjižnice od strane

⁹⁶ Sabolović-Krajina, Dijana. Nav. dj.

⁹⁷ Isto.

⁹⁸ Isto.

⁹⁹ Isto.

¹⁰⁰ Čunović, Kristina; Vuković, Zdravko. Nav. dj.

¹⁰¹ Corradini, Elena. *Teens and Library Services: Experiences, Expectations and Perspectives: An Exploratory Study*. // *Literacy without Boundaries: Proceedings of the 14th European Conference on Reading – Zagreb, Croatia 2005* / uredili Gerry Shiel, Ivanka Stričević i Dijana Sabolović-Krajina. Osijek: Croatian Reading Association, 2007. Str. 189-194.

mladih kao mjesta koje im neće samo pružati mogućnost rješavanja domaćih zadaća, nego biti i rekreacijski i kulturni centar.

Što se tiče knjižnične građe za mlade, rezultati do kojih je Corradini došla govore da 61% mladih u knjižnici traži DVD-ove, 55% zvučne/glazbene CD-ove, 45% VHS-ove, 44% CD-ROM-ove i 40% knjige. Iz toga ne treba zaključiti kako mladi ne čitaju, nego prije to da su zadovoljni ponudom knjiga, dok su ponudom novijih medija manje zadovoljni.

Zaključci talijanskog istraživanja bili bi ukratko ovi:

- 1) slika knjižnice se mora popraviti, točnije knjižnica treba postati mjesto međusobne suradnje mladih kako bi se mladi uključili u knjižnične aktivnosti i promidžbu knjižnice;
- 2) knjižnica treba postati kulturni centar;
- 3) treba dokinuti percepciju knjižnice kao produžetka škole, odnosno knjižnični program mora biti neovisan o školskome a aktivnosti koje se provode u knjižnici trebaju biti vezane isključivo uz poslanje knjižnice.

Istraživanje koje je provela Sabolović, kao i istraživanja koja navodi u svojem radu, relativno je staro i provedeno u vrijeme dok Google još nije ni postojao, ali je vrijedno osvrnuti se na njega jer daje neke spoznaje o čitateljskim interesima i navikama mladih prije vremena dominacije interneta i digitalnih medija. Nasuprot tome, istraživanje provedeno u Gradskoj knjižnici Solin, razlikovat će se po svojoj aktualnosti tj. po tome što će biti provedeno u vrijeme kad su Google i internet putem osobnih računala ušli u domove mladih i njihovo korištenje postalo svakodnevnica, u vrijeme u kojem se javljaju novi mediji i nove vrste pismenosti, što sve skupa dovodi do promjene u percepciji čitanja i knjižnice kao ustanove utemeljene na čitanju. Ovo će se istraživanja razlikovati i po tome što će u obzir uzeti i kontekst, budući da će istovremeno istražiti čimbenike važne za konkretnu knjižnicu, ali i po metodologiji, jer će uz mišljenja mladih korisnika knjižnice ispitati i mišljenja knjižničara. Budući da se istraživanje bavi konkretnom knjižnicom u određenom vremenskom razdoblju, jasno je da je riječ o istraživanju kakvo dosad nije bilo provedeno. Uzmemo li pak u obzir promjenu paradigme kroz koju zbog digitalne revolucije prolaze narodne knjižnice, bit će nam jasno zbog čega je važno provesti takvo istraživanje.

5.1.2. Osnovni podaci o Gradskoj knjižnici Solin

Gradska knjižnica Solin se sastoji od Središnje knjižnice koja je započela s radom 1997. godine, Ogranka Vranjic (1999.), Ogranka Mravince-Kučine (2001.) te Ogranka Sveti Kajo (2005.). Gradska knjižnica Solin djeluje na području grada Solina koji prema popisu stanovništva iz 2011. godine ima 23 985 stanovnika. Središnja knjižnica ima odjel za odrasle, odjel za djecu i mladež, čitaonicu, službu nabave i obrade knjižnične građe, informacijsku službu, zavičajnu zbirku, spremište, studijsku čitaonicu i Teatrin.

Prema Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj¹⁰² broj učlanjenih korisnika u narodne knjižnice na teritoriju neke jedinice lokalne samouprave trebao bi biti najmanje 15% od ukupnog broja stanovnika dotične jedinice, što znači da bi Knjižnica trebala imati 3 598 članova, a ima ih 41,22% od tog broja.

	broj članova	broj stanovnika	učlanjenost stanovništva (%)
Središnja	1 253	17 628	7,11
Sveti Kajo	101	3 800	2,68
Mravince-Kučine	129	2 557	5,04
Knjižnica - ukupno	1 483	23 985	6,18

Tablica 1. Učlanjenost stanovništva u 2014. godini¹⁰³

Gotovo 40% ukupnog članstva gradske knjižnice Solin mlađe je od 15 godina. Ova dobna skupina posebice prednjači u Ogranku Mravince-Kučine gdje čini 2/3 ukupnog članstva. U Središnjoj knjižnici prednjače osobe između 22. i 64. godine života. Osobe starije od 65 godina su najzastupljenije u Ogranku Sveti Kajo (13,86%). U odnosu na 2013. godinu udio mlađih od 15 godina na nivou Knjižnice je porastao za 2,44%.

¹⁰² Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html> (2016-1-28)

¹⁰³ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2014. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvje%C5%A1%C4%87e2014mail2.pdf> (2015-10-1)

	KNJIŽNICA- ukupno	SREDIŠNJA	MRAVINCE- KUĆINE	SVETI KAJO
do 14 god.	588	458	86	44
<i>udio u %</i>	<i>39,65</i>	<i>36,55</i>	<i>66,67</i>	<i>43,56</i>
od 15 do 21 god.	257	229	14	14
<i>udio u %</i>	<i>17,33</i>	<i>18,28</i>	<i>10,85</i>	<i>13,86</i>
od 22 do 64 god	528	477	22	29
<i>udio u %</i>	<i>35,60</i>	<i>38,07</i>	<i>17,05</i>	<i>28,71</i>
od 65 god.	110	89	7	14
<i>udio u %</i>	<i>7,42</i>	<i>7,10</i>	<i>5,43</i>	<i>13,86</i>

Tablica 2. Članstvo po dobi 2014. god.¹⁰⁴

Za istraživanje kojim se ovaj rad bavi zanimljiva je korisnička skupina od 15 do 21 godine. Iz Tablice 2. vidljivo je da je ona u 2014. godini brojila ukupno 257 članova, odnosno 17,33% ukupnog članstva Knjižnice. Iz Tablice 3. vidimo da je ta ista skupina 2013. godine brojila 275 članova, odnosno 18,27% ukupnog članstva Knjižnice.

	KNJIŽNICA- ukupno	SREDIŠNJA	MRAVINCE- KUĆINE	SVETI KAJO
do 14 god.	560	443	77	40
<i>udio u %</i>	<i>37,21</i>	<i>34,39</i>	<i>64,17</i>	<i>41,24</i>
od 15 do 21 god.	275	237	16	22
<i>udio u %</i>	<i>18,27</i>	<i>18,40</i>	<i>13,33</i>	<i>22,68</i>
od 22 do 64 god	581	535	22	24
<i>udio u %</i>	<i>38,60</i>	<i>41,54</i>	<i>18,33</i>	<i>24,74</i>
od 65 god.	89	73	5	11
<i>udio u %</i>	<i>5,91</i>	<i>5,67</i>	<i>4,17</i>	<i>11,34</i>

Tablica 3. Članstvo po dobi 2013. god.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2014. URL: <http://www.knjznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvje%C5%A1%C4%87e2014mail2.pdf> (2015-10-1)

Promotrimo li tablicu članstva po dobi iz 2012. godine, vidjet ćemo da je mladih bilo još više, točnije 303 člana, odnosno 19,62% ukupnog broja članova.

	KNJIŽNICA ukupno	SREDIŠNJA	VRANJIC	MRAVINCE KUĆINE	SVETIKAJO
do 14 god	552	397	41	76	38
<i>udio u %</i>	35,75	32,20	46,59	58,91	40,43
od 15 do 21 god.	303	256	17	13	17
<i>udio u %</i>	19,62	20,76	19,32	10,08	18,09
od 22 do 64 god	593	508	21	36	28
<i>udio u %</i>	38,41	41,20	23,86	27,91	29,79
od 65 god.	96	72	9	4	11
<i>udio u %</i>	6,22	5,84	10,23	3,10	11,70

Tablica 4. Članstvo po dobi 2012. god.¹⁰⁶

Iako pad broja članova korisničke skupine od 15 do 21 godine još nije zabrinjavajući, svakako je neočekivan uzme li se u obzir da je Solin grad u kojem je, prema popisu stanovništva iz 2011. godine, mladog stanovništva bilo više od državnog prosjeka. Upravo je zbog toga potrebno istražiti razloge zbog kojih udio mladih korisnika u ukupnom članstvu Knjižnice opada, dok bi očekivano bilo da raste.

Gradska knjižnica Solin nema poseban odjel za djecu, a poseban za mlade, nego te dvije skupine obuhvaća zajedničkim odjelom za djecu i mlade. Iz triju analiziranih godišnjih izvješća Knjižnice, iz poglavlja koja se bave kulturno-animacijskim i edukacijskim aktivnostima, vidljivo je da Knjižnica svoje aktivnosti dijeli na one namijenjene djeci i one odraslima. Promotrimo li događanja organizirana na odjelu za djecu i mlade, vidjet ćemo da su ona više namijenjena djeci nego mladima. Čak je i u samom izvješću tablica naslovljena "Događanja za djecu". Osim što navedena događanja za ciljnu skupinu imaju više djecu nego mlade, ni jedno od njih nije izravno usmjereno k poticanju čitanja.

¹⁰⁵ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2013. URL: http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/godisnje_izvjesce_2013.pdf (2015-10-1)

¹⁰⁶ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2012. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvjesce2012web.pdf> (2015-10-1)

aktivnost → broj događanja
pričaonica
kreativna radionica
filmska projekcija
organizirani posjet
pomoć pri učenju
turnir društvenih igara
kviz za mlade
predstavljanje zanimanja
predstavljanje slikovnice
*besplatan upis učenika 1. razreda OŠ
*besplatan upis djece mlađe od 3 god.
*vraćanje građe bez zakasnine

Tablica 5. Programi i usluge za djecu¹⁰⁷

Zbog za njih neadekvatne ponude odjela za djecu i mlade, mladi su prisiljeni okrenuti se prema programima i uslugama koje se provode na odjelu za odrasle i koja su prikladnija njihovim potrebama.

¹⁰⁷ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2014. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvje%C5%A1%C4%87e2014mail2.pdf> (2015-10-1)

aktivnost
filmska projekcija
kreativna radionica
predstavljanje knjige i književna večer
likovna izložba
tematska izložba
predavanje
zabavne aktivnosti
modna revija
književni natječaj
glazbena večer
informatička edukacija
kreativno pisanje
Noć knjige
Jesen uz knjigu
vraćanje građe bez naplate zakasnine
besplatni upis
humanitarna prodaja

Tablica 6. Programi i usluge za odrasle¹⁰⁸

Među navedenim programima i uslugama ima i onih koja su izravno ili neizravno usmjerena na poticanje čitanja. Među takva svakako možemo uvrstiti:

- 1) književni natječaj za najbolju neobjavlvenu pjesmu
- 2) radionicu kreativnog pisanja Molj@c
- 3) predstavljanja knjiga i književne večeri
- 4) tematske izložbe romana
- 5) Noć knjige
- 6) Jesen uz knjigu
- 7) Bookcrossing

Iz gore navedenih tablica, iz kojih su vidljivi podatci o članstvu Gradske knjižnice Solin po dobi u protekle tri godine, uočljiv je trend opadanja mladoga članstva (od 15. do 21. godine). S druge strane, iz tablica u kojima su navedeni knjižnični programi i usluge za djecu i odrasle uočljivo je, kao prvo, da Gradska knjižnica Solin nema programa i usluga koji bi bili namijenjeni isključivo mladima i, kao drugo, da je i među programima i uslugama za djecu i odrasle vrlo malo onih koje bi mladi mogli prepoznati kao i njima namijenjene. Iz toga možemo zaključiti da mladi u Gradskoj knjižnici Solin nisu prepoznati kao korisnici sa

¹⁰⁸ Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2014. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvje%C5%A1%C4%87e2014mail2.pdf> (2015-10-1)

specifičnim potrebama, što bi mogao biti uzrok, ili barem jedan od uzroka zbog kojih opada broj mladih članova.

5.2. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Cilj istraživanja je dobiti uvid u čitateljske interese i navike mladih korisnika Gradske knjižnice Solin, utvrditi koje su i kakve usluge Knjižnice usmjerene na poticanje čitanja među mladima te istražiti u kojoj mjeri usluge odgovaraju njihovim interesima i potrebama. Svrha istraživanja je dobiti pokazatelje na temelju kojih je moguće kreirati odgovarajuće knjižnične usluge za mlade korisnike navedene knjižnice i ponuditi preporuke za djelovanje narodnih knjižnica u okviru usluga za mlade čije čitateljske potrebe, interese i navike oblikuje život u digitalnom dobu.

- 1) Kakav je interes mladih za čitanje općenito i kakve su im čitateljske navike?
- 2) Kakav je interes i koliko zadovoljstvo mladih s obzirom na knjižničnu građu?
- 3) Kakvi su interesi i navike mladih s obzirom na e-građu?
- 4) Kako mladi percipiraju ulogu knjižničara u poticanju čitanja među njima?
- 5) Koji drugi čimbenici, po mišljenju mladih, utječu na njihove čitateljske interese i navike?
- 6) Koliko su mladi zadovoljni knjižničnim programima i uslugama usmjerenima na poticanje čitanja među njima s obzirom na njihovu kvalitetu i kvantitetu?
- 7) Koliko su knjižničari zadovoljni programima i uslugama usmjerenima na poticanje čitanja među mladima s obzirom na njihovu kvalitetu i brojnost i raznovrsnost?

5.3. Metodologija istraživanja

Uzimajući u obzir narav istraživanja koje je od istraživača tražilo aktivno uključivanje u korisničku skupinu mladih koju se proučavalo i ustanovu unutar koje ju se proučavalo, odabrana je kvalitativna metodologija upravo zato što istraživaču omogućava dubinski i u kontekstu istražiti fenomene koji su predmet istraživanja. Drugi razlog za odabir kvalitativne metodologije jest taj što je dokumentacija proučavane knjižnice već sadržavala statističke podatke prikupljene kvantitativnim metodama, koje je samo trebalo interpretirati, sagledati u

kontekstu i zatim dubinski istražiti kako bi se dobili odgovori na istraživačka pitanja kvalitativnim metodama istraživanja.

5.3.1. Metode istraživanja

U istraživanju je kao glavna metoda primijenjena studija slučaja, a za prikupljanje podataka korištene su metode analize dokumentacije i polustrukturiranog intervjua. Analizom dokumentacije analizirani su dokumenti Knjižnice iz kojih su vidljivi podaci o korisnicima i uslugama dok su metodom intervjua ispitani mladi korisnici i djelatnici Knjižnice.

Kako se provedeno istraživanje bavi pojedinačnim slučajem knjižnice suočene s problemom za koji se traži rješenje, za glavnu metodu odabrana je studija slučaja, budući da se njome "prikupljaju podaci o izabranim ili dogođenim slučajevima u cilju poduzimanja intervencije i dolaženja do prvih ili trajnijih spoznaja. Jedinični sustavi zahvaćaju se metodom slučaja cjelovito i pomoću više metoda, a najčešće pomoću analize dokumenata, intervjua i promatranja."¹⁰⁹

Budući da se studija slučaja temelji na prikupljanju podataka u cilju dolaženja do spoznaje i poduzimanja intervencije, analiza dokumentacije proučavane knjižnice nametnula se kao logičan početak istraživanja. Pomoću nje smo "proučili i interpretirali podatke kako bismo iznašli značenje, zadobili razumijevanje i razvili iskustveno znanje"¹¹⁰ o istraživanom problemu. Osim što je "analiza dokumentacije, kao istraživačka metoda, posebno primjenjiva u slučaju kvalitativnih istraživanja – dubinskih istraživanja koja daju bogate opise pojedinačne pojave, događaja, organizacije, ili programa"¹¹¹, odabrana je i zbog svoje efikasnosti i preciznosti, ali i dostupnosti dokumenata potrebnih za njezinu provedbu. Budući da se "od kvalitativnog istraživača traži da crpi dokaze iz više (barem dviju) izvora"¹¹² i da "osim dokumenata, takvi izvori uključuju intervjue, promatranje sudionika i ne-sudionika te fizičke uporabne predmete"¹¹³, kao najbolje rješenje idućeg koraka istraživanja odabran je intervju.

Polustrukturirani intervju odabran je kao najprikladnija vrsta intervjua, odnosno najbolji način dopiranja do mladih korisnika i njihovih mišljenja, budući da je riječ o metodi koja "zadržava donekle prirodnu i nenamještenu atmosferu, ali je ipak sam intervju vođen od

¹⁰⁹ Biličić, Mijo. Metoda slučaja u znanosti i nastavi. // Pomorstvo 19 (2005), str. 217-228.

¹¹⁰ Bowen, Glenn A. Document Analysis as a Qualitative Research Method. // Qualitative Research Journal 9, 2(2009), str. 27.

¹¹¹ Isto, str. 29.

¹¹² Isto, str. 28.

¹¹³ Isto, str. 28.

strane istraživača. Vođenje je vrlo fleksibilno i ispitivač će se ubacivati u razgovor samo kad on skrene sa željene teme ili kad želi razgovor usmjeriti na probleme o kojima nije bilo govora. Za polustrukturirani intervju ispitivač ima osnovne natuknice u kojima su naznačene osnovne teme o kojima će se voditi razgovor."¹¹⁴ Budući da je za istraživanje bila potrebna upravo "vođena fleksibilnost", koja je ispitanicima omogućila da se u razgovoru opuste, a opet im nije dopustila da skrenu na za istraživanje nerelevantne teme, odabrana je ova metoda. Teme zadane istraživačkim pitanjima proširivane su potpitanjima kako bi se ispitanike potaknulo na generiranje novih ideja na koje se potom, zahvaljujući fleksibilnoj strukturi odabrane metode, razgovor preusmjeravao dok ne bi bile potpuno iscrpljene. Premda se u početku i fokusna grupa nametala kao vrlo prikladna metoda za provedbu istraživanja, prednost je na koncu dana polustrukturiranom intervjuu kao pouzdanijoj metodi budući da se može očekivati da bi u grupnom razgovoru postojao međusobni utjecaj sudionika. No, za eventualna daljnja istraživanja, posebice mogućih rješenja kako ih vide mladi, metoda fokusne grupe može se smatrati najpogodnijom jer se u grupnoj dinamici mogu raspraviti prijedlozi za rješenja i sugestije mladih kako poboljšati usluge knjižnice namijenjene njima.

5.3.2. Instrumenti istraživanja

U istraživanju su korištena dva instrumenta, kreirana na način da se dobiju odgovori na istraživačka pitanja. Za intervju s korisnicima kreiran je protokol za intervju podijeljen na pet tematskih cjelina koji sadrži osam glavnih pitanja i nekoliko potpitanja koja omogućavaju istražiti čitateljske interese i navike mladih korisnika Gradske knjižnice Solin i knjižnične usluge usmjerene na poticanje čitanja (Prilog 1.).

Knjižnične usluge promatraju se i iz perspektive knjižničara proučavane knjižnice za koje je također kreiran protokol za intervju koji se sastoji od tri pitanja i otvorenih potpitanja iz posljednje tematske cjeline protokola za intervju s korisnicima, koja se bavi ulogom knjižnice u poticanju čitanja među mladima (Prilog 2.).

U analizi dokumentacije proučena su godišnja izvješća o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2012., 2013. i 2014. godinu. Prilikom analize triju spomenutih dokumenata pošlo se od onih statističkih pokazatelja koji govore o članstvu mladih u knjižnici s praćenjem trenda po godinama, te pokazatelja koji govore o aktivnostima, odnosno izostanku ciljanih aktivnosti za ovu korisničku skupinu.

¹¹⁴ Bognar, Ladislav. Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa, 2000. URL: http://ladislav-bognar.net/files/Istra%C5%BEivanje%20odg-obr_procesa.pdf (2015-9-24)

5.3.3. Uzorak ispitanika

Budući da je u istraživanju korištena metoda polustrukturiranog intervjua koja ne zahtijeva prevelik uzorak ispitanika i koja je odabrana zato što se pojave istražuju dubinski, prije početka istraživanja za minimalni je uzorak postavljen broj od 20 mladih ispitanika, s namjerom da se on poveća u slučaju da se uoči difuzija u njihovim odgovorima. Međutim, kako je već nakon prvih 10 intervjua uočena pravilnost u odgovorima iz koje se mogu dobiti odgovori na postavljena istraživačka pitanja, koja se sačuvala i u drugih deset intervjua, uzorak od 20 ispitanika nije se povećavao.

Budući da se istraživanje bavi korisničkom skupinom od 15. do 21. godine starosti, u ispitanike su uključeni stariji osnovnoškolci (7. i 8. razred), srednjoškolci te studenti 1. i 2. godine fakulteta, odnosno ne/zaposleni mladi koji su prije godinu ili dvije završili srednju školu. Među 20 intervjuiranih ispitanika bilo je 11 djevojaka i devet mladića.

Drugi uzorak ispitanika čine djelatnici Gradske knjižnice Solin s kojima je također obavljen intervju metodom polustrukturiranog intervjua. Prije početka istraživanja za ovu je skupinu bio planiran uzorak od ukupno 13 ispitanika, ali u istraživanju sudjelovalo njih sedam. Od preostalih šest, četiri knjižničara nisu iskazali interes, dok su dva knjižničara izrazila mišljenje da nisu kompetentni odgovoriti na pitanja postavljena prilikom intervjua.

Od dokumentacije knjižnice, proučena su izvješća o poslovanju Gradske knjižnice Solin za godine 2012., 2013. i 2014. godinu.

5.3.4. Tijek istraživanja

Istraživanje se odvijalo u tri faze:

- 1) U prvoj su fazi proučena godišnja izvješća o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2012., 2013. i 2014. godinu u svrhu utvrđivanja stanja proučavanog problema – članstvo mladih u knjižnici i trend njegova opadanja u protekle tri godine te pokazatelji koji govore o aktivnostima, odnosno izostanku ciljanih aktivnosti za ovu korisničku skupinu.
- 2) U drugoj su fazi provedeni intervjui s knjižničarima Gradske knjižnice Solin u svrhu utvrđivanja percepcije knjižničara o programima i uslugama koje Knjižnica pruža mladima, ali i o onima koje Knjižnica ne pruža a po njihovu bi mišljenju trebala.

- 3) U trećoj fazi istraživanja provedeni su, nakon informacijskog razgovora za pultom, polustrukturirani intervjui ispitanika u svrhu dolaženja do odgovora na istraživačka pitanja.

Istraživanje je provedeno upravo ovim redom iz sljedećih razloga: u prvoj je fazi prepoznat problem i zadan smjer istraživanju; u drugoj su fazi istraženi stavovi knjižničara o problemu; u trećoj su fazi istraženi stavovi mladih korisnika o istom problemu.

Rezultati analize dokumentacije dani su u Uvodu u istraživanje jer oni daju polazište za identifikaciju problema i utjecali su na kreiranje istraživačkih pitanja.

5.4. Rezultati provedenog istraživanja

5.4.1. Prikaz rezultata istraživanja mišljenja mladih korisnika Gradske knjižnice Solin

U obradi provedenih intervjua ispitanici su kodirani oznakama: KO-1, KO-2, KO-3... i KO-20, kao što je vidljivo iz transkripata intervjua u Prilogu 3.

Motiviranost za čitanje

Upitani na koje bi mjesto na ljestvici omiljenih dnevnih aktivnosti svrstali čitanje ispitanici su dali razmjerno slične odgovore. Od 20 ispitanika nijedan čitanje ne smatra omiljenom dnevnom aktivnošću. Jedan je ispitanik odgovorio da bi čitanje smjestio na prvo mjesto samo onda kad mu se knjiga koju čita iznimno sviđa, ali je čitanje u pravilu smjestio među top tri aktivnosti. Njegovo mišljenje dijeli još šest ispitanika, dakle sedam ispitanika čitanje uvrštava među top tri aktivnosti. Dva ispitanika su ga svrstala među top četiri, osam ispitanika među top osam, dok su samo tri ispitanika čitanje svrstala među top deset omiljenih dnevnih aktivnosti.

Otprilike pola ispitanika je potpitanjem upitano kojim se aktivnostima bave više od čitanja. Iako su dobiveni odgovori različiti, može ih se povezati u sljedeće kategorije: školske obaveze i učenje, hobi, druženje s prijateljima i mediji.

Čitateljske navike

Na pitanje čitaju li lektiru, od 20 ispitanika 18 je odgovorilo potvrdno, iako je nekoliko ispitanika naglasilo da to čini zato što mora zbog školskih ocjena te da ne pročitaju svaku i da

ne uživaju u čitanju. KO-8 je istaknula da, premda u slobodno vrijeme čita knjige po svom izboru, lektire ne čita zato što joj "nisu zanimljive, pogotovo naše. Među stranima se još i nađe poneka zanimljiva, ali sve skupa su mi dosadne." KO-9 je odgovorio da knjige ne čita uopće, zato što ga ne zanimaju i zato što "u njima nema ništa zanimljivo".

Što se tiče čitanja u slobodno vrijeme, od 20 ispitanika samo je jedan odgovorio da ne čita i kao razlog tome naveo školske obaveze u kombinaciji sa sportskim treninzima. Jedan dio ispitanika naglasio je da u slobodno vrijeme čita ponekad, jer zbog školskih i drugih obaveza ne stigne više, dok je drugi dio naglasio da čita, ali ne knjige nego novine, sportske časopise, časopise za mlade i stripove.

Dakle, od 20 ispitanika nema nijedan koji ne čita, bilo zbog obaveze, bilo u slobodno vrijeme.

Čitateljske i medijske preferencije

Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da su mladi najskloniji proznim vrstama i to romanu. Od 20 ispitanika njih 16 je navelo roman kao svoju omiljenu književnu vrstu. Uz roman, četiri su ispitanika naveli novelu i pripovijetku. Dva su ispitanika navela da čitaju poeziju, jedan dramu i jedan strip.

Što se tiče omiljenog žanra, odgovori su raznolikiji te tako obuhvaćaju fantastiku, znanstvenu-fantastiku, biografije, kaubojske, kriminalističke, povijesne i psihološke romane. Fantastika je ipak izbor najvećeg broja ispitanika, ukupno njih šest.

Kad je riječ o medijima, svih 20 ispitanika navelo je da koristi internet. Njih devet uz to gleda i televiziju, dok radio slušaju dva ispitanika. Jedan od ta dva (KO-8) radio je naveo kao svoj omiljeni medij. "Od medija mi je najdraži radio. Mislim da je radio još uvijek najbolji medij za nekoga tko voli glazbu a ja je volim. Naravno, gledam i televiziju, pretražujem internet, imam mobitel, tablet i računalo, ali radio mi je najdraži."

Ispitanici internetu uglavnom pristupaju putem mobitela i računala odnosno laptopa, a koriste ga za Facebook, gledanje filmova i serija, igranje računalnih igara, slušanje glazbe, skidanje lektira u PDF formatima, čitanje novina i općenito pretraživanje dokumenata za školu i zabavu.

Zadovoljstvo knjižničnom građom

Što se tiče zadovoljstva knjižnom građom, od 20 ispitanika njih 17 je izrazilo zadovoljstvo, iako je KO-6, jedna od zadovoljnih, ukazala na problem lektira: "Ponuda knjiga je dobra, ali lektire nedostaje. Više puta nisam mogla doći do lektire. Vi biste je imali, ali sve

bi knjige bile posuđene, čak i u ograncima." Dva su ispitanika rekla da ne znaju kakva je ponuda, jer se njome ne koriste, dok je KO-11, koji se služi samo ogrankom Mravince-Kučine, rekao da ponudom knjiga u tom ogranku nije zadovoljan: "Mislim da pristize malo noviteta i da se općenito malo ulaže u nju." Sličan je stav očitovala i KO-7 o ogranku Vranjic: "U Vranjicu nema puno knjiga", iako je rekla da je ponudom knjiga općenito zadovoljna.

Zadovoljstvo audiovizualnom građom očitovala su samo četiri ispitanika, pet ih je izrazilo nezadovoljstvo, dok je njih 11 reklo da ne znaju, jer ne posuđuju tu vrstu građe. Osim nezadovoljstva ponudom audiovizualne građe, KO-9 je izrazio i nezadovoljstvo njezinom očuvanošću: "Što se tiče CD-ova i DVD-ova koje imate, pola ih ne radi, jer su oštećeni. Time sam nezadovoljan. Ponuda bi trebala biti bolja, a i oštećene bi CD-ove i DVD-ove trebalo zamijeniti novima, ili ih barem ukloniti. Ovako se zna dogoditi da uzmem neki film koji ni ne pogledam, a platim za njega zakasninu, jer sam ga, recimo, vratio dan-dva kasnije."

Da su zadovoljni ponudom e-građe rekla su samo tri ispitanika. Četiri ispitanika nisu zadovoljna, dok je njih 13 odgovorilo da ne znaju jer nisu posuđivali e-građu, osim filmova i glazbe.

Interes za e-knjige

Na pitanje što misle o tehnologijom potpomognutom čitanju i e-knjigama 13 ispitanika se izrazilo protiv toga. Prvi razlog njihova negativnog stava prema e-čitanju krije se u njihovu mišljenju da je čitanje s ekrana štetnije za oči od čitanja teksta s papira. Tako je KO-5 izrazio sumnju prema e-čitanju sljedećim riječima: "Sviđa mi se, ali bojim se za oči. Ne znam kako to djeluje na oči. Mislim da je bolje čitati s papira, pogotovo nekome tko puno čita", dok je KO-7 izričito odgovorio: "Čitanje s kompjutera oštećuje vid, zato čitam samo knjige." Drugi razlog protiv e-čitanja praktične je naravi a najbolje ga objašnjava odgovor KO-11: "Ne sviđa mi se čitati s ekrana, mislim da je to velik napor za oči, a ne znam ni koliko traje baterija čitača. S knjigom si miran, jer znaš da je možeš čitati dok god je imaš, a čitač moraš puniti kao i mobilni. Naporno je o tome misliti. Umjesto da misliš na ono što čitaš, misliš na to koliko do kraja baterije."

Razlozi triju ispitanika koji su izrazili pozitivan stav prema e-knjizi mogu se svesti na sljedeće: e-knjiga je zanimljiva kao nešto novo, e-knjiga olakšava čitanje (KO-4: "Mislim da tehnologija olakšava čitanje jer čini knjige dostupnijima, ne moraš ih više nositi sa sobom jer ti sve stanu na jedan uređaj... Olakšava čitanje u svakom slučaju.") i e-knjiga je privlačna zato što podrazumijeva tehnologiju i nešto novo (KO-18: "Mislim da je uobičajeno čitanje bolje, zdravije za oči, ali čini mi se da mladi ipak više čitaju s monitora. Meni je najdraže čitati

preko mobitela. Privlačno mi je. Ne znam, jednostavno volim nove tehnologije pa tako i ono što one sa sobom nose.").

Podijeljen stav prema e-knjizi izrazila su četiri ispitanika. Razlozi njihove neodlučnosti kriju se u tome što e-knjigu smatraju zanimljivom ali ne i bitno drugačijom od papirne knjige, što se boje negativnih posljedica koje bi čitanje s ekrana moglo imati po oči te na koncu zato što e-knjigu smatraju dobrom alternativom u slučaju nedostatka papirne, ali ne nečim što može i što bi trebalo zamijeniti klasičnu knjigu. Riječima KO-17: "Bolje mi je čitati uživo. Ali, ni čitanje s ekrana nije loše, pogotovo kad je, recimo, riječ o lektiri koje nema u knjižnicama. Onda čitanja s ekrana dobro dođe. Ali, uvijek bih prije odabrala običnu knjigu."

Zadovoljstvo tehnološkom opremljenošću Knjižnice

Na pitanje jesu li zadovoljni ponudom novih tehnologija u Knjižnici, 15 ispitanika je odgovorilo pozitivno. Upitani čime su posebno zadovoljni ispitanici su uglavnom istaknuli korisnička računala te pristup internetu. Zanimljivo je primijetiti da je upravo to dvoje ujedno i nešto na čemu, po njihovu mišljenju, treba još poraditi. Tako je trećina zadovoljnih ispitanika izrazila mišljenje da je korisničkih računala premalo (KO-1: "Knjižnica bi trebala imati više računala za korisnike. I ona bi trebala biti modernija"), dok jedan manji dio smatra da bi i usluge poput pristupa internetu i printanja trebale biti besplatne (KO-12: "Volio bih još da je korištenje interneta i printanje besplatno"). Nekolicina zadovoljnih ispitanika također je izrazila želju i za igraćim konzolama u knjižnici. Tako KO-9 kaže: "Bilo bi dobro i kad biste imali konzole, PlayStation ili Xbox, to bi mlade privuklo u knjižnicu", dok KO-12 kaže: "Pa već sam rekao da bih kupio igraće konzole. Naplaćivao bih njihovo korištenje, ili ih možda davao besplatno."

Nezadovoljstvo tehnološkom ponudom knjižnice iskazala su tri ispitanika, od kojih je jedan mislio ne na središnju knjižnicu u kojoj je intervjuiran, nego na Ogranak Mravince-Kučine. Upitan zadovoljava li knjižnica njegove tehnološke potrebe, KO-11 odgovara: "Ne zadovoljava. Ali, opet napominjem da govorim o knjižnici u Mravincima. Printer neću niti komentirati. U kvaru je već odavno i ništa ne činite da to popravite. Također treba nabaviti barem još jedno računalo. Meni redovito treba isprintati samo stranicu-dvije i ako dođem u knjižnicu kad je netko na računalu, umjesto par minuta potrošim petnaest ili dvadeset." Druga dva nezadovoljna ispitanika ukazala su na premalen broj korisničkih računala u odnosu na broj članova te njihovu usporenost i zaraženost virusima.

Jedan ispitanik je rekao da ne zna je li zadovoljan ili ne, jer se ne služi tehnologijom u knjižnici, dok je drugi ispitanik rekao da je zadovoljan kvalitetom računala, ali ne i njihovim

brojem i smještajem unutar knjižnice (KO-16: "Pa računala bi trebalo biti više i trebala bi biti smještena u privatnom kutku. Sad se nalaze na mjestu na kojemu svatko tko se nalazi u čitaonici može gledati što osoba koja koristi računalo pretražuje, čime se narušava privatnost te osobe. Nije mi ugodno da mi se čitatelji u čitaonici nalaze iza leđa i gledaju u monitor dok sam na internetu.").

Zadovoljstvo knjižničarima

Na pitanje jesu li zadovoljni knjižničarima, od ukupno 20 ispitanika njih 17 je dalo pozitivan odgovor, jedan ispitanik je odgovorio da je djelomično zadovoljan, dva su odgovorila da ne znaju, dok nijedan ispitanik nije izrazio nezadovoljstvo radom knjižničara.

Upitani čime su posebno zadovoljni, u odgovorima 17 ispitanika najčešće su se spominjali ljubaznost, spremnost na pomoć te pristupačnost i prijateljski odnos. Tako KO-17 kaže: "Knjižničari su mi super. Svi su otvoreni i komunikativni, zapamtili su me i svaki me put prepoznaju. To mi je drago. Nemam prigovora po tom pitanju", a KO-13 pak: "Knjižničari su jako dobri, par puta ste me i nasmijali, ne sjećam se više o čemu je točno bila riječ, ali se sjećam da sam se smijala na pultu. Dobri ste, ljubazni, od pomoći, općenito nemam nikakvih negativnih iskustava s knjižničarima."

KO-11, koji je izrazio djelomično zadovoljstvo knjižničarima, navodi: "Pojedini knjižničari su super. Pristupačni su i spremni su pomoći, ako mi što treba. Pojedini su opet manje pristupačni i najradije bi da ih ništa ne pitaš. Eto čime sam zadovoljan, a čime ne." Sličan odgovor nalazimo i kod KO-16, jednog od ispitanika koji su izrazili zadovoljstvo ukupnim radom knjižničara: "Knjižničari su pristupačni, osim nekolicine."

Dva ispitanika koja su odgovorila da ne znaju jesu li radom knjižničara zadovoljni ili ne, priznali su da, zato što nisu članovi knjižnice, premda se služe čitaonicom, izbjegavaju razgovarati s knjižničarima pa tako ne mogu ništa reći po tom pitanju. KO-3: "Ne znam, nisam puno razgovarao s knjižničarima, jer ne posuđujem knjige."

Interes za čitateljske programe

Tema programa za poticanje čitanja među mladima polučila je raznolikost odgovora koju je teško razvrstati u dominantne kategorije. Na pitanje kakve bi čitateljske programe voljeli imati u knjižnici, mladi su najčešće odgovarali da ne znaju. Međutim, nakon što im je potpitanjima razjašnjeno glavno pitanje, ponudili su različite, ali vrlo konkretne odgovore. Tako KO-3 smatra da su čitateljski programi dobra zamisao, "ali ne sad da se okupimo u knjižnici i o tome pričamo. To bi trebalo biti nešto popularno, uz kavu, van knjižnice, u

kafiću. Knjižnica mi previše slična školu." Sličnog je mišljenja i KO-6: "Bilo što, samo da nije u ovom prostoru knjižnice (čitaonica). Ali, mislim da će vam to biti teško ostvariti, jer danas mladi nemaju vremena za čitanje zbog drugih obaveza."

KO-8 smatra da takvi programi trebaju biti usmjereni prvo na život, a potom na čitanje: "To bi trebale biti radionice informativne naravi, na kojima bi mladi mogli dobiti odgovore na pitanja koja ih zanimaju, iz škole i života; zatim izrađivanja plakata na određene teme, izrađivanje i uređivanje web-stranice knjižnice. Sve to je provodila moja osnovna škola a provodi i srednja i to mi se jako sviđa." Istog je mišljenja i KO-14: "Mene osobno zanima psihologija. Voljela bih kad bi postojao neki program na tu temu: kako se suočiti s problemima, nešto što bi mladima pomoglo pronaći odgovore na životna pitanja, ne samo pitanja vezana uz knjižnicu, nego i ona nevezana za nju."

Među iznesenim mišljenjima kako bi programi za poticanje čitanja trebali izgledati, nekoliko ispitanika se složilo da trebaju imati formu natjecanja. Tako KO-12 kaže: "volio bih da budu natjecateljski. Nešto kao lektira u školi, samo da se čitatelji natječu, prikupljaju bodove i da na kraju dobiju nekakve nagrade." Gotovo isto kaže i KO-19: "Pa voljela bih nekakve igre, poput kvizova znanja. Da se određeni broj ljudi natječe u poznavanju neke knjige, da se bilježe bodovi i da pobjednici dobiju nekakve nagrade. Ne mora to biti ništa posebno vrijedno, tek toliko da pobjednici osjete kako im se isplatilo čitati."

Četiri ispitanika su i nakon što su im postavljena potpitanja ostala pri odgovoru da ne znaju kako bi čitateljski programi trebali izgledati, tri ispitanika su rekla da ne žele nikakve čitateljske programe zato što sve po tom pitanju mogu pronaći na internetu (KO-9: "Ma ne želim nikakve, sve ionako ima na internetu") i zato što pod čitanjem podrazumijevaju samoću (KO-17: "Čitam kod kuće, sama, ne bih se uključivala i u kakve programe. Za čitanje mi je potrebna privatnost i samoća").

Samo jedan od 20 ispitanika odgovorio je da takvih programa već ima u knjižnici (KO-16: "Pa mislim da toga već ima, ali ja za to nemam vremena.").

Upitani bi li bili voljni sudjelovati u osmišljavanju takvih programa te na koncu i sudjelovati u samim programima, ispitanici su uglavnom odgovarali da bi, pod uvjetom da programi budu koncipirani onako kako ih oni zamišljaju te da im to dopuste obaveze. Od 20 ispitanika samo su četiri odmah odbila sudjelovanje, zbog istog razloga tj. nedostatka vremena i previše drugih obaveza koje bi ih u tome priječile.

5.4.2. Prikaz rezultata istraživanja mišljenja knjižničara Gradske knjižnice Solin

U obradi provedenih intervjua ispitanici su kodirani oznakama: KNJ-1, KNJ-2, KNJ-3... i KNJ-7, kao što je vidljivo iz transkripata intervjua u Prilogu 4.

Zadovoljstvo programima i uslugama za poticanje čitanja među mladima

Na pitanje koliko su zadovoljni programima i uslugama koji potiču čitanje među mladima, od ukupno sedam ispitanika dva su odgovorila da su vrlo zadovoljni, jedan ispitanik je rekao da je djelomično zadovoljan, dok su četiri ispitanika izrazila potpuno nezadovoljstvo.

Upitani čime su posebno zadovoljni, oba zadovoljna ispitanika su navela kreativne radionice za koje smatraju da mlade privlače u knjižnicu i pridonose poticanju čitanja među njima. Po mišljenju KNJ-1, kreativne radionice potiču mlade na čitanje "zbog same činjenice da se održavaju u knjižnici. Nadam se da kad mladi vide da su okruženi knjigama, s vremenom dobiju želju da neku od njih i pročitaju."

KNJ-4, koji je izrazio djelomično zadovoljstvo, istaknuo je da je posebno zadovoljan "klubom kreativnog pisanja Molj@c i natječajem za najbolju neobjavljenu pjesmu, zatim Noći knjige za koju mislim da bi se trebala održavati češće. Zadovoljna sam također i novim aktivnostima koje pokrećemo u Teatrinu – škola glume, vokalna radionica, ples."

Nezadovoljstvo preostalih četiriju ispitanika možda najbolje sažimaju riječi KNJ-3: "A što im to nudimo? Ništa im ne nudimo. [...] Mi se ne bavimo mladima. Bavimo se drugim stvarima, ali njima nismo." Upitani ima li išta čime ipak jesu zadovoljni, od četiri nezadovoljna ispitanika jedan je istaknuo izbor knjiga na omladinskom odjelu, dok ostali nisu istaknuli ništa.

Interes mladih za čitateljske programe i čitanje općenito

Na pitanje što utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje općenito te koji čimbenici djeluju demotivirajuće na to isto, ispitanici su dali toliko različite odgovore da ih nije moguće svrstati u kategorije nego tek pobrojiti.

Ispitanici su mišljenja da na interes mladih za čitateljske programe i čitanje općenito djeluje želja za zabavom i druženjem s vršnjacima; da on ovisi o kvaliteti prezentacije i promidžbe samih programa, o suvremenosti njihovih sadržaja i tehnologija kojima se služe; KNJ-4 smatra da su za to bitni "diskretni savjeti knjižničara pri odabiru literature", dok KNJ-5 važnost pridaje "odgoju, tj. roditeljima koji su im od djetinjstva usađivali ljubav prema knjizi, potom školi, a ne smijemo zanemariti ni ulogu njihovih prijatelja s kojima se druže u

slobodno vrijeme". Istog je mišljenja i KNJ-6 koji naglašava da se navika čitanja stvara u obitelji i školi.

Ono što ispitanici vide kao glavne demotivirajuće čimbenike čitanja jesu slab izbor literature za mlade, pogrešan odabir literature kao podbačaj od strane knjižničara te mediji, prvenstveno internet s društvenim mrežama, koji su mlade odviknuli od čitanja. Tako KNJ-6 kaže "često neadekvatni lektirni naslovi u školi, kao i nemogućnost izbora školske lektire, djeluju demotivirajuće na čitanje kod mladih, pa čak i način na koji su napisani školski udžbenici ima taj efekt. [...] S druge strane, Facebook, internet i slični sadržaji oduzimaju mladima vrijeme koje bi mogli iskoristiti za čitanje." KNJ-3 mišljenja je da su mediji mlade "naučili na brze informacije. Daju im ukratko samo ono najvažnije i zbog toga mladi više nemaju strpljenja čitati knjige." Uz ove razloge ispitanici su kao demotivirajuće naveli i nekvalitetno osoblje, smatranje čitateljskih programa i čitanja obvezom, negativni vršnjački utjecaj te činjenica da je, po mišljenju KNJ-7, "mladima danas sve besplatno, brzo, dostupno, nemaju više potrebe čitati kao što smo mi čitali. Također, u usporedbi s nama, imaju puno širu ponudu drugih stvari van knjižnice, razne sportove, tečajeve, aktivnosti, koji ih odvlače od čitanja."

Potreba za promjenama

Na pitanje koje promjene misle da bi trebalo napraviti kako bi se mlade korisnike privuklo u knjižnicu i k čitanju, dva ispitanika od ukupno sedam njih smatraju da ne treba ništa mijenjati, nego samo ustrajati na pružanju dosadašnjih usluga. Jedan ispitanik je mišljenja da treba ulagati u nove tehnologije koje bi mlade privukle u knjižnicu. KNJ-6 je mišljenja da se od knjižnica ne može i ne treba očekivati puno, nego da su mediji oni koji bi trebali promijeniti percepciju knjige i čitanja u hrvatskom društvu. Ono što knjižnice, po njegovu mišljenju, mogu jest "osigurati građu (naslove za mlade), organizirati predstavljanja novih naslova na način koji će mladima biti zanimljiv i prihvatljiv, organizirati čitateljske i debatne klubove, potaknuti mlade na volontiranje u knjižnicama kako bi upravo ti mladi volonteri preporučili svojim vršnjacima što čitati i općenito bili pozitivan primjer drugim mladima. Društvo treba učiniti apsolutno sve što je u njegovoj moći da sama riječ 'knjiga' ima pozitivno značenje i konotaciju što danas nažalost nije slučaj." Uz važnost volontiranja KNJ-6 ističe također važnost spremnosti knjižnice da ne čeka svoje korisnike, nego da ide za njima pa čak i "da se knjižnice počnu otvarati u trgovačkim centrima".

Preostala tri ispitanika izrazila su slična mišljenja, ukazavši na važnost ulaganja u djelatnike koji bi bili specijalizirani za rad s mladima te ulaganje u prostor za mlade u vidu

osuvremenjivanja postojećega i razmišljanje o stvaranju novoga. KNJ-4 je tako istaknuo da bismo mladima "trebali [...] osigurati posebno mjesto u knjižnici gdje bi mladi mogli boraviti, družiti se, međusobno se savjetovati, pisati domaće radove, i osigurati im pomoć knjižničara-odgojitelja koji bi im bio pri ruci ako zatreba." KNJ-2 kaže: "Trebao bi barem jedan djelatnik biti posvećen isključivo radu s mladima, kod nas to nije slučaj, i osmišljavati programe koji bi ih privukli."

Potreba za novim programima

Upitani koje bi programe, po njihovu mišljenju, trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu i čitali više, jedan je ispitanik odgovorio da ne treba uvoditi ništa novo dok su tri ispitanika odgovorila da nisu razmišljala o tom pitanju. Tri preostala ispitanika navela su "klub čitatelja, klub ljubitelja nekog žanra, nagradne kvizove, možda karaoke, projekt žive knjige" (KNJ-2), "nešto slično klubu kreativnog pisanja s određenom dobi polaznika, češće večeri čitanja koje bi bile također limitirane dobi, nešto poput parlaonice gdje bi mladi raspravljali o pročitanim knjigama, žanrovima, autorima. Također pomoć knjižničara ili nešto kao Pitaj knjižničara, pomoć pri rješavanju domaćih radova, seminarskih i maturalnih radova" (KNJ-4), "razne debate, razgovori sa zanimljivim gostima koji čitaju. Npr. dovesti nekog pjevača ili sportaša koji bi pričali o knjigama koje su pročitali, koje su promijenile njihove živote..." (KNJ-5).

Rad knjižničara s mladima

Od sedam intervjuiranih knjižničara tri su izrazila nevoljkost za rad s mladima. Na pitanje što bi vezano uz čitanje voljeli raditi s mladima ostala četiri ispitanika su odgovorili da bi voljeli "voditi neki od klubova čitatelja, voditi projekt Žive knjige iz lektire" (KNJ-2), "prepričavati tematske knjige npr. fantastiku, a po želji i druge žanrove" (KNJ-4), "više sudjelovati u razgovorima o knjigama koje čitaju, pomogla bih im u razumijevanju lektire kao bitnog sadržaja hrvatskog jezika" (KNJ-5), "organizirati čitateljske i debatne klubove, poticati volonterstvo među mladima, predstavljati im nove knjige na njima zanimljiv način..." (KNJ-6).

Na pitanje zašto to već sad ne rade, ispitanici su odgovorili da je uzrok tome obim ostaloga posla zbog kojega to ne stižu te organizacija samoga posla po kojoj takvi zadaci ne spadaju u njihovu domenu.

Knjižničari i e-programi za mlade

Na pitanje jesu li dosad provodili neke e-programe¹¹⁵ s mladima, svih sedam ispitanika je dalo negativan odgovor. Pa ipak, premda nisu provodili takve programe svi su ispitanici očitovali svoje mišljenje o toj temi. Četiri ispitanika su očitovala pozitivan stav prema tom pitanju, odnosno izrazili mišljenje da bi knjižnica u budućnosti trebala svojim korisnicima, mladima pogotovo, osigurati pristup e-knjigama te više ulagati u nove tehnologije. Njihovo mišljenje najbolje sažima odgovor KNJ-5: "Nemam iskustva o tome, ali mislim da bi se to trebalo uvesti u knjižnicu i vidjeti kako bi mladi te sadržaje prihvatili. Ako bi to povećalo posjećenost knjižnice, treba ih uvesti čim prije."

Dva ispitanika su odgovorila kako smatraju da tehnologija nije presudan faktor čitanja mladih. KNJ-6 tako kaže: "Općenito smatram da nove tehnologije, iako su dobrodošle i olakšavaju put do željenih sadržaja za čitanje, pogotovo ako čitate izvan svog doma, nisu presudne za čitanost knjiga i časopisa za mlade, već čitateljske navike i ljubav prema pisanoj riječi koje treba formirati još od ranog djetinjstva u obitelji, vrtićima, školama i dr."

Jedan ispitanik je odgovorio kako se Knjižnica ne bi trebala baviti uvođenjem novih tehnologija sve dok ne riješi trenutačne probleme s kojima se suočava. "Mišljenja sam da bismo se, prije nego što počnemo razmišljati o programima za mlade, trebali pozabaviti nekim našim problemima kao što je demotiviranost zaposlenika, loše upravljanje postojećim resursima", kaže KNJ-7.

5.5. Rasprava

Istraživanje je pokazalo da interes mladih za čitanje u digitalnom dobu ne jenjava. Od ukupno 20 ispitanika njih 17 je čitanje uvrstilo među top pet omiljenih dnevnih aktivnosti, 18 ispitanika redovito čita lektire, dok 19 ispitanika čita i u slobodno vrijeme. Korijen predrasude da današnji mladi ne čitaju treba tražiti u činjenici da digitalnim domorocima na raspolaganju stoji mnogo raznolikija ponuda tekstova nego mladima prethodnih naraštaja, zbog čega jedan dio njih ne čita knjige, ali svejedno čita – dnevni tisak, razne časopise za mlade, hipertekstove na internetu itd. Do sličnih rezultata došli su i autori čija istraživanja navodi Sabolović-

¹¹⁵ Termin se ne koristi u literaturi o knjižničarstvu, a prema autoru ovoga rada obuhvaća sljedeće: programe informatičkog i informacijskog opismenjavanja kojima bi se mlade educiralo pravilnom korištenju digitalnih tehnologija u zadovoljavanju njihovih informacijskih potreba.

Krajina¹¹⁶, odnosno i oni su potvrdili da mladi čitaju u slobodno vrijeme, samo što dio njih radije čita časopise nego knjige. Sklonost mladih prema čitanju časopisa potvrđuje i istraživanje Čunović i Vukovića¹¹⁷. Svejedno, ne može se ustvrditi da je čitanje časopisa i hipertekstova isto što i čitanje lektirnih tekstova. Razlike su ogromne, i u kvaliteti teksta i u načinu čitanja. Pa ipak, imajući na umu da čitanjem čitateljski ukusi, kao i sama osoba čitatelja, evoluiraju, za očekivati je da će mlada osoba koja svakodnevno čita, makar sad i ne čitala "kvalitetne" knjige, doći do faze u svom čitateljskom razvoju kad će takva knjiga za nju ostati jedina opcija. Mogli bismo dakle reći da su prikupljeni podaci optimistični, jer potvrđuju da gotovo svi intervjuirani mladi imaju razvijenu naviku čitanja, i lektira i u slobodno vrijeme. Preduvjet ostvarenja aktivnog cjeloživotnog čitatelja time je ispunjen, no da bi do toga došlo mladima treba pomoći razviti stav da čitaju ne zato što moraju, nego zato što u čitanju mogu pronaći zadovoljstvo i korist. Ako se takav stav u mladima ne razvije, dogodit će se da će svi onih koji danas čitaju zbog koristi u smislu školskih ocjena prestati s čitanjem kad završe sa školovanjem, dok će čitati nastaviti samo oni koje već sad možemo smatrati aktivnim čitateljima.

Zanimljivo je primijetiti da, premda su gotovo svi ispitanici rekli da čitaju lektiru i da čitaju i u slobodno vrijeme, nijedan od njih nije naveo čitanje kao top dnevnu aktivnost. Gledajući prema spolu, istraživanje je pokazalo da djevojke čitanje smještaju na nešto viša mjesta na ljestvici dnevnih aktivnosti, odnosno da im je čitanje omiljenije nego mladićima. Također je uočeno da su djevojke u slobodno vrijeme sklonije čitanju knjiga od mladića koji više čitaju dnevni tisak, razne časopise, stripove itd. S ovime se slažu i rezultati istraživanja koja navodi Sabolović-Krajina¹¹⁸ a koja su potvrdila da mladima koji čitaju čitanje nije najdraža aktivnost u slobodno vrijeme te da djevojke čitaju više od mladića. Veću sklonost djevojaka prema pisanoj riječi svojim je istraživanjem potvrdila i Zasacka.¹¹⁹ Razlog tome su, kao što je i dio intervjuiranih knjižničara točno naslutio, školske obveze, razne izvannastavne aktivnosti, hobiji, ali i vrijeme posvećeno društvenom životu kao vrlo važnom vidu života mladih te vrijeme posvećeno medijima, posebno internetu i društvenim mrežama. Međutim, dok mladi takav raspored aktivnosti smatraju naravnim i ne donose vrijednosne sudove o pojedinim aktivnostima niti ih međusobno uspoređuju, knjižničari su tome skloni pa tako smatraju da je vrijeme posvećeno npr. društvenim mrežama vrijeme oduzeto čitanju i samim time iskorišteno lošije nego što se moglo iskoristiti.

¹¹⁶ Sabolović-Krajina, Dijana. Nav. dj.

¹¹⁷ Čunović, Kristina; Vuković, Zdravko. Nav. dj.

¹¹⁸ Sabolović-Krajina, Dijana. Nav. dj.

¹¹⁹ Zasacka, Zofia. Nav. dj.

Bilo da je vrijeme provedeno na internetu vrijeme "ukradeno" čitanju, ili pak vrijeme posvećeno drugačijem čitanju, činjenica je da ono čini dobar dio dana digitalnih domorodaca. Tome u prilog govori činjenica da svi intervjuirani ispitanici koriste internet i da je on većini omiljeni medij putem kojega se informiraju, komuniciraju s prijateljima i poznanicima, gledaju filmove, slušaju glazbu i igraju računalne igrice. Važnost interneta u životima mladih potvrdila je i Tadić svojim istraživanjem koje kaže da 94% mladih ima svoje osobno računalo, da njih 88% ima neograničen pristup internetu, da 79% njih na mreži provede do tri sata dnevno (a ostali i više) te da samo 2% mladih nema profil na nekoj od društvenih mreža.¹²⁰ Imajući na umu u koje se svrhe služe internetom, ne čudi što je više od pola ispitanika, upitani koliko su zadovoljni audiovizualnom građom knjižnice, odgovorilo da ne znaju jer je ne posuđuju u knjižnici. Oni koje zanimaju glazba, filmovi i televizijske serije smatraju da im je navedene sadržaje jednostavnije, brže i isplativije skidati s interneta, nego posuđivati u knjižnici, zato što, kao prvo, knjižnica nije i ne može biti ažurna u nabavci nove audiovizualne građe kao što je to internet i, kao drugo, zato što je starija audiovizualna građa kojom knjižnica raspolaže, zbog osjetljivosti medija na kojima je pohranjena (CD-ovi i DVD-ovi), često oštećena što nije slučaj s onom koju se skida s interneta. Sklonost koju mladi korisnici pokazuju prema skidanju audiovizualne građe s interneta otvara knjižnici priliku da im putem svoje mrežne stranice ponudi sadržaje, ili barem dio sadržaja, koji mlade zanimaju i koje oni smatraju relevantnima. Ipak, činjenica je da bi knjižnica, kad bi to i napravila, mladima mogla pružiti samo djelić onoga što oni pronalaze u "sivoj zoni" interneta, premda bi time napravila značajan iskorak prema njima i postala prisutnija u njihovim životima. To je ujedno i odgovor rukovodstvu knjižnice na koji način raspoređivati sredstva namijenjena nabavi knjižnične građe. Što se tiče mladih, daleko su isplativija ulaganja u mrežnu stranicu i informatičku opremu npr. u nabavu još novih računala (što je mišljenje trećine ispitanika), nego u popunjavanje audiovizualne građe u vidu CD-ova i DVD-ova za koje već sad možemo reći da postaju stvar prošlosti. Međutim, pogrešno bi bilo zaključiti da bi bolja tehnološka ponuda knjižnice nužno dovela i do učestalijeg čitanja među mladima. Nekolicina ispitanika koja je izrazila mišljenje da bi knjižnica trebala osigurati računala za igranje računalnih igara pa čak i konzole za video igre priznala je da oni osobno zbog toga ne bi čitali više. Isto su mišljenje izrazili i sami knjižničari, ističući da nove tehnologije, premda olakšavaju čitanje, ne utječu na naviku čitanja koja se od najranijih dana formira prvo u obitelji a potom u vrtićima i školama. Pa ipak, i korisnici i knjižničari su mišljenja da bi nove tehnologije svakako privukle

¹²⁰ Tadić, Nina. Nav. dj.

u knjižnicu jedan dio mladih od kojih bi se neki u njoj zadržali ne zbog tehnologija nego upravo zbog čitanja.

Da tehnologija nije presudan faktor u čitanju vidljivo je i iz stava mladih prema e-knjizi prema kojoj su pozitivan stav izrazila svega tri ispitanika, dok je manji dio ostalih suzdržan a veći je kategorički odbija. Do gotovo istih rezultata došla je i Tadić¹²¹ svojom anketom koja je potvrdila da čak 86% učenika preferira čitati lektiru u papirnatom obliku naspram čitanju s ekrana. Rezultati njezina istraživanja toliko su slični rezultatima istraživanja provedena u ovome radu da su čak i razlozi koje su mladi naveli tome slični razlozima mladih korisnika Gradske knjižnice Solin. Mladi (i jedni i drugi) smatraju da čitanje s papira manje umara oči, da je udobnije, jednostavnije i osobnije, da se tako brže čita i bolje razumije tekst, da čitanje s ekrana ne može zamijeniti zvuk listanja stranica, osjećaj opipljive knjige u rukama i njezin miris. Navike čitanja dakle ne ovise o mediju na kojemu je napisan tekst, što znači da knjižnice trebaju razmišljati o tome kako ići ukorak s tehnologijom, ali ne trebaju robovati tome, budući da tehnologija neće značajnije povećati broj njihovih korisnika. Imajući to na umu, stav jednog dijela knjižničara koji kažu da, što se tiče mladih korisnika, ne treba praviti nikakve drastične promjene nego ustrajati na sadašnjem stanju, čineći tek manje revizije, čini se više stavom opreznosti da knjižnica izgubi svoj pravi identitet, negoli tek stavom pasivnih zaposlenika nespremnih na promjene. Drugi dokaz da tehnologija sama po sebi nije dovoljna da mlade privuče i zadrži u knjižnici jest činjenica da su intervjuirani mladi korisnici općenito zadovoljni tehnološkom ponudom knjižnice i da ne traže nikakve drastične promjene (osim da oprema bude funkcionalna) te da ne smatraju da bi ikakve promjene na tome planu dovele do toga da mladi počnu čitati više.

Od tehnološke ponude važniji su djelatnici knjižnice. Svjesnost toga pokazali su i knjižničari i korisnici. Međutim, dok je s jedne strane velika većina korisnika izrazila zadovoljstvo knjižničarima, gotovo polovica intervjuiranih knjižničara izrazila je nevoljnost za rad s mladima. Budući da Smjernice za knjižnične usluge za mlade točno navode kakvi bi trebali biti knjižničari za mlade, očito je da osoblje knjižnice, ili barem njegov veći dio, nije dovoljno educirano po tom pitanju.¹²² Dakle, ako uprava knjižnice smatra da nije dovoljno da se korisničko zadovoljstvo knjižničarima svodi samo na njihovu ljubaznost i spremnost na pomoć, nego i na provođenje konkretnih programa s mladima, trebat će jedan dio zaposlenika obučiti posebno za rad s mladima. Toga je mišljenja i dio knjižničara koji ističe da je problem

¹²¹ Tadić, Nina. Nav. dj.

¹²² Guidelines for Library Services For Young Adults. URL: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-en.pdf> (2015-08-25)

rada s mladima nepostojanje zasebnog odjela za mlade i knjižničara specijaliziranih za rad s mladima, koji bi se isključivo bavili tom korisničkom populacijom. Svojevrsno zanemarivanje mladih vidljivo je i iz toga što knjižničari koji su izrazili volju za rad s mladima i konkretne zamisli kako bi to trebalo izgledati kažu da to svejedno ne mogu provesti u praksi, bilo zbog obima drugih poslova bilo zbog toga što smatraju da za to nisu stručno osposobljeni.

Ako dakle mladi čitaju, ako su zadovoljni knjižnom građom, tehnološkom ponudom knjižnice i knjižničarima, zašto broj članova knjižnice lagano opada umjesto da raste i kako to promijeniti? Očito svi navedeni pozitivni čimbenici sami po sebi nisu dovoljni da mlade privuku i trajno zadrže u knjižnici. Pozitivni čimbenici su nešto što se podrazumijeva, nešto što korisnici uoče tek kad toga izostane. Pozitivni čimbenici nisu ni usluga ni program, tek kvaliteta istih. Da bi ih knjižnica iskoristila potrebno ih je ponuditi u sklopu usluge ili programa za mlade npr. programa za poticanje čitanja čega u knjižnici zasad nedostaje.

Da ponuda programa za mlade u Gradskoj knjižnici Solin nije dovoljno dobra potvrđuju tri različita izvora: intervjuirani mladi korisnici i knjižničari te proučena dokumentacija knjižnice. Naime, prilikom intervjuiranja korisnika samo je jedan ispitanik izrazio mišljenje da programa za poticanje čitanja među mladima već ima u ponudi knjižnice i znao reći na koji program točno misli, iz čega se može zaključiti da za takve programe mladi ili ne znaju ili da ih pak ne percipiraju kao namijenjene njima. Da je istina vjerojatno bliža drugoj pretpostavci potvrđuje nam drugi izvor – sami knjižničari od kojih je više od pola izrazilo nezadovoljstvo ponudom programa za mlade. Treći izvor su izvješća o poslovanju Gradske knjižnice Solin kroz protekle tri godine iz kojih se vidi da se programi i usluge u knjižnici dijele isključivo na one namijenjene djeci i one namijenjene odraslima, dok mladima preostaje da svoje interese realiziraju kroz jedne ili druge. Imamo li na umu želju mladih da svoje slobodno vrijeme pa tako i vrijeme provedeno u knjižnici provedu u društvu svojih vršnjaka s kojima dijele zajedničke interese, što im nije moguće ostvariti ni u programima dječjeg a ni odraslog odjela, uvidjet ćemo da su rješenje problema izostanka mladih ponudili sami knjižničari. Mladima, mišljenje je većeg dijela knjižničara, treba pružiti zaseban odjel unutar knjižnice koji će voditi knjižničari specijalizirani za rad s mladima i koji će u sklopu toga prostora organizirati raznovrsne programe namijenjene isključivo mladima ili programe u kojima će mladi biti dominantna korisnička skupina a ne manjina kao što su manjina u svim programima, dječjim i odraslim, u koje se sada uključuju. Tako se i na konkretnom primjeru Gradske knjižnice Solin došlo do istog zaključka do kojeg su došli Stričević i Jelušić¹²³ a to je

¹²³ Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav. dj.

da je odjel za mlade najbolje rješenje obuhvata mladih korisnika unutar knjižnice, budući da omogućava istodobno i horizontalnu i vertikalnu protočnost. Također je vrlo važno da se na ostvarenju toga radi u suradnji s mladima a ne da se pred njih stavi gotov proizvod, vizija odraslih o tome kako bi njihov prostor i njima namijenjeni programi trebali izgledati. Iz navedenog proizlazi potreba da se mladima u Gradskoj knjižnici Solin posveti posebna pozornost, jer su oni posebna korisnička skupina koja ne pripada ni djeci ni odraslima i ima specifične potrebe i interese. Nadalje, potrebno je surađivati s njima kako bi usluge i programi koji će se kreirati za njih uistinu odgovarali njihovim potrebama i interesima.

5.6. Zaključak istraživanja

Provedeno istraživanje bilo je potaknuto opadanjem broja mladih korisnika Gradske knjižnice Solin tijekom posljednje tri godine, s ciljem da se dobiju pokazatelji što bi mogao biti uzrok i kako opadanje zaustaviti i okrenuti u rast. U istraživanju su korištene dvije metode – polustrukturirani intervju (mladih korisnika i knjižničara) i analiza dokumentacije knjižnice, kojima se došlo do odgovora na postavljena istraživačka pitanja i do određenih zaključaka.

Intervjuiranjem mladih korisnika utvrđeno je da mladi čitaju i da čitanje predstavlja važnu aktivnost u njihovu životu; da, iako gotovo žive na internetu, nisu skloni e-knjizi i e-čitanju; da su općenito zadovoljni knjižnicom, njezinom građom, tehnološkom ponudom i posebno knjižničarima; da su otvoreni za sudjelovanje u programima za poticanje čitanja pod uvjetom da naglasak ne bude toliko na čitanju koliko na druženju s vršnjacima, da od takvih programa traže zabavu, a ne obvezu, te da su spremni sudjelovati u njima ako budu koncipirani tako da udovolje njihovim jasno izraženim željama. Smatraju da bi više dolazili u knjižnicu i više čitali kad bi knjižnica imala više sluha za njihove želje i zamisli, kad bi ih prepoznala kao zasebnu korisničku skupinu te im kao takvima omogućila i zaseban prostor, usluge i programe.

Intervjuiranjem knjižničara utvrđeno je da knjižničari nisu zadovoljni knjižničnim programima za mlade i da uviđaju potrebu za promjenama u odnosu knjižnice prema mladima, premda nisu skloni drastičnijim zahvatima za koje se boje da bi za posljedicu mogli imati promjenu identiteta knjižnice i njezinu preobrazbu u nešto što ona u svojoj biti nije niti bi smjela biti. O problemu programa za poticanje čitanja među mladima i općenito programa za mlade knjižničari su pokazali da imaju i svoja mišljenja i viđenja, ali da ih rijetko realiziraju u praksi, bilo zbog obima drugoga posla, bilo zbog toga što rad s mladima ne spada

u njihovu domenu rada u knjižnici, ili zato što smatraju da za to nisu dovoljno educirani. Knjižničari su pokazali svijest da s mladima treba raditi i izrazili mišljenje da se dosad s njima nije dovoljno radilo, ali su jednako tako pokazali nevoljkost da se osobno toga prihvate iz već spomenutih razloga. Također nisu pokazali ni konkretnu viziju u kojem bi se smjeru trebala razvijati suradnja između knjižnice i mladih, čemu uzrok treba tražiti u činjenici da je knjižnica dosad mlade uzimala zdravo za gotovo i nije se trudila oko njih jednako kao oko ostalih korisničkih skupina. Pravi odgovor na to bila bi edukacija jednoga dijela osoblja za rad s mladima.

Analizom dokumentacije utvrđeno je također nepostojanje odjela za mlade i programa koji bi bili namijenjeni isključivo mladima, što se očitovalo kao ključan problem obuhvata mladih korisnika i ujedno kao mogući ključ rješenja tog istog problema na koji su knjižničari izravno a mladi korisnici posredno ukazali.

Budući da su mladi korisnici općenito zadovoljni knjižnicom i nemaju većih prigovora na njezin rad a k tome su i voljni uključiti se u čitateljske programe pod već spomenutim uvjetima, očito je da knjižnica ne treba raditi nikakve drastične zaokrete u odnosu prema njima, nego naprotiv sve ono što već ima i što im nudi podignuti na jednu višu razinu – otvaranjem odjela za mlade koji bi vodili knjižničari specijalizirani za rad s mladima i na kojemu bi provodili programe koji ne bi bili između ostalih namijenjeni i mladima, nego isključivo njima. U podizanju usluge na tu višu razinu, od iznimne je važnosti uključiti mlade i dati im ne samo pravo glasa u oblikovanju novoga prostora i novih programa, nego stvarno uvažiti njihovo mišljenje, uvijek imajući na umu da su odjel za mlade, programi za mlade i usluge za mlade namijenjeni mladima, a ne djeci, ne odraslima, a pogotovo ne knjižničarima.

6. Zaključak

U životima mladih digitalnog doba tehnologija je sveprisutna. Utjecaj tehnologije na mlade toliki je da ona korjenito mijenja njihove međuljudske odnose i poimanja bitnih životnih stvarnosti poput informiranja, obrazovanja, poslovne etike, privatnosti, bontona itd. Digitalni su urođenici zbog toga često izloženi raznim kritikama, pogotovo od strane naraštaja svojih roditelja. Prate ih također i brojne predrasude od kojih su neke pozitivne, neke negativne, ali uglavnom sve nezaslužene. Među najčešćima su dvije koje kažu da su digitalni urođenici informacijski izuzetno pismeni, ali i manje inteligentan naraštaj od prethodnih, dok istraživanja pokazuju upravo suprotno – da su izuzetno inteligentni, ali informacijski nepismeni.

Odgovori na pitanja zašto su mladi digitalnog doba informacijski nepismeni i kako to promijeniti kriju se u čitanju. Naime, mladi čitaju, ali više iz obaveze nego iz zadovoljstva, što se pokazuje nedovoljnim za razvijanje prave informacijske pismenosti. Značajniji pozitivan utjecaj na čitanje nema ni razvoj tehnologije koja potiče čitanje u smislu što mladima koji čitaju čini tekstove dostupnijima, dok onima koji nemaju razvijenu naviku čitanja ne pomaže u njezinu razvijanju. Štoviše, utjecaj tehnologije na čitanje mogao bi se prije protumačiti kao negativan, budući da preobrazbom tekstova iz papirnatih (koje odlikuje linearnost) u hipertekstove (koje odlikuje nelinearnost) tehnologija putem interneta uvelike mijenja čovjeka na kognitivnoj razini, a time i kao čitatelja. Dakle, da bi digitalni urođenici mogli iskoristiti svoju inteligenciju, moraju se informacijski opismeniti putem čitanja, klasičnog čitanja linearnog teksta. Važnost knjižnice za njihovu budućnost u tom je smislu više nego očita. Mladi se moraju zbliziti s knjižnicama koliko su bliski s internetom, no da bi do toga zblizavanja došlo velika je odgovornost i na knjižnicama koje moraju uvidjeti da mladi nisu ni djeca ni odrasli, nego zasebna korisnička skupina koja zaslužuje zaseban prostor unutar knjižnice i samo njima namijenjene usluge i programe.

Za potrebe ovoga rada provedeno je istraživanje s ciljem stjecanja uvida u čitateljske interese i navike mladih korisnika Gradske knjižnice Solin, utvrđivanja koje su i kakve usluge Knjižnice usmjerene na poticanje čitanja među mladima te u kojoj mjeri usluge odgovaraju njihovim interesima i potrebama. U istraživanju je kao glavna metoda primijenjena studija slučaja, a za prikupljanje podataka korištene su metode analize dokumentacije i polustrukturiranog intervjua. Analizom dokumentacije analizirani su dokumenti Knjižnice iz kojih su vidljivi podaci o korisnicima i uslugama, dok su metodom polustrukturiranog

intervjua ispitani mladi korisnici (na uzorku od 20 ispitanika) i djelatnici Knjižnice (na uzorku od sedam ispitanika). Što se tiče mladih korisnika Knjižnice, istraživanje je pokazalo da oni čitaju i da čitanje smatraju važnim; da, iako svakodnevno koriste internet, nisu skloni e-knjizi; da su općenito zadovoljni knjižnicom, njezinom građom, uslugama i osobljem. Što se tiče knjižničarâ, istraživanjem je utvrđeno njihovo nezadovoljstvo ponudom knjižničnih programa za mlade, nedovoljna motiviranost da to isprave, ali i nedovoljno znanje kako to ispraviti. Analizom dokumentacije utvrđeno je nepostojanje odjela za mlade i programa koji bi bili namijenjeni isključivo mladima, što se očitovalo kao ključan problem. Iz svega navedenoga možemo zaključiti da Gradska knjižnica Solin do većeg obuhvata mladih i poticanja čitanja među njima neće doći ulaganjem u tehnologiju i uvođenjem usluge e-knjige, nego ulaganjem u edukaciju zaposlenika za rad s mladima i stvaranjem odjela za mlade na kojemu će knjižničari specijalizirani za rad s mladima pružati toj specifičnoj korisničkoj skupini samo njoj namijenjene usluge i programe.

Budući da se istraživanje bavilo problematikom koju u knjižnicama valja kontinuirano pratiti i to u suradnji s mladima koji najviše mogu pomoći u kreiranju najboljih usluga za njih, prostora i potrebe za novim istraživanjima ima. Imajući na umu vrijednost mišljenja mladih, u budućnosti bi se na istu ili sličnu temu moglo provesti istraživanje koje bi mišljenje mladih istražilo putem fokusne grupe, kako bi se mladima omogućilo da ne razgovaraju samo s knjižničarom kao osobom koja ih intervjuira, nego i sa svojim vršnjacima, te da kroz razmjenu mišljenja iznađu nova moguća rješenja proučavanog problema.

7. Literatura

1. ALA. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report, 1989. URL: <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/publications/whitepapers/presidential> (2015-7-17)
2. Asis, Susan. Types of Youth Participation Programs in Libraries: An Annotated Webliography. // *Young Adult Library Services* 4, 4(2006), str. 26-30.
3. Bekić, Irena. Projekt "Čitanja". // *Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 138-148.
4. Biličić, Mijo. Metoda slučaja u znanosti i nastavi. // *Pomorstvo* 19 (2005), str. 217-228.
5. Bognar, Ladislav. Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa, 2000. URL: http://ladislav-bognar.net/files/Istra%C5%BEivanje%20odg-obr_procesa.pdf (2015-9-24)
6. Bowen, Glenn A. Document Analysis as a Qualitative Research Method. // *Qualitative Research Journal* 9, 2(2009), str. 27-40.
7. Buretić Tomljanović, Alena; Frančišković, Tanja; Krajina, Robert; Pernar, Mirjana; Prpić, Igor. Psihološki razvoj čovjeka, 2008. URL: https://portal.uniri.hr/system/publications/attachments/000/033/827/original/Psiholoski_razvoj_covjeka.pdf?1385986249 (2016-2-1)
8. Clark, Christina; Rumbold, Kate. Reading for pleasure: A research overview, 11. 2006. URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED496343.pdf> (2015-8-12)
9. Corradini, Elena. Teens and Library Services: Experiences, Expectations and Perspectives: An Exploratory Study. // *Literacy without Boundaries: Proceedings of the 14th European Conference on Reading – Zagreb, Croatia 2005 / uredili Gerry Shiel, Ivanka Stričević i Dijana Sabolović-Krajina*. Osijek: Croatian Reading Association, 2007. Str. 189-194.
10. Čunović, Kristina; Vuković, Zdravko. Slobodno vrijeme mladih, 11. 2005. URL: <http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/pdf/november2005-priloga5.pdf> (2016-2-1)
11. Delač Horvatinčić, Ivana; Kozarić Ciković, Marijana. Povezanost samopoimanja, navika čitanja i školskog uspjeha učenika sedmog i osmog razreda osnovne škole. // *Napredak* 151, 3-4 (2010), str. 445-465.

12. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. URL: http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/H01_01_01.html (2016-1-31)
13. Fulgosi, Sanja. Usmjereno čitanje. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 116-125.
14. Graovac, Mirjana. Adolescent u obitelji. // Medicina fluminensis 46, 3(2010), str. 261-266.
15. Grosman, Meta. Čitatelji i književnost u 21. stoljeću. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 76-89.
16. Grosman, Meta, U obranu čitanja: Čitatelj i književnost u 21. stoljeću. Zagreb: Algoritam, 2010.
17. Guidelines for Library Services For Young Adults. URL: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-en.pdf> (2015-08-25)
18. Horton, Forest Woody. Understanding Information Literacy: A Primer, 2007. URL: <http://www.uis.unesco.org/Communication/Documents/157020E.pdf> (2016-1-4)
19. Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2012. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvjesce2012web.pdf> (2015-10-1)
20. Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2013. URL: http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/godisnje_izvjesce_2013.pdf (2015-10-1)
21. Izvješće o poslovanju Gradske knjižnice Solin za 2014. URL: <http://www.knjiznicasolin.hr/images/stories/pravno/izvje%C5%A1%C4%87e2014mai12.pdf> (2015-10-1)
22. Kuvač-Levačić, Kornelija. Razvoj i vrste čitanja, tipologija čitatelja s obzirom na čitanje »neknjiževnih« tekstova. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 13-22
23. Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. // Medijska istraživanja 18, 1(2012), str. 125-142.
24. Maleš, Dubravka. Između djetinjstva i zrelosti. Đakovo: Temposhop, 1995.

25. Miličić, Irena. U potrazi za linearnim umom. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 70-75.
26. Ninčević, Marjan. Izgradnja adolescentskog identiteta u današnje vrijeme. // Odgojne znanosti 11, 1(2009), str. 119-141.
27. Palfrey, John; Gasser, Urs. Born digital: Understanding the first generation of digital natives, 2008. URL: http://pages.uoregon.edu/koopman/courses_readings/phil123-net/identity/palfrey-gasser_born-digital.pdf (2015-7-11)
28. Pavičić, Jurica. Suvremeni prozaik pred izazovom "smrti čitanja". // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 6-12.
29. Plavšić, Marlena; Ljubešić, Marko. Književni interesi mladeži (na području Istarske i Primorsko-goranske županije). // Metodički obzori 4, 1-2(2009), str. 125-142.
30. Prensky, Marc. Digitalni urođenici, digitalni pridošlice, 12. 2005. URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/40/clanci/3.html> (2015-7-10)
31. Pšihistal, Ružica. O književnosti kroz dimenziju čitanja/hranjenja. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 42-55.
32. Rončević Zubković, Barbara. Samoregulacija čitanja. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 33-41.
33. Rowlands, Ian. Information behaviour of the researcher of the future, 2009. URL: https://www.researchgate.net/publication/200760622_Information_behaviour_of_the_researcher_of_the_future (2016-1-4)
34. Rudan, Vlasta. Normalni adolescentni razvoj. // Medix 10, 52(2004), str. 36-39.
35. Sabolović-Krajina, Dijana. Čitateljske navike tinejdžera u Hrvatskoj. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/sabolovic-krajina_1993.htm (2015-10-1)
36. Sabolović-Krajina, Dijana. Uloga knjižnice u životnom ciklusu: promicanje čitanja i pismenosti u lokalnoj zajednici – praksa knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica. // Međunarodni interdisciplinarni stručni skup Knjiga i slobodno vrijeme: Zbornik radova / uredile Elli Pecotić, Snježana Buczkowska i Katarina Krolo Žužul. Split: Gradska knjižnica Marka Marulića, 2010. Str. 58-65.
37. Schmitt, Rita. Novi koncepti za knjižnice za mladež, 29. 10. 2001. URL: <http://www.goethe.de/mmo/priv/568480-STANDARD.pdf> (2015-8-17)

38. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html> (2016-1-28)
39. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 1-34.
40. Stropnik, Alka. Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013.
41. Tadić, Nina. Književnost na novim medijima. // Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika – Zbornik radova / uredio Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2013. Str. 126-137.
42. Tapscott, Don. Grown up digital: How the net generation is changing your world, 2009. URL: [http://socium.ge/downloads/komunikaciisteoria/eng/Grown_Up_Digital_-_How_the_Net_Generation_Is_Changing_Your_World_\(Don_Tapscott\).pdf](http://socium.ge/downloads/komunikaciisteoria/eng/Grown_Up_Digital_-_How_the_Net_Generation_Is_Changing_Your_World_(Don_Tapscott).pdf) (2015-7-11)
43. The PULMAN Guidelines: Second edition, 02. 2003. URL: <http://digit.nkp.cz/CDMK/PulmanGuidelines.pdf> (2015-10-21)
44. Vrkić Dimić, Jasmina. Suvremeni oblici pismenosti. // Školski vjesnik 63, 3(2014), str. 381-394.
45. Walter, Virginia A.; Meyers, Elaine. Teens and libraries: getting it right. Chicago: American Library Association, 2003.
46. Zasacka, Zofia. The Image of the Adolescent Reader. // Literacy without Boundaries: Proceedings of the 14th European Conference on Reading – Zagreb, Croatia 2005 / uredili Gerry Shiel, Ivanka Stričević i Dijana Sabolović-Krajina. Osijek: Croatian Reading Association, 2007. Str. 138-143.
47. Zurkowski, Paul G. The Information Service Environment Relationships and Priorities. Related Paper No. 5, 11. 1974. URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf> (2015-7-17)

8. Abstract

The reading interests and habits of young people in digital age as a starting point for public libraries services

Modern society is a society of digital technologies which shape and significantly define the life of digital age inhabitants, even those who do not use them directly and actively. The impact of digital technologies is the greatest on people who are in touch with them everyday. Those are young people who generally first accept technologies and use them most frequently and most gladly. The impact of digital technologies is so great that it changes the paradigm of the essentially human activities such as reading. By that we do not only think of the transition from paper to electronic text but also of the consequences that change has on reading as an activity and perception of reading among young people, their reading interests and habits which are also being transformed. Research conducted in this thesis tried to determine the reading interests and habits of the young users of Solin Public Library with the aim of improvement of library services for young people and achievement of their greater coverage. Contribution of the research is manifold: except for bringing the young people's attitudes toward reading in digital age, it provides guidelines for development of library services and programs for young users according to the opinion of the young people as the users of the library but also according to the opinion of the librarians as the employees of the library.

Keywords: young people of digital age, digital natives, young people and reading, e-reading, young people and public libraries, public libraries in digital age

9. Prilozi

Prilog 1. Protokol za intervju s mladim korisnicima Gradske knjižnice Solin

- 1) U koju biste kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstali čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
- 2) Čitate li samo radi obaveze (lektire), ili čitate i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitate uopće? Zašto?
- 3) Što vas najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
- 4) Koliko ste zadovoljni ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što vi mislite o tome?
- 6) Zadovoljava li knjižnica vaše potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
- 7) Čime ste posebno zadovoljni u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što mislite da može bolje?
- 8) Kakve biste programe, koji uključuju čitanje, željeli u knjižnici? Biste li se uključili u dizajniranje takvih programa?

Predviđena su i potpitanja ovisno o odgovoru.

Prilog 2. Protokol za intervju s knjižničarima Gradske knjižnice Solin

- 1) Koliko ste zadovoljni onim što knjižnica nudi mladima kao usluge/programe za poticanje čitanja? Čime ste posebno zadovoljni? Što mislite da utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje uopće? Što smatrate da mlade može demotivirati?
- 2) Što mislite da bi trebalo mijenjati (ako bi trebalo) kako biste mlade privukli u knjižnicu i potaknuli na čitanje?
- 3) Imate li neku ideju koje bi programe/usluge trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu? Što biste osobno voljeli raditi s mladima a vezano je uz čitanje (a sada iz nekog razloga ne radite)?
- 4) Jeste li razmišljali kako biste mogli provoditi (ili ste već provodili) neke programe s mladima koji uključuju nove tehnologije i nove formate (e-knjige, e-časopise)? Kakva su vaša iskustva i razmišljanja o tome?

Predviđena su i potpitanja ovisno o odgovoru.

Prilog 3. Transkripti intervjuja s mladim korisnicima Gradske knjižnice Solin

KO-1 (Ž, 2. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top tri aktivnosti.
Koje su ti aktivnosti draže od čitanja.
Pa slušanje glazbe, gledanje televizije...
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Čitam lektire a ponekad čitam i u slobodno vrijeme.
Ponekad? Zašto ne čitaš više?
Ne stignem zbog drugih obaveza.
Misliš li da čitaš dovoljno?
Da.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Od književnih vrsta najviše čitam romane. Za žanrove ne znam, nemam neki omiljeni žanr. Gledam također filmove, na televiziji i internetu.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Pa knjiga ima dosta, za audiovizualnu i elektroničku građu baš i ne znam, ne posuđujem je često.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti mislite o tome?
Ne volim to. Draža mi je obična knjiga.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezane uz korištenje novih tehnologija?
Pa jest.
Što bi, po tvom mišljenju, trebalo popraviti po tom pitanju?
Knjižnica bi trebala imati više računala za korisnike. I ona bi trebala biti modernija. Na računalu na kojemu sam prije par dana radila uočila sam stari Windows.
Ali, jedno računalo ima Windows 10, a drugo Windows 8?
Ne znam, meni se čini da bi računala trebala biti modernija.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Zadovoljna sam radom knjižničara. Osoblje je ljubazno. Ne mislim da bi to trebalo popravljati.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Ne znam.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
Možda i bih, ali ne da mi to bude obaveza.

KO-2 (M, 2. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
Možda u top deset aktivnosti.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Lektire čitam sve, to moram, a u slobodno vrijeme čitam sportske časopise. Knjige slabo čitam.
Zašto?
Zanima me sport, a njega u knjigama nema.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Pa od književnih vrsta romani, ali ne predugački.
Znači kraće forme poput pripovijetke i novele?
Da.
A od žanrova?
Fantastika.
Voliš li poeziju?
Ne. (osmijeh)
A što se tiče medija i formata?
Kompjuter. Njega koristim za internet, igrice, Facebook, filmove, serije...
- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Odlično.
Ima li nešto čime nisi zadovoljan?

Ponudom knjiga sam zadovoljan, dosad ste imali sve što sam tražio. Za glazbu i filmove ne znam, jer ih ne uzimam, ali pretpostavljam da je i to dobro.

- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Možda bi to bilo bolje...
Bi li volio imati na raspolaganju npr. tablet za čitanje, da idući put umjesto ove papirnate knjige uzmeš tablet na kojemu ćeš imati elektroničku knjigu?
To bi bilo zanimljivo.
Bi li onda više čitao?
Ne bih, čitao bih jednako i s tableta, ali bilo bi zanimljivo.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Odlično sve. Imate kompjutere, internet...
- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Ljubazni su i od pomoći. Sve odlično.
Znači, nemaš nikakvih prigovora?
Ne.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici?
Nisam baš zainteresiran za čitanje, tako da ne znam za to.
Pretpostavljam da se onda ne bi ni uključio u dizajniranje takvih programa?
Pa možda i bih, ako bih imao slobodnog vremena, ali više zbog društva nego čitanja.

KO-3 (M, 3. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top pet aktivnosti.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Pa lektire čitam, a u slobodno vrijeme tu i tamo.
Zašto?
Nemam dovoljno vremena za čitanje zbog drugih školskih obaveza.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Od književnih vrsta definitivno roman, on mi je najdraži, a od žanrova biografije. Od medija računalo i internet.
- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Nisam učlanjen u ovu knjižnicu, učlanjen sam u Marka Marulića, ali ovdje se ponekad služim čitaonicom za učenje, jer mi je bliže. Ovako mi se čini da je dobro, ali ne mogu reći sa sigurnošću jer nisam član i ne posuđujem.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Ne! Ne može to zamijeniti knjigu, osjećaj knjige i papira dok je listate.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Zadovoljava, jedino što bi trebalo biti više računala.
Jesu li računala dobra?
Najbolja koja sam koristio. Samo ih treba biti više. Isto ovako je i u Marka Marulića, samo što imaju više računala.
- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Ne znam, nisam puno razgovarao s knjižničarima, jer ne posuđujem knjige.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici?
Ne znam točno kakve.
Recimo, klub ljubitelja nekoga žanra npr. biografija koje si rekao da voliš?
Pa to bi bilo dobro, ali ne sad da se okupimo u knjižnici i o tome pričamo. To bi trebalo biti nešto popularno, uz kavu, van knjižnice, u kafiću. Knjižnica mi previše sliči na školu.
Bi li se uključio u dizajniranje takvih programa?
Ovisi o obavezama.

KO-4 (M, 3. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top deset aktivnosti.

- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Čitam lektire zbog obaveze, a u slobodno vrijeme ponekad.
Zašto?
Zbog obaveza ne stignem više.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Najviše čitam romane. Od žanrova su mi dragi westerni.
Zane Gray?
Upravo to. To sam čitao jedno vrijeme i jako mi se sviđjelo.
A od medija što preferiraš?
Internet. Na njemu je ionako sve. Najviše ga koristim za slušanje glazbe i gledanje filmova.
- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Ni ja nisam učlanjen u knjižnicu. Dolazim s prijateljem samo ponekad zbog učenja, ali i meni se čini da je ponuda dobra. Ono malo knjiga što nam je trebalo za učenje, našli smo.
- 5) Opće je poznato da mlađi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Slažem se s tim. Mislim da tehnologija olakšava čitanje jer čini knjige dostupnijima, ne moraš ih više nositi sa sobom jer ti sve stanu na jedan uređaj... Olakšava čitanje u svakom slučaju.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Zadovoljava. Sve je dobro, samo da je malo više računala, tako da brže dođemo na red, da ne čekamo mi druge, niti da drugi čekaju nas.
Dugo čekate na korištenje računala?
Uglavnom nismo, ali ponekad zna biti gužve. Uglavnom kad nam se žuri.
- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
To ne znam, jer ne razgovaram s knjižničarima.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici?
Pa ne znam kako bi to trebalo izgledati, ali mislim da bi bilo dobro da ih ima.
Bi li se uključio u dizajniranje takvih programa?
Sudjelovao bih koliko mi obaveze dopuste.

KO-5 (M, 1. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
Najmanje u top 3, a kad mi je knjiga baš super, onda u top!
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Čitam i lektire i u slobodno vrijeme.
Zašto čitaš?
Zašto!? Pa znam točno. Ne mogu zamisliti da ne čitam. Možda zbog bijega iz stvarnosti. Da ne mogu tako malo pobjeći u knjige, izludio bih.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Od književnih vrsta mi je najdraži roman. Najdraže mi je kad ima i nekoliko nastavaka, ako mi se naravno sviđi. Kao npr. Gospodar prstenova i Harry Potter. Od žanrova mi je najdraža fantastika. Uz nju je najlakše pobjeći iz stvarnosti. Od medija se najviše služim internetom. Na njemu također pronalazim lektire u pdf formatu, ili bilo kojem drugom u kojemu ih nađem.
- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Knjigama sam skroz zadovoljan. Našao sam sve što sam dosad tražio. Glazbu, filmove i CD-ove ne uzimam pa ne znam. Pretpostavljam da je njihov izbor manji, ali stvarno ne znam. Jedina zamjerka mi je predug rok čekanja novih knjiga. Volio bih novu knjigu imati za nekoliko dana, a ne nekoliko tjedana ili mjeseci.
- 5) Opće je poznato da mlađi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Sviđa mi se, ali bojim se za oči. Ne znam kako to djeluje na oči. Mislim da je bolje čitati s papira, pogotovo nekome tko puno čita.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija?
Zadovoljava.
U čemu?
Pa imate kompjutere i pristup internetu. Nemam prigovora.
- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Nemam zamjerki na rad knjižničara.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici?
Programi koji uključuju čitanje?
Recimo, klub ljubitelja fantastične književnosti.

To ne bi bilo loše. Ali, bojim se da bi teško zaživjelo. Trebalo bi zajedničkim interesom obuhvatiti više ljudi različitih godišta. Osobno mi se sviđa, ali ne znam bi li bio dobar odaziv.
A bi li se ti uključio u dizajniranje takvih programa?
Da, definitivno.

KO-6 (Ž, 4. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
Top pet.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Lektire čitam, ali u slobodno vrijeme ne čitam.
Zašto?
Zato što nemam slobodnog vremena uz školu i treninge.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Najviše me zanimaju romani. A žanrovi... Nemam neki omiljeni. Ako mi je knjiga dobra onda ću s jednakim zadovoljstvom pročitati i krimić i ljubić i nešto treće. Najvažnije mi je da mi se sadržaj sviđa. Ostalo je manje važno.
Mediji i formati?
Televiziju ne gledam, ne stignem od interneta. (osmijeh) Na internetu pročitam i novine, ono što me zanima.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Ponuda knjiga je dobra, ali lektire nedostaje. Više puta nisam mogla doći do lektire. Vi biste je imali, ali sve bi knjige bile posuđene, čak i u ograncima. Ne znam je li to vaša krivnja, ili škola koje imaju iste lektire u isto vrijeme. Što se tiče ostalih knjiga, to je dobro. Uvijek nađem ono što me zanima.
A glazba, filmovi i e-građa?
E-građu nisam baš posuđivala, ali glazba i filmovi su vam zastarjeli.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Meni osobno je to užasno, jer ne mogu podnijeti svjetlost ekrana. S mobitela čitam stalno, ali mi to nije drago. Draži mi je osjećaj koji pruža papir. Ne bih voljela zamijeniti knjigu tabletom.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Imate premalo računala za korisnike. Ne znam koliko korisnika imate...
Malo manje od tisuću i pol članova.
Eto vidite. Dva računala na tisuću i pol ljudi je stvarno premalo.
Jesi li barem zadovoljna tim dvama računalima?
Pa od programa imaju sve što je potrebno, ali su usporjeni.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Općenito sam zadovoljna knjižničarima, ljubazni su i od pomoći. Neki knjižničari znaju biti suzdržani. To mi se ne sviđa. Kad je knjižničar suzdržan, ustručavaš ga se pitati za savjet. To bih promijenila. Ostalo je dobro.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Bilo što, samo da nije u ovom prostoru knjižnice (čitaonica). Ali, mislim da će vam to biti teško ostvariti, jer danas mladi nemaju vremena za čitanje zbog drugih obaveza. U mojem društvu svi čitaju novine, ali knjige teško. Ni lektire ne čitaju kad ih imaju na internetu. Cure još kako-tako čitaju, ali mladići nikako. Možda mladi trebaju doći do zrelosti da bi počeli čitati. Mnogo ljudi govori da je počelo čitati tek kad je završilo školu. Zvuči apsurdno, ali je tako.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
Iskreno, ne. Jedino ako mi je nešto stvarno zanimljivo. Onda bih došla barem jednom da vidim o čemu je riječ.

KO-7 (Ž, 7. r. OŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top pet aktivnosti.
Koje još aktivnosti idu u tvoj top pet?
Sviranje klavira, pjevanje, mobitel, druženje s prijateljima.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Lektire čitam, ali naporne su mi. U slobodno vrijeme čitam više.
Zašto?

Zato što u slobodno vrijeme čitam knjige koje sama odaberem i koje mi se sviđaju.

Zbog čega čitaš?

Da se maknem iz svijeta u kojemu živim, iz stvarnosti.

- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Najviše me zanimaju romani za mlade i fantastični romani, ali volim čitati i romane po stvarnim događajima, ako su mi zanimljivi. Uz to gledam i filmove na televiziji i slušam glazbu na YouTubeu.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
U Vranjicu (ogranak Gradske knjižnice Solin) nema puno knjiga, ali u Solinu je izbor dobar. CD-ove i DVD-ove rijetko kad posuđujem pa ne znam kakav je izbor. U Vranjicu nije baš nešto, a za Solin ne znam.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Čitanje s kompjutera oštećuje vid, zato čitam samo knjige.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Stvarno ne znam što bih rekla u vezi toga. Ne služim se kompjuterima ni ovdje ni u Vranjicu. Čitam samo knjige i časopise.
Koje časopise čitaš?
Časopise za mlade. OK i Teen.
- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Kad sam bila manja, često sam išla na kreativne radionice koje su se održavale u knjižnici u Vranjicu. To mi je bilo super. Sad više ne idem na radionice, ali mislim da su knjižničari dobri. Zadovoljna sam.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Ne znam, ali voljela bih kad bi to bilo namijenjeno mojem godištu, a ne i djeci i starijima.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
Bih, ako bi tu bilo još mojih vršnjaka.

KO-8 (Ž, 1. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
Među top tri aktivnosti, uz učenje i spavanje, iako za učenje ne mogu reći da mi je omiljeno.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Lektire ne čitam, a u slobodno vrijeme čitam knjige po svom izboru.
Zašto?
Lektire mi nisu zanimljive, pogotovo naše. Među stranima se još i nađe poneka zanimljiva, ali sve skupa su mi dosadne.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Čitam poeziju, od žanrova fantastiku, iako čitam i druge žanrove. Bitno mi je da su teme moderne. Zbog toga mi se i ne sviđaju lektire, teme kojima se bave zastarjele su. Od medija mi je najdraži radio. Mislim da je radio još uvijek najbolji medij za nekoga tko voli glazbu a ja je volim. Naravno, gledam i televiziju, pretražujem internet, imam mobitel, tablet i računalo, ali radio mi je najdraži.
Slušaš li glazbu i na CD-ovima?
Jesam, ali manje.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Ponuda knjiga je odlična. Ponuda filmova i glazbe mi je OK, iako ih rijetko uzimam. Elektroničku građu, osim spomenute, nisam dosad uzimala.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Ne. Pokušala sam, ali mi nije išlo. Tablet imam, ali on mi ne može zamijeniti onaj osjećaj kad držiš knjigu u ruci, i njezin miris, pogotovo kad je nova, kad još miriše po knjižari.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija?
Zadovoljava.
Potpuno si zadovoljna?
Jesam.
Dosta tvojih vršnjaka koje sam intervjuirao reklo mi je da imamo premalo računala.
Dovoljna su dva-tri računala. Vi imate dva. Možda još jedno, ali nije nužno.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Mislim da knjižničari rade odlično. Prije sam išla na kreativne radionice, to mi se jako sviđalo. To bih nekako istakla kao ono čime sam posebno zadovoljna. Nemam nikakvih prigovora na knjižničare.
Bi li dolazila na kreativne radionice za mlade, kad bismo ih pokrenuli?
Bih, ako bi, naravno, bile zanimljive i primjerene interesima mladih mojih godina.
Misliš li da bi mladi koji bi dolazili na takve radionice i čitali više?

Neki sigurno bi. Ipak bi se to održavalo u knjižnici. Neke bi to sigurno potaknulo da posude i pročitaju neku knjigu.

- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?

To bi trebale biti radionice informativne naravi, na kojima bi mladi mogli dobiti odgovore na pitanja koja ih zanimaju, iz škole i života; zatim izrađivanja plakata ne određene teme, izrađivanje i uređivanje web-stranice knjižnice. Sve to je provodila moja osnovna škola a provodi i srednja i to mi se jako sviđa.

Jesi li sudjelovala u tim programima?

Jesam. I u osnovnoj i sad u srednjoj školi.

Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa i u knjižnici?

Rado.

KO-9 (M, 1. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?

Top četiri, iza vožnje motora, održavanja motora i škole.

- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?

Knjige ne čitam uopće, ni lektire ni u slobodno vrijeme. Jedino čitam novine, Slobodnu Dalmaciju, Sportske novosti i časopise o temama koje me zanimaju.

Zašto ne čitaš knjige?

Ne zanimaju me, u njima nema ništa zanimljivo.

- 3) Budući da ne čitaš knjige neću te pitati koje te književne vrste i žanrovi zanimaju, ali reci mi zato koji te mediji i formati zanimaju?

Pa najviše vremena provedem na kompjuteru, pretražujući internet i igrajući igrice. Dosta vremena provedem i na mobitelu. Ponekad gledam i televiziju.

- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?

Knjige ne uzimam pa ne mogu reći ni da sam zadovoljan ni da sam nezadovoljan, iako mi se čini da ih ima i previše. Što se tiče CD-ova i DVD-ova koje imate, pola ih ne radi, jer su oštećeni. Time sam nezadovoljan. Ponuda bi trebala biti bolja, a i oštećene bi CD-ove i DVD-ove trebalo zamijeniti novima, ili ih barem ukloniti. Ovako se zna dogoditi da uzmem neki film koji ni ne pogledam, a platim za njega zakasninu jer sam ga, recimo, vratio dan-dva kasnije.

- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?

To je dobro. Služim se time. Samo što ne čitam knjige, nego pretražujem internet.

Čitaš li neke tekstove na internetu?

Ma ne, gledam sportske rezultate i kladionice.

- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?

Zadovoljava. Trebalo bi jedino da korištenje računala bude besplatno i da smijemo skidati igrice i igrati ih. To nam ne dopuštate.

Misliš li da bismo trebali imati više računala?

Možda još nekoliko.

Rekao si da igraš igrice. Bi li volio imati npr. PlayStation u knjižnici?

Bih. To bi bilo odlično.

Bi li onda provodio više vremena u knjižnici?

Bih, sigurno.

A bi li čitao više?

Ne. Čitao bih možda i manje.

- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?

Pa ne znam čime sam posebno zadovoljan, ali zadovoljan sam.

- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici?

Ma ne želim nikakve, sve ionako ima na internetu.

Bi li se uključio u dizajniranje takvih programa?

Pa možda i bih, kad bi se na njima govorilo o meni zanimljivim temama, npr. o motorima.

KO-10 (M, 3. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?

Top četiri, iza škole, treninga i slušanja glazbe.

- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?

Lektire čitam kad baš moram, a u slobodno vrijeme čitam novine i ponekad knjige, kad mi je dosadno i nemam što drugo raditi.

Zašto ne čitaš više knjige?

Nisu mi baš zanimljive.

- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Od književnih vrsta čitam romane, kad baš moram, a od žanrova su mi dragi krimići tipa CSI-a, samo da ima nekakve akcije, da radnja nije dosadna. Od medija najviše koristim internet, preko računala i mobitela, i gledam televiziju.
- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Zadovoljan sam svime.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Pa tehnologija olakšava čitanje. Kad se recimo vozim autobusom ili kad sam u društvu zgodnije mi je s tableta ili s mobitela pročitati ono što me zanima, nego nositi sa sobom knjigu. Mobitel ionako uvijek imam uza se pa nema potrebe da nosim i knjigu ako je mogu podignuti na mobitel i čitati s njega.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezane uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Zadovoljava. Računala koja imate jako su dobra, imaju nove Windowse i sve programe koje koristim. Bilo bi dobro da ih je više i da smijemo igrati igrice na njima. Bilo bi dobro i kad biste imali konzole, PlayStation ili Xbox, to bi mlade privuklo u knjižnicu.
Misliš li da bi ih to privuklo i k čitanju?
Pa možda i bi, ne znam.
Bi li tebe?
Ne vjerujem.
- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Zadovoljan sam knjižničarima, kad god ih pitam za pomoć oko bilo čega, pomognu mi. Nemam nikakvih prigovora.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici?
Mislim da nikakvi programi nisu potrebni. Sve što nas zanima možemo naći na internetu. Jedino kad bi to bilo nešto što ne možemo naći na internetu, a zanimljivo je. Samo, naglasak ne bi smio biti na čitanju.
Nego na čemu?
Pa na druženju. Da se više priča, nego čita.
Bi li se uključio u dizajniranje takvih programa?
Bih, ako mi se sviđe i ako bi bilo još zainteresiranih.

KO-11 (M, 1. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
Među top pet.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Lektiru pročitam u 99% slučajeva. Ne pročitam je samo onda kad zbog drugih obaveza ne stignem, ali to je stvarno rijetkost. U slobodno vrijeme također dosta čitam, uglavnom knjige na temu klasične glazbe, budući da sviram orgulje.
Zašto čitaš?
Zato što me zanima tematika, što čitanjem obogaćujem znanje i što smatram da je to kvalitetno korištenje vremena.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Od književnih vrsta su mi draže kraće forme poput novele i pripovijetke. Nisu mi ni romani mrski, ali mi oduzmu puno više vremena pa zbog njih ne stignem obaviti druge stvari. Od medija mi je najdraži internet, jer je neiscrpan izvor glazbe, televizija i u manjoj mjeri radio.
Slušaš li glazbu i s CD-ova, ili samo s interneta?
Ponekad i s CD-ova, ali puno više s interneta, YouTubea pogotovo.
- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Pa ovo mi je prvi put da sam ušao u ovu knjižnicu (središnju knjižnicu u Solinu). Dosad sam samo bio u knjižnici u Mravincima. A što se tiče Mravinaca, ponudom knjiga nisam zadovoljan, mislim da pristiže malo noviteta i da se općenito malo ulaže u nju. Što se tiče audiovizualne i e-građe, ne znam jer je nisam uzimao, ali pretpostavljam da je stanje isto, ako ne i gore.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Nisam baš ljubitelj toga. Draže su mi knjige, njihov miris, izgled slova na papiru. Ne sviđa mi se čitati s ekrana, mislim da je to velik napor za oči, a ne znam ni koliko traje baterija čitača. S knjigom si miran, jer

znaš da je možeš čitati dok god je imaš, a čitač moraš puniti kao i mobitel. Naporno je o tome misliti. Umjesto da misliš na ono što čitaš, misliš na to koliko do kraja baterije.

- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Ne zadovoljava. Ali, opet napominjem da govorim o knjižnici u Mravincima. Printer neću niti komentirati. U kvaru je već odavno i ništa ne činite da to popravite. Također treba nabaviti barem još jedno računalo. Meni redovito treba isprintati samo stranicu-dvije i ako dođem u knjižnicu kad je netko na računalu, umjesto par minuta potrošim petnaest ili dvadeset.
- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Pojedini knjižničari su super. Pristupačni su i spremni su pomoći, ako mi što treba. Pojedini su opet manje pristupačni i najradije bi da ih ništa ne pitaš. Eto čime sam zadovoljan, a čime ne.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici?
Ne znam točno kakve, ali volio bih da budu pristupačni, da se mlade nekako privuče i da se čita i raspravlja o njima zanimljivim temama npr. o glazbi, umjetnosti itd. i da se knjige češće promoviraju i predstavljaju, nešto u tom stilu.
Bi li se uključio u dizajniranje takvih programa?
Bih, ako bi se doticali meni zanimljivih tema, npr. glazbe. Ako bi to bilo samo čitanje i ono što mogu raditi i sam kod kuće, onda ne.

KO-12 (M, 1. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top pet otprilike. Ne čitam previše, ali čitam.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Lektire čitam, a čitam i u slobodno vrijeme, najviše stripove i novine.
Zašto?
Pa lektire čitam zbog ocjena, stripove zato što su mi zanimljivi, a novine čitam kako bih saznao novosti o filmovima. Volim filmove a novine pišu o njima, daju najave, kritike itd.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Od književnih vrsta najviše volim stripove. A od žanrova najviše čitam knjige kršćanske tematike, životopise svetaca... Od medija koristim televiziju za gledanje filmova, radio sam više slušao dok sam bio manji, u zadnje vrijeme manje. Dosta vremena provedem na računalu igrajući igrice, na mobitelu šaljem poruke i razgovaram...
- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Knjigama sam zadovoljan. Ja uzimam lektire, a braća mi uzimaju pričice i bajke. Zadovoljan sam i filmovima. Glazbene CD-ove ne uzimam. Kad sam bio mali igrao sam igrice u knjižnici i posuđivao CD-ove s igricama. I danas kod kuće imam Nintendo, ako znate što je to, igraća konzola. Bilo bi dobro kad biste i vi to imali u knjižnici.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Pa ne čitam na taj način. Kod kuće imam tablet, ali ga koristim samo za igrice i internet. Mislim da bi to bilo drugačije, iako nikad nisam pokušao tako čitati. Ovo sam ljeta na plaži vidio da mnogo stranaca tako čita, ali ja nisam nikad pokušao. A kad sve što mi treba mogu naći u knjižnici...
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija?
Zadovoljava. Koristim kompjutere za igranje igrica i internet i zadovoljan sam njima.
Bi li što promijenio po tom pitanju?
Pa već sam rekao da bih kupio igraće konzole. Naplaćivao bih njihovo korištenje, ili ih možda davao besplatno. Ne znam treba li to imati knjižnica, možda je to i glupo. Sve ostalo mi je super. Volio bih još da je korištenje interneta i printanje besplatno.
- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Posebno sam zadovoljan što mi pomažu naći knjige koje mi trebaju, jer se ne snalazim u knjižnici i ne znam gdje se što nalazi.
Što možemo, po tvom mišljenju, bolje?
Ništa. Svime sam zadovoljan.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici?
Ne znam bi li ih uopće želio kad sve ima u školi, ali ako bi ih bilo, volio bih da budu natjecateljski. Nešto kao lektira u školi, samo da se čitatelji natječu, prikupljaju bodove i da na kraju dobiju nekakve nagrade.
Bi li se uključio u dizajniranje takvih programa?
Možda i bih.

KO-13 (Ž, 2. god. studija)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top pet otprilike.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze, ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Čitam i literaturu za fakultet i u slobodno vrijeme.
Zašto?
Zato što smatram da je čitanje kvalitetno korištenje vremena. Osim toga, da ne čitam literaturu za faks, ne bih mogla polagati ispite i u konačnosti diplomirati.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Roman i novela. Od žanrova volim knjige o povijesnim temama, krimiće, znanstvenu fantastiku, ljubice...
Mislim da u svakom žanru ima vrhunskih knjiga koje vrijedi pročitati. Od medija internet, preko laptopa i mobitela.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Ponudom knjiga sam jako zadovoljna. Imali ste sve što sam tražila, i dok sam bila u srednjoj školi i sad na fakultetu. Filmove, glazbu i e-gradu nisam toliko uzimala, ali mi ju je uzimao brat i po njegovim sam komentarima stekla dojam da je ponuda pristojna.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Ne! Ne volim to, ne mogu smislit, užasno. Skroz je drugačiji doživljaj od onoga kad čitaš normalnu knjigu, ne samo miris i osjećaj knjige, nego i to što na običnoj knjizi vidiš njezinu prošlost, po njenom izgledu možeš pretpostaviti koliko ju je ljudi pročitao prije tebe, a i na onom papiriću, što ga stavljate na stražnje korice, po datumima vidite koliko je bila čitana. Prije nekoliko dana jedan je momak u autobusu čitao knjigu s tableta, ali meni je to tako odbojno.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Zadovoljava u potpunosti. Ponekad dolazim učiti ovdje u čitaonicu, tu su i računala...
Jesi li zadovoljna njima?
Prezadovoljna. Ovo su nova računala? Vidim da imaju Windows 10. Ne, stvarno nemam nikakvih zamjerki.
A znaš li da Knjižnica ima i studijsku čitaonicu namijenjenu samo studentima, a ne i čitateljima tiska?
Nisam znala. Gdje se to nalazi?
Pokazat ću ti poslije.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Knjižničari su jako dobri, par puta ste me i nasmijali, ne sjećam se više o čemu je točno bila riječ, ali se sjećam da sam se smijala na pulu. Dobri ste, ljubazni, od pomoći, općenito nemam nikakvih negativnih iskustava s knjižničarima.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Iako čitam knjige, nikad nisam bila na događanjima takve vrste pa ne znam kako bi ona trebala izgledati.
Mislim da bi to trebale biti nekakve grupe ljudi zainteresiranih za čitanje, ili za neku temu, ili žanr, o čemu si me maloprije pitao. Grupe ljudi istih ili sličnih interesa.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
Možda.

KO-14 (Ž, 8. r. OŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
Top pet, uz školu, slušanje glazbe, treninge tenisa i druženje s prijateljima.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Čitam i lektire i u slobodno vrijeme.
Zašto čitaš?
Definitivno zato što su mi zanimljive teme o kojima čitam. Čitanjem puno naučim a i zabavim se. Zadnja knjiga koju sam pročitala bio je Mali princ. Ona me, recimo, potaknula na razmišljanje o odnosima odraslih i djece. Čitanjem bolje razumijemo postupke ljudi oko sebe, zašto se netko ponaša na način na koji se ponaša.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Roman, pogotovo znanstveno-fantastični i pustolovni. Općenito su mi draže radnje koje su izmišljene. Romani napisani po stvarnim događajima manje su mi zanimljivi. Od medija me zanimaju svi, internet najviše. Njime se služim svakodnevno, i putem mobitela i tableta, a najviše pretražujem i slušam glazbu.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?

Iako ovo nije velika knjižnica, ima dosta knjiga. Ponuda glazbe i filmova je lošija, iako ne posuđujem često ni jedno ni drugo. Elektroničku građu, ako ne računamo u to crtiće na DVD-ovima koje sam posuđivala dok sam bila manja, nisam nikad posuđivala.

- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Meni se to ne sviđa, jer kviri vid. Volim knjige, na njih sam navikla. Tablet imam, ali ga nikad nisam koristila za čitanje knjiga.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Pa izgleda mi dobro. Ovo nije toliko velika knjižnica pa je skroz OK. Ali, kad me baš pitate što bih promijenila, dodala bih još nekoliko kompjutera i poboljšala bih ponudu filmova i CD-ova.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Kad sam bila manja išla sam na likovne radionice i pričaonice, to mi se jako sviđalo, knjižničarke su to dobro organizirale. Mislim da bi nešto slično knjižničari trebali napraviti i za mlade. Čini mi se da su više usmjereni na djecu, što je važno, ali ne bi smjeli zaboraviti ni mlade.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Mene osobno zanima psihologija. Voljela bih kad bi postojao neki program na tu temu: kako se suočiti s problemima, nešto što bi mladima pomoglo pronaći odgovore na životna pitanja, ne samo pitanja vezana uz knjižnicu, nego i ona nevezana za nju.
Bi li voljela imati na raspolaganju knjižničare specijalizirane za rad s mladima, kojima bi glavni zadatak bili mladi i njihovi problemi, knjižničare s kojima bi mogla razgovarati i o knjigama ali i o životnim pitanjima? Bih. To bi bilo dobro.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
Bih, ako se ne bi strogo držali knjižnice i knjiga, nego bili psihološka pomoć mladima.

KO-15 (Ž, 1. god. studija)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top tri, uz gledanje televizije i druženje.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Lektire sam čitala u srednjoj školi. I sad čitam radi obaveze, knjige koje moram za fakultet. U slobodno vrijeme čitam ponekad.
Zašto ne čitaš više u slobodno vrijeme?
Zato što nemam puno slobodnog vremena. Dok pročitam ono što moram ne ostane mi puno slobodnog vremena.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Najdraži su mi romani povijesne tematike, iako čitam i druge žanrove, ne samo povijest. Od medija se služim svima, a najviše internetom. Na internet najviše idem preko mobitela.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Ponudom knjiga sam zadovoljna. Za ostalo ne znam, jer ne uzimam. Kad sam bila manja uzimala sam dosta crtića na DVD-ovima, njih je bilo stvarno dosta, ali sad više ne uzimam ni filmove ni glazbu.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Ne sviđa mi se, zato što umara oči.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Zadovoljava.
Ništa ne bi mijenjala po tom pitanju?
Ne znam, čini mi se da je sve dobro.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Najviše sam zadovoljna pristupačnošću knjižničara, time što ih uvijek mogu pitati ako mi što treba i što imam s njima prijateljski odnos. Ne znam čime bih rekla da nisam zadovoljna.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Možda neku vrstu književne sekcije na kojoj bi ljudi mogli komentirati pročitane knjige.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
Kad bih stalno boravila u Solinu, bih. Ali zbog studija u Zagrebu ne mogu.

KO-16 (Ž, 1. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?

- U top 3, uz igranje igrice i browseanje na 9GAG-u.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
 Čitam i lektire i u slobodno vrijeme.
 Često te vidam u knjižnici iz čega zaključujem da dosta čitaš. Koliko knjiga otprilike pročitaš u, recimo, tjedan dana?
 Otprilike... tri tjedno.
 Zbog čega bi rekla da toliko čitaš?
 Pa mislim da čitanje potiče kreativnost, obogaćuje rječnik, povećava intelekt, podiže razmišljanje na jednu višu razinu, pomaže mi otkriti samu sebe... Mnogo je koristi od čitanja.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
 Od književnih vrsta roman i poezija. I to je to. Od žanrova volim znanstvenu fantastiku, dramu, prihološke romane. Od medija me najviše zanima internet. Koristim ga putem mobitela i laptopa. Zanimaju me također i konzole za video igrice. Kod kuće imam Xbox. Internetu pristupam i preko njega.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
 Ponuda tiskane građe je OK, ostalo slabo.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
 Katastrofa. Čudan mi je osjećaj čitati s ekrana a i odbojno mi je što moram puniti bateriju.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija?
 Pola-pola.
 Što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
 Pa računala bi trebala biti više i trebala bi biti smještena u privatnom kutku. Sad se nalaze na mjestu na kojemu svatko tko se nalazi u čitaonici može gledati što osoba koja koristi računalo pretražuje, čime se narušava privatnost te osobe. Nije mi ugodno da mi se čitatelji u čitaonici nalaze iza leđa i gledaju u monitor dok sam na internetu.
 Jesi li zadovoljna kvalitetom računala?
 Solidna su.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
 Knjižničari su pristupačni, osim nekolicine, i to mi se sviđa. Ponekad se prestrogo drže pravila, kad mi recimo ne žele dati da uzmem četvrtu knjigu, iako me poznaju i znaju da volim čitati i da brzo vraćam posuđene knjige. S druge strane zaobilaze ta ista pravila, kad recimo toleriraju djeci ponašanje kakvo nije primjereno u knjižnici.
 Kako to misliš?
 Pa za vrijeme školskih praznika, pogotovo ljetnih, u knjižnici se skupi toliko djece da knjižnica više sličí igralištu nego knjižnici. Ponašaju se preslobodno, galame i prave nered, a knjižničari im gledaju kroz prste. Jasno mi je da je knjižnica i za djecu, ali pravila moraju postojati, inače se obični članovi, koji se ponašaju pristojno i dolaze u knjižnicu čitati novine i posuditi knjige, osjećaju neugodno i prestanu dolaziti.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
 Pa mislim da toga već ima, ali ja za to nemam vremena.
 Na koji program misliš?
 Pa na klub kreativnog pisanja, na Moljca.
 Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
 Uključila bih su u klub pisanja i čitanja svojih radova, ali zbog drugih obaveza nemam vremena.

KO-17 (Ž, 2. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
 U top tri, uz bavljenje sportom i druženje s prijateljima.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
 Većinu lektira pročitam a čitam i u slobodno vrijeme, otprilike dvije knjige mjesečno.
 Zašto čitaš?
 Čitanje mi je zanimljivo, otkriva mi nove svjetove, nove poglede, kad čitam čini mi se kao da živim više života.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
 Najdraži su mi romani, znanstveno-fantastični, fantastični i avanturistički. Od medija internet i televizija. Internet pretražujem na kompjuteru i mobitelu.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
 Knjigama sam zasad zadovoljna. Ostalu građu nisam posuđivala, ali čini mi se da je i to OK.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?

Bolje mi je čitati uživo. Ali, ni čitanje s ekrana nije loše, pogotovo kad je, recimo, riječ o lektiri koje nema u knjižnicama. Onda čitanja s ekrana dobro dođe. Ali, uvijek bi prije odabrala običnu knjigu.

- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?
Nisam puno koristila računala u knjižnici pa ne znam, ali čini mi se da je to OK.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Knjižničari su mi super. Svi su otvoreni i komunikativni, zapamtili su me i svaki me put prepoznaju. To mi je drago. Nemam prigovora po tom pitanju.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Nikakve. To me ne zanima. U knjižnici. Čitam kod kuće, sama, ne bih se uključivala i u kakve programe. Za čitanje mi je potrebna privatnost i samoća.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
Ne bih.

KO-18 (Ž, 8. r. OŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
Top pet.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Lektire čitam a u slobodno vrijeme ponekad.
Čitaš li sve lektire, ili neke i preskočiš?
Sve.
Zašto ne čitaš više u slobodno vrijeme?
Ne da mi se, knjige su mi uglavnom dosadne.
Čak i lektire?
Jedan dio lektira je isto dosadan.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Draže mi je čitati kratke knjige, nego duge.
Kraće forme, znači? Poput novela i pripovjedaka.
Da.
A od žanrova?
Nemam omiljeni žanr. Svi su mi isti.
A od medija i formata?
Najviše koristim mobitel i kompjuter.
Za internet?
Za poruke, pozive i internet.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Knjigama sam zadovoljna. CD-ove i DVD-ove nisam uzimala, ali mi ih je uzimala prijateljica. Čini mi se i to dobro.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Mislim da je uobičajeno čitanje bolje, zdravije za oči, ali čini mi se da mladi ipak više čitaju s monitora. Meni je najdraže čitati preko mobitela. Privlačno mi je. Ne znam, jednostavno volim nove tehnologije pa tako i ono što one sa sobom nose.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija?
Zadovoljava.
U čemu?
Pa mogu koristiti kompjutere kad mi je to potrebno zbog domaćih radova npr. kao danas, da mogu napraviti prezentaciju za školu.
Misliš li da bismo korištenje računala i interneta trebali ne naplaćivati?
To bi bilo dobro, ali kad se sve plaća...
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Zadovoljna sam time što mi pomognu ako mi što treba i što su ljubazni.
Ima li nešto čime nisi zadovoljna, ili misliš da može bolje?
Ne, svime sam zadovoljna.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Pa voljela bih, recimo, da imate nekakvu grupu čitatelja na kojoj bi sudionici uzeli različite knjige i pročitali ih a potom ostalima prepričali o čemu se u njima radi, ili da, recimo, svi uzmu istu knjigu pa, nakon što je pročitaju, pričaju o svojim dojmovima, kako ju je svatko od njih doživio.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?

Možda i bih, ovisno o obvezama.

KO-19 (Ž, 3. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstala čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top deset.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće?
Čitam samo lektire. U slobodno vrijeme čitam časopise za mlade, ali knjige ne čitam.
Zašto ne?
Pa uz praksu i školu nemam puno vremena za čitanje. A i, da budem iskrena, nisam tip koji voli čitanje, barem ne toliko da bi slobodno vrijeme posvetila čitanju.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Od književnih vrsta volim romane, od žanrova su mi dragi krimići, ma zapravo dobar mi je svaki žanr ako je priča napeta i dramatična. Od medija koristim sve, najviše internet. Dosta vremena provedem na mobitelu i za kompjuterom. Mobitelom se više služim za svoje privatne stvari poput Facebooka, dok mi je kompjuter više za školu npr. kao sad, za izradu prezentacija.
- 4) Koliko si zadovoljna ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Ponudom knjiga sam zadovoljna. Glazbu, filmove i elektroničku građu nisam uzimala dosad, ali pretpostavljam da imate dobru ponudu i toga.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
To nije dobro, zbog vida, iako jest praktičnije od knjige. Ipak, knjiga je knjiga. Da moram birati, odabrala bih knjigu.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija?
Zadovoljava.
U čemu?
Pa sve što očekujem od knjižnice je da ima kompjutere s internetom, što vi imate.
Ne misliš da bi se išta trebalo poboljšati po tom pitanju?
Uvijek može bolje, ali ne znam što bih baš istaknula.
Besplatan internet?
To bi bilo super.
- 7) Čime si posebno zadovoljna u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Zadovoljna sam što mi pomognu kad mi treba nekakva informacija za školu, ili pomoć oko domaćih radova.
Ne mislim da išta može bolje. Hoću reći, znam da uvijek može bolje, ali ne znam što bih točno istaknula.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, željela u knjižnici?
Pa voljela bih nekakve igre, poput kvizova znanja. Da se određeni broj ljudi natječe u poznavanju neke knjige, da se bilježe bodovi i da pobjednici dobiju nekakve nagrade. Ne mora to biti ništa posebno vrijedno, tek toliko da pobjednici osjete kako im se isplatilo čitati.
Bi li se uključila u dizajniranje takvih programa?
Bih, ako bi to bile igre i natjecanja, a ne nešto preozbiljno.

KO-20 (M, 4. r. SŠ)

- 1) U koju bi kategoriju omiljenosti dnevnih aktivnosti svrstao čitanje: top aktivnost, top tri aktivnosti, top pet aktivnosti, nikako u top aktivnosti...?
U top pet.
- 2) Čitaš li samo radi obaveze (lektire), ili čitaš i u slobodno vrijeme, ili pak ne čitaš uopće? Čitam i lektire i u slobodno vrijeme. Koliko stignem. Obično imam jednu knjigu koju čitam paralelno s lektirom, navečer prije spavanja, ali i preko dana kad uhvatim vremena.
- 3) Što te najviše zanima s obzirom na književne vrste i žanrove, medije i formate?
Prozi svakako dajem prednost nad poezijom, dakle roman i drama. Od žanrova su mi dragi fantastika i psihološki žanrovi. Od medija TV i internet. Na TV-u gledam filmove i serije, a na internetu skidam igrice.
- 4) Koliko si zadovoljan ponudom knjižnične građe (tiskane, audiovizualne i elektroničke)?
Ponuda knjiga je dobra, filmova lošija, glazbe i e-građe loša.
- 5) Opće je poznato da mladi vole nove tehnologije i nove načine čitanja. Što ti misliš o tome?
Draža mi je obična knjiga.
- 6) Zadovoljava li knjižnica tvoje potrebe i želje vezano uz korištenje novih tehnologija? Ako da, u čemu, ako ne, što bi trebalo učiniti da se to ispravi?

Trebate nabaviti više računala, trebali biste ih također i bolje održavati jer ova su vam puna virusa. I trebali biste staviti računala na neko privatnije mjesto, da korisnici imaju mir. Netko tko dolazi samo baciti oko na mail, njemu ne smeta buka, ali ako netko želi raditi nešto ozbiljnije treba mu atmosfera čitaonice.

- 7) Čime si posebno zadovoljan u radu knjižničara s mladim korisnicima, a što misliš da može bolje?
Pomažu mi naći knjige koje sam ne uspijem naći i ljubazni su. To je ono pozitivno. Od negativnih strana... pa mislim da biste trebali manje nalikovati na trgovce koji samo izdaju račun i ne pitaju ništa i više se angažirati savjetima i preporukama.
- 8) Kakve bi programe, koji uključuju čitanje, želio u knjižnici? Bi li se uključio u dizajniranje takvih programa?
Ne bih želio nikakve programe, najdraže mi je čitati sam. Mislim da je čitanje privatna stvar i da traži samoću da bi bilo kvalitetno. Ne bih se uključivao ni u kakve programe, to mi je samo obaveza, a mislim da mi neće pružiti ništa što već nemam ili ne mogu sam.

Prilog 4. Transkripti intervjuja s knjižničarima Gradske knjižnice Solin

KNJ-1

- 1) Koliko si zadovoljna onim što knjižnica nudi mladima kao usluge odnosno programe za poticanje čitanja?
Vrlo sam zadovoljna.
Čime si posebno zadovoljna?
Posebno sam zadovoljna time što knjižnica mladima pruža različite zabavne sadržaje kao što su razne radionice, društvene igre i natjecanja, kojima ih privlači u knjižnicu.
Na koji način misliš da radionice, društvene igre i natjecanja pridonose čitanju?
Mislim da mu pridonose zbog same činjenice da se održavaju u knjižnici. Nadam se da kad mladi vide da su okruženi knjigama, s vremenom dobiju želju da neku od njih i pročitaju.
Što misliš da utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje uopće?
Na mlade utječe mogućnost da se zabave i međusobno druže.
Što smatraš da mlade može demotivirati?
Mlade može demotivirati nekvalitetno osoblje u knjižnici, jer bi im knjižničari trebali predlagati knjige koje su primjerene njihovim godinama i interesima i pritom bi knjižničari trebali biti jako ljubazni i veseli. Ili se barem pretvarati da su takvi. Ako mladi ljudi u knjižnici naiđu na knjižničara, tj. knjižničarku koja je npr. mrzovoljna postoji velika mogućnost da više u knjižnicu neće ući.
- 2) Što misliš da bi trebalo mijenjati (ako bi trebalo) kako bismo mlade privukli u knjižnicu i potaknuli na čitanje?
Ne treba ništa mijenjati.
- 3) Imaš li neku ideju koje bi programe odnosno usluge trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu?
Nemam nikakvu ideju.
Baš nikakvu?
Nemam nikakvu ideju zbog toga što se mi već dugo trudimo oko mladih, ne samo da im organiziramo radionice, društvene igre i natjecanja, nego smo im dozvolili da knjižnicu koriste kao svoj cjelodnevni dnevni boravak, puštamo im filmove, odgajamo ih i razgovaramo s njima, a oni nam uzvraćaju tako da devastiraju knjižničnu imovinu i nakon toga odu bez pozdrava. Ponašaju se nezahvalno.
Što bi osobno voljela raditi s mladima a vezano je uz čitanje (a sada iz nekog razloga ne radiš)?
Ja osobno nikada ne bih voljela raditi s mladima.
- 4) Jesi li razmišljala kako bi mogla provoditi (ili si već provodila) neke programe s mladima koji uključuju nove tehnologije i nove formate poput e-knjiga, e-časopisa...?
Nisam o tome razmišljala.
Kakva su tvoja iskustva i razmišljanja o takvim programima?
Ja nemam takva iskustva, ali mišljenja sam da danas mladi ionako previše vremena provode na internetu i da knjige koje čitaju ne trebaju biti dio njihovog virtualnog svijeta, već da kod mladih treba forsirati čitanje papirnatih knjiga, jer im one bar malo mogu pomoći da ostanu u dodiru sa stvarnošću.

KNJ-2

- 1) Koliko si zadovoljna onim što knjižnica nudi mladima kao usluge odnosno programe za poticanje čitanja?
Nisam zadovoljna.
Ima li nešto čime si zadovoljna?
Ne.
Što misliš da utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje uopće?
Bolja prezentacija i promidžba takvih programa, suvremeniji sadržaji s kojima bi se mladi mogli poistovjetiti i smatrati ih bliskima, veza s novim tehnologijama.
Što smatraš da mlade može demotivirati?
Smatranje sudjelovanja u takvim programima obavezom.
- 2) Što misliš da bi trebalo mijenjati (ako bi trebalo) kako bismo mlade privukli u knjižnicu i potaknuli ih na čitanje?
Trebao bi barem jedan djelatnik biti posvećen isključivo radu s mladima, kod nas to nije slučaj, i osmišljavati programe koji bi ih privukli. Organizirati primjerice nagradne kvizove o pročitanim knjigama i sl., ili organizirati filmske projekcije koje su adaptacija nekog djela za mlade itd.
- 3) Imaš li neku ideju koje bi programe odnosno usluge trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu?
Klub čitatelja, klub ljubitelja nekog žanra, nagradne kvizove, možda karaoke, projekt žive knjige, koji mi se jako sviđa, i slično.
Što bi osobno voljela raditi s mladima a vezano je uz čitanje (a sada iz nekog razloga ne radiš)?

Voditi neki od klubova čitatelja, voditi projekt "Žive knjige iz lektire", što sad ne radim jer ne stignem zbog obima drugoga posla, ali rado bih da mogu.

- 4) Jesi li razmišljala kako bi mogla provoditi (ili si već provodila) neke programe s mladima koji uključuju nove tehnologije i nove formate (e-knjige, e-časopise)?
Nisam nikad o tome razmišljala, iako mi je jasno da su mladi vezani uz e-tehnologiju.
Kakva su tvoja iskustva i razmišljanja o tome?
Osobno nisam ljubitelj e-knjiga, ali smatram da knjižnica treba osigurati pristup istima.

KNJ-3

- 1) Koliko si zadovoljna onim što knjižnica nudi mladima kao usluge odnosno programe za poticanje čitanja?
A što im to nudimo? Ništa im ne nudimo.
Svaki program ili usluga za mlade posredno može voditi k čitanju.
Ne, njima treba posebno naglasiti o čemu je riječ, inače se neće zainteresirati. Mi se ne bavimo mladima. Bavimo se drugim stvarima, ali njima nismo.
Znači, ničim nisi zadovoljna po tom pitanju?
Ne.
Što misliš da utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje uopće?
Mediji. Oni su ih naučili na brze informacije. Daju im ukratko samo ono najvažnije i zbog toga mladi više nemaju strpljenja čitati knjige. To je za njih presporo.
Što smatraš da mlade može demotivirati?
Mlade demotivira duljina teksta. Knjige su uglavnom preduge i prespore za njih. Većina njih i ne čita knjigu od početka do kraja, nego prolete kroz nju i uhvate samo glavnu nit radnje. Uvjerila sam se u to na primjeru svojega sina. Isprva sam mislila da čita puno brže od mene, ali onda sam shvatila da neke dijelove jednostavno preleti ili ih uopće ne pročita.
- 2) Što misliš da bi trebalo mijenjati (ako bi trebalo) kako bismo mlade privukli u knjižnicu i potaknuli na čitanje?
Tehnologija. Znaš da su mladi frikovi što se tiče računala i mobitela. Vjerojatno bi ih tehnologija, tipa tableta, privukla u knjižnicu. Ne znam bi li ih dugoročno zadržala, ali bi ih u prvo vrijeme sigurno privukla. Moj sin stalno nešto čita, i tiskao i za školu, ali rijetko kad s papira. Rijetko ga kad vidim da čita knjige. Većinom čita s računala, a još češće s mobitela.
- 3) Imaš li neku ideju koje bi programe odnosno usluge trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu?
Ne znam što bih rekla. Sve smo probali i ništa ne ide.
Što bi osobno voljela raditi s mladima a vezano je uz čitanje (a sada iz nekog razloga ne radiš)?
Osobno ne bih voljela raditi s mladima, pogotovo ne na tom polju.
- 4) Jesi li razmišljala kako bi mogla provoditi (ili si već provodila) neke programe s mladima koji uključuju nove tehnologije i nove formate (e-knjige, e-časopise)?
Nisam nikad sudjelovala u takvim programima. A mislim da bi se trebalo držati njima zanimljivih tema, poput glazbe i knjiga koje vole. Možda bismo mogli organizirati nešto tipa parlaonice na njima zanimljive teme. Ali, to ne bismo smjeli raditi u knjižnici, nego možda u Teatrinu. Začudio bi se koliko oni vole razgovarati o ozbiljnim, životnim problemima. Prije sam mislila da oni pričaju samo o izlascima i zabavi, ali nisu. S njima se da pričati o ozbiljnim temama, samo kad se otvore. A kako sad u to uklopiti tehnologiju, to je pitanje na koje ne bih znala odgovoriti.
Kakva su tvoja iskustva i razmišljanja o tome?
Već sam rekla. Mislim da mladi nisu zainteresirani za čitanje, barem ne onakvo na kakvo smo mi navikli. Njih zanima tehnologija, zato vjerujem da je ona ključ njihova privlačenja u knjižnicu.

KNJ-4

- 1) Koliko si zadovoljna onim što knjižnica nudi mladima kao usluge odnosno programe za poticanje čitanja?
50%. Dakle, djelomično sam zadovoljna.
Čime si posebno zadovoljna?
Zadovoljna sam klubom kreativnog pisanja Molj@c i natječajem za najbolju neobjavljenu pjesmu, zatim Noći knjige za koju mislim da bi se trebala održavati češće. Zadovoljna sam također i novim aktivnostima koje pokrećemo u Teatrinu – škola glume, vokalna radionica, ples.
Što misliš da utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje uopće?
Diskretni savjeti knjižničara pri odabiru literature.
Što smatraš da mlade može demotivirati?
Pogrešan odabir literature u nekoliko navrata mogao bi ih dovesti do zaključka da su sve knjige dosadne.

- 2) Što misliš da bi trebalo mijenjati (ako bi trebalo) kako bismo mlade privukli u knjižnicu i potaknuli na čitanje?
Trebali bismo biti diskretni u pomaganju mladima pri izboru građe, osigurati posebno mjesto u knjižnici gdje bi mladi mogli boraviti, družiti se, međusobno se savjetovati, pisati domaće radove, i osigurati im pomoć knjižničara-odgojitelja koji bi im bio pri ruci ako zatreba.
- 3) Imaš li neku ideju koje bi programe odnosno usluge trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu?
Kao što sam već spomenula, nešto slično klubu kreativnog pisanja s određenom dobi polaznika, češće večeri čitanja koje bi bile također limitirane dobi, nešto poput parlaonice gdje bi mladi raspravljali o pročitanim knjigama, žanrovima, autorima. Također pomoć knjižničara ili nešto kao Pitaj knjižničara, pomoć pri rješavanju domaćih radova, seminarskih i maturalnih radova.
Što bi osobno voljela raditi s mladima a vezano je uz čitanje (a sada iz nekog razloga ne radiš)?
Prepričavanje tematskih knjiga npr. fantastike, a po želji i drugih žanrova, prepričavanje i kombiniranje više priča u jednu. Ili, još bolje, stvaranje nove priče uz pomoć više mogućnosti izbora, prebacivanje linearne radnje u više linearnu odnosno razgranatu.
- 4) Jesi li razmišljala kako bi mogla provoditi (ili si već provodila) neke programe s mladima koji uključuju nove tehnologije i nove formate (e-knjige, e-časopise)?
Ne.
Kakva su vaša iskustva i razmišljanja o tome?
Mislim da bi trebalo uključiti nešto od onoga što sam već spomenula – prepričavanje tematskih knjiga, kombiniranje više priča u jednu, stvaranje novih priča – i uključiti u to nove tehnologije.
Nešto poput računalnih igrica?
Možda, ali uvijek imajući na umu prvo čitanje, a tek onda ostalo, inače ćemo im samo dati ono što već imaju kod kuće.

KNJ-5

- 1) Koliko si zadovoljna onim što knjižnica nudi mladima kao usluge odnosno programe za poticanje čitanja?
Općenito nisam zadovoljna.
Ima li nešto čime si zadovoljna?
Djelomično sam zadovoljna izborom knjiga za mlade koji se nudi na omladinskom odjelu.
Što misliš da utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje uopće?
Najviše utječe odgoj, tj. roditelji koji su im od djetinjstva usađivali ljubav prema knjizi, potom škola, a ne smijemo zanemariti ni ulogu njihovih prijatelja s kojima se druže u slobodno vrijeme.
Što smatraš da mlade može demotivirati?
Mlade može demotivirati slab izbor literature koja ih zanima u knjižnicama, kao i cijena iste ako ih žele imati u kućnoj biblioteci. U vrijeme recesije, novac je ponekad presudan, jer su često te knjige preskupe za džep prosječnog tinejdžera, odnosno njihove roditelje.
- 2) Što misliš da bi trebalo mijenjati (ako bi trebalo) kako bismo mlade privukli u knjižnicu i potaknuli na čitanje?
Trebali bismo osuvremeniti odjel za mlade gdje bi se, uz istaknuti izlog za nove knjige, mladi mogli družiti i razgovarati sa knjižničarom o knjigama. Na poseban način bi se trebale obrađivati lektire, učiniti ih zanimljivim mladima, pričati njihovim jezikom, jednostavno i pristupačno im približiti neko za njih teško djelo, npr. *Povratak Filipa Latinovića*, iako je to više stvar škole nego knjižnice.
- 3) Imaš li neku ideju koje bi programe odnosno usluge trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu?
Smatram da bi u knjižnicama trebalo u suradnji sa srednjim školama organizirati više sadržaja za mlade. Razne debate, razgovori sa zanimljivim gostima koji čitaju. Npr. dovesti nekog pjevača ili sportaša koji bi pričali o knjigama koje su pročitali, koje su promijenile njihove živote...
Što bi osobno voljela raditi s mladima a vezano je uz čitanje (a sada iz nekog razloga ne radiš)?
Osobno bih s mladima htjela više sudjelovati u razgovorima o knjigama koje čitaju, pomogla bih im u razumijevanju lektire kao bitnog sadržaja hrvatskog jezika.
Zašto to već sad ne radiš?
Zbog organizacije posla. Od mene se ne očekuje da se bavim tim nego drugim stvarima.
- 4) Jesi li razmišljala kako bi mogla provoditi (ili si već provodila) neke programe s mladima koji uključuju nove tehnologije i nove formate (e-knjige, e-časopise)?
Nisam razmišljala o takvim programima, niti ih provodila.
Kakva su tvoja iskustva i razmišljanja o tome?
Nemam iskustva o tome, ali mislim da bi se to trebalo uvesti u knjižnicu i vidjeti kako bi mladi te sadržaje prihvatili. Ako bi to povećalo posjećenost knjižnice, treba ih uvesti čim prije.

KNJ-6

- 1) Koliko si zadovoljan onim što knjižnica nudi mladima kao usluge odnosno programe za poticanje čitanja?
Nisam zadovoljan.
Jesi li ičim posebno zadovoljan?
Ničim posebno nisam zadovoljan.
Što misliš da utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje uopće?
Na interes mladih za programe poticanja čitanja utječu prvenstveno stečene čitateljske navike u obitelji i odgojno-obrazovnom sustavu.
Što smatraš da mlade može demotivirati?
Građa koju knjižnice nude mladima mora biti zanimljiva. Često neadekvatni lektirni naslovi u školi, kao i nemogućnost izbora školske lektire, djeluju demotivirajuće na čitanje kod mladih, pa čak i način na koji su napisani školski udžbenici ima taj efekt. I vršnjaci mogu djelovati demotivirajuće na poticanje čitanja, jer se u nekim društvenim grupama mladi, iako možda čitaju, stide to priznati te i sami nakon nekog vremena više ne žele čitati. S druge strane, Facebook, internet i slični sadržaji oduzimaju mladima vrijeme koje bi mogli iskoristiti za čitanje.
- 2) Što misliš da bi trebalo mijenjati (ako bi trebalo) kako bismo mlade privukli u knjižnicu i potaknuli na čitanje?
Knjižnice same po sebi ne mogu učiniti puno u poticanju mladih na čitanje. U cjelokupnom društvu i cijelom kulturnom prostoru Hrvatske potrebno je promovirati knjigu i čitanje, a posebno kroz medije i masovnu kulturu prikazivati čitanje kao poželjnu aktivnost. Knjige se trebaju više reklamirati u medijima, što se posebno odnosi na naslove za djecu i mlade. U takvim okolnostima knjižnice bi trebale osigurati građu (naslove za mlade), organizirati predstavljanja novih naslova na način koji će mladima biti zanimljiv i prihvatljiv, organizirati čitateljske i debatne klubove, potaknuti mlade na volontiranje u knjižnicama kako bi upravo ti mladi volonteri preporučili svojim vršnjacima što čitati i općenito bili pozitivan primjer drugim mladima. Društvo treba učiniti apsolutno sve što je u njegovoj moći da sama riječ "knjiga" ima pozitivno značenje i konotaciju što danas nažalost nije slučaj. Možda ne bi bilo loše razmisliti o tome da se knjižnice počnu otvarati u trgovačkim centrima, ili da bibliobusi počnu odlazi na mjesta gdje se ljudi okupljaju u većem broju, npr. nedjeljom ispred crkve.
- 3) Imaš li neku ideju koje bi programe odnosno usluge trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu?
Ne radim na programima s mladima jer kao pomoćni knjižničar imam brojna zaduženja u radu s korisnicima, slaganju knjiga, javljanju na telefon i slično i ne mogu osigurati duži vremenski period za posvetiti se bilo čemu, čak ni otići na pauzu, a kamoli za rad s mladima. Također nisam ni educiran za rad s mladima pa bi stoga moj angažman mogao biti i kontraproduktivan.
Što bi osobno volio raditi s mladima a vezano je uz čitanje?
Kad bih radio s mladima pokušao bih organizirati čitateljske i debatne klubove, poticati volonterstvo među mladima, predstavljati im nove knjige na njima zanimljiv način...
- 4) Jesi li razmišljao kako bi mogao provoditi (ili si već provodio) neke programe s mladima koji uključuju nove tehnologije i nove formate (e-knjige, e-časopise)?
Razmišljao jesam, ali ih nisam provodio iz već spomenutih razloga.
Kakva su tvoja iskustva i razmišljanja o tome?
Općenito smatram da nove tehnologije, iako su dobrodošle i olakšavaju put do željenih sadržaja za čitanje, pogotovo ako čitate izvan svog doma, nisu presudne za čitanost knjiga i časopisa za mlade, već čitateljske navike i ljubav prema pisanoj riječi koje treba formirati još od ranog djetinjstva u obitelji, vrtićima, školama i dr.

KNJ-7

- 1) Koliko si zadovoljan onim što knjižnica nudi mladima kao usluge odnosno programe za poticanje čitanja?
Vrlo sam zadovoljan onim što knjižnica nudi mladima.
Čime si posebno zadovoljan?
Posebno sam zadovoljan radionicama gdje se potiču kreativne sposobnosti mladih.
Radionice nisu toliko namijenjene mladima, koliko djeci i roditeljima.
Namijenjene su i mladima, samo što oni u manjem broju sudjeluju u njima.
Što je tome, po tvom mišljenju, razlog?
Mladi su općenito manje skloni takvim sadržajima od djece.
Što mi možemo napraviti po tom pitanju?
Mislim da možemo napraviti malo, to je jednostavno takvo razdoblje.
Što misliš da utječe na interes mladih za programe koji potiču čitanje i za čitanje uopće?

Mislim da ih u prvom redu potiče njihov osobni talent i kvalitetni voditelji radionica koji su sposobni prepoznati talent i razvijati ga kroz aktivnosti radionica.

Što smatraš da mlade može demotivirati?

Dostupnost novih tehnologija, društvene mreže, sažeci lektira koje pronalaze na internetu. Mladima je danas sve besplatno, brzo, dostupno, nemaju više potrebe čitati kao što smo mi čitali. Također, u usporedbi s nama, imaju puno širu ponudu drugih stvari van knjižnice, razne sportove, tečajeve, aktivnosti, koji ih odvlače od čitanja.

- 2) Što misliš da bi trebalo mijenjati (ako bi trebalo) kako bismo mlade privukli u knjižnicu i potaknuli na čitanje?

Ne treba ništa mijenjati već samo ustrajati i permanentno pratiti interese mladih korisnika.

- 3) Imaš li neku ideju koje bi programe odnosno usluge trebalo uvesti kako bi mladi češće dolazili u knjižnicu? Nemam.

Što bi osobno volio raditi s mladima a vezano je uz čitanje (a sada iz nekog razloga ne radiš)?

Osobno ne bih provodio takvu vrstu kreativnosti sa mladima već bi prepustio stručnijim kolegama da nastave svoje uspješne usluge/programe usmjerene mladima.

- 4) Jesi li razmišljao kako bi mogao provoditi (ili si već provodio) neke programe s mladima koji uključuju nove tehnologije i nove formate (e-knjige, e-časopise)?

Nisam.

Kakva su tvoja iskustva i razmišljanja o tome?

Mišljenja sam da bismo se, prije nego što počnemo razmišljati o programima za mlade, trebali pozabaviti nekim našim problemima kao što je demotiviranost zaposlenika, loše upravljanje postojećim resursima – imamo npr. studijsku čitaonicu koja služi svemu a ne studentima, imamo spremište koje je sve samo ne spremište, u zadnje vrijeme je postalo i ured jednome zaposleniku, zanemarili smo ogranke, korisnici nam nisu bitno, postali smo sami sebi dostatni. Bavimo se svim i svačim, osim svojom primarnom dužnosti. Zaduživanje i razduživanje knjiga postalo je nebitno, najbolje bi bilo da od toga skroz odustanemo. Imamo puno problema koje treba riješiti da bismo se mogli baviti mladima i razmišljati o programima za njih.